

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ

Περιοδικό του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ ■ τεύχος 32 - περίοδος Β ■ Μάρτιος/Απρίλιος 2002

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Βρυσακίου 15 & Κλάδου, 105 65 Αθήνα
τηλ.: 3215 146/fax: 3215 147
e-mail: sadas-pea@tee.gr • www.sadas-pea.gr

'ARCHITEKTONES'
JOURNAL OF THE ASSOCIATION OF GREEK ARCHITECTS
Issue 32, Cycle B, March/April 2002
Vrysakiou 15 & Kladou, 105 65 Athens
tel.: 3215 146/fax: 3215 147

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Παναγιώτης Γεωργακόπουλος
Αντιπρόεδρος: Αλέξανδρος Βράκας
Γεν. Γραμματέας: Θανάσης Παπάς
Ταμίας: Γιώργος Χαρολαμπίδης
Ειδ. Γραμματέας: Γιώργος Πλατσάκης
Μέλη: Δημήτρης Αναστασιάδης
Κορίνα Δαγκλή
Παναγιώτης Δεσποτόπουλος
Ευάγγελος Λυρούδης
Δημήτρης Μαραβέας
Κώστας Μπαρδάκης
Γιώργος Παπαπαύλου
Νίκος Σιαπκίδης
Σήφης Φανουράκης
Πετρούλα Φατούρου

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ
Παναγιώτης Γεωργακόπουλος

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συντακτών τους.
Οι επίσημες θέσεις του ΣΑΔΑΣ και των άλλων
Συλλόγων Αρχιτεκτόνων δημοσιεύονται στη στήλη
Δραστηριότητες του συλλόγου.

Τιμή τεύχους Δρχ. 1

ΕΚΔΟΤΗΣ

Σωτήρης Δημακόπουλος
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕ
Αθήνα: Βουλιαγμένης 49, 116 36 Αθήνα
τηλ.: 9235 487-9/fax: 9222 743
Θεσ/κη: Βασ. Όλγας 181
ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Όλγα Ερμανουηλίδου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Γιώργος Καλομηνίδης
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Κυριάκος Κοσμάς
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
Αθήνα: Λάμπης Δορλίας, Βάνα Διαμαντοπούλου
Αρετή Κατή, Τάσος Σπανούδης, Ντίνος Δογορίτης
Θεσ/κη: Τέτα Μάη, Μαρία Θεοχαροπούλου
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Νίκη Δανηλίδου
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
Γιώργος Βρεττάκος
DTP SERVICE
Extension, Γ. ΒΑΡΔΑΚΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ
Φίλωνος 64 Δάφνη, τηλ.: 9735 563
ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
Περαντινός-Κανάκης ΟΕ
Φίλωνος 64 Χαραυγή, τηλ.: 9716 847
ΑΠΟΣΤΟΛΗ: Ευάγγελος Μοσχόφης

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

«Σημείωμα της σύνταξης» (σελ. 18)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

- «Δραστηριότητες Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ» (σελ. 20)
Γ. Π. Λάββας, «Η φονεύουσα αλλαγή του Αττικού τοπίου!» (σελ. 23)
Ζ. Κοτιώνης, «Ένα νέο μουσείο σύγχρονου πολιτιστικού κομφορμισμού» (σελ. 24)
Α. Παπαγεωργίου-Βενετίας, Μ. Λεφαντζής, «Η "νέα" Αθήνα» (σελ. 27)
Ν. Καλογεράς, «Ο δάσκαλος Δημήτρης Μπίρης» (σελ. 29)
Δ. Παπαλεξόπουλος, «Υλικότητα, μοκροκατασκευές και συμβάντα» (σελ. 31)
Π. Κόκκορης, «Συνεχίζοντας μια ατέρμονη συνομιλία με τον Δημήτρη» (σελ. 32)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Νέοι Έλληνες Αρχιτέκτονες (2ο) (σελ. 50)

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

Φάρος στον Λιμένα Βόλου (σελ. 76)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

«Έκθεση "European Union Prize for Contemporary Architecture-Mies van der Rohe Award 2001"»
«Διεθνής Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός "Εφήμερες κατασκευές στην πόλη της Αθήνας"»

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ (σελ. 80-82)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κλαίρη Δήμα
Φάνια Δορκοφύκη
Γιάννης Ζερβός
Διονύσης Καννάς
Ειρήνη Κουφέλη
Αμαλία Κωτσάκη
Έλενα Λαϊνά
Μιχάλης Λεφαντζής
Βασιλική Παναγιωτοπούλου
Αναστασία Πεπέ
Κυριάκος Πιπίνης
Γιώργος Σαρηγιάννης
Νίκος Σιαπκίδης

Επιθυμία του Συλλόγου είναι, να αξιολογήσει τις απόψεις όλων των συναδέλφων μέσα από τις σελίδες του περιοδικού. Είναι δυνατόν, όλες οι συνεργασίες που θα αποστέλλονται στο περιοδικό, είτε υπό μορφή παρουσιάσεων έργων, θέσεων και επιστολών να καταχωρούνται στις σελίδες του.

Η Σ.Ε. ενημερώνει όλους τους συναδέλφους που επιθυμούν να αποστείλουν υλικό, να τηρούν τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές που ισχύουν από το επόμενο τεύχος.

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΜΕΝΑ ΣΕ ΔΙΣΚΕΤΑ ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ PRINT-OUT ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ. ΓΙΑ ΑΡΘΡΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΩΝ Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΥΜΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ 1000-1200 ΛΕΞΕΙΣ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ Ή ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ), ΓΙΑ ΑΡΘΡΑ ΕΠΙΚΑΙΡΩΝ 700 ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ 400 ΛΕΞΕΙΣ.

ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ Σ.Ε. ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΗΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. ΤΟ ΙΔΙΟ ΙΣΧΥΕΙ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.

Θα είναι πολύ χρήσιμο για όλους το περιοδικό να ΔΙΑΒΑΖΕΤΑΙ και να ασκείται κριτική για το περιεχόμενο και την εμφάνισή του από όλους τους συναδέλφους.

Μετά τη θετική αποδοχή της πρόσκλησής μας από τους νέους αρχιτέκτονες παραδίδεται στα χέρια σας και το 2ο μέρος του αφιερώματος στο κτισμένο έργο τους.

Αποτυπώνεται λοιπόν με σαφήνεια μια νέα γενιά Ελλήνων αρχιτεκτόνων με επαγγελματική συνείδηση τόσο των στόχων της, όσο και των προβλημάτων της. Η γραφειοκρατία του δημόσιου, η πίεση του κέντρου σε αντίθεση με το ευρύτερο οικοδομικό ενδιαφέρον της περιφέρειας, αλλά και οι οικονομικές συμπίεσεις εκ μέρους των γνωστών-αγνώστων παραγόντων της κατασκευής (εργολάβων, κατασκευαστών, μεσιτών), το μη θεσμοθετημένο πλαίσιο εξάσκησης του επαγγέλματος, καταγράφονται ως σημαντικά εμπόδια στο δρόμο όσων επιμένουν ακόμα να δουλεύουν σε μικρά σχήματα.

Με πρωταγωνιστή την κατοικία, τα δημοσιευμένα κτίρια σκιαγραφούν ένα πρώτο σκηνικό του παραγόμενου έργου, άλλοτε να παρακολουθεί τα ίχνη του μοντέρνου κινήματος και άλλοτε να ανασυνθέτει τα ετερόκλητα στοιχεία του περιβάλλοντος.

Με δηλωμένο ως υπόθεση εργασίας τον παραθετικό χαρακτήρα της δημοσίευσης, αναμένουμε τις δικές σας επισημάνσεις ως συνέχεια στο εγχείρημα.

Το επόμενο τεύχος του περιοδικού «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ» μετά από εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου θα είναι απολογιστικό της δράσης του, για τη διετία 2000-2002.

Για τα μεθεπόμενα τεύχη προγραμματίζουμε τα παρακάτω αφιερώματα, θα θέλαμε λοιπόν τη συνδρομή σας σε περαιτέρω διεύρυνση-διερεύνηση και σε αρθρογραφία.

Α' τεύχος: Το ιδιωτικό σύμπαν ως νέος δημόσιος τόπος;

- Αναζητώντας το χαμένο δημόσιο χώρο της πόλης.
- Οφθαλμός – κάμερα: Προς μια δημόσια παρακολούθηση;
- Κυριαρχία του ιδιωτικού πάνω στο συλλογικό και ταυτόχρονη γκετοποίηση;
- Πώς φαντάζει η αυριανή πόλη;
- Αναπλάσεις και κοινωνικό ξεκαθάρισμα στην πόλη.
- Σχεδιάζοντας το δημόσιο χώρο της πόλης. Διαγωνισμοί.

Β' τεύχος: www.arch.art.gr

- Κόμικς, κινηματογράφος, θέατρο, σκηνογραφία, λογοτεχνία, ως συγκρότηση ενός κώδικα «αποκρυπτογράφησης» της πόλης.
- Νέες «αφηγήσεις» για την πόλη.

Γ' τεύχος: Αρχιτεκτονική χωρίς αρχιτέκτονες.

- Αρχιτεκτονική σε containers.
- Το πορτραίτο ενός σύγχρονου αυθαίρετου οικιστή.
- No name δημόσια κτίρια.
- Από την ευτέλεια του επώνυμου στην πολυτέλεια του αυθαίρετου.

Δ' τεύχος: Αθήνα. Πριν ...2004 ...Μετά;

- Η φιλοσοφία της Αθήνας 2004 σε σχέση με Βαρκελώνη, Ατλάντα, Σίδνεϋ.
- Έργα για την Ολυμπιάδα, για την Αθήνα ή για άλλους στόχους;
- Υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός;
- Ολυμπιακά έργα σε εξέλιξη. Έργα υποδομής: Οδικές συνδέσεις (τραμ, προαστιακός σιδηρόδρομος, ολυμπιακός δακτύλιος) - Χώροι πράσινου. 26 έργα κορμός των ολυμπιακών αθλητικών εγκαταστάσεων (μέτωπο Φαλήρου, κωπηλατοδρόμιο Σχοινιά, κολυμβητήριο ΟΑΚΑ, γυμναστήριο Νίκαιας: άρση βαρών-πάλη, σκοπευτήριο και ιππικός όμιλος στο Μαρκόπουλο κ.λπ). Επισκευή και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου ΟΑΚΑ - Μελέτη Calatrava. Ολυμπιακό χωριό. Χωριό δημοσιογράφων στο Μαρούσι.

Προσχέδιο του αρχ. Δ. Πικιώνη για τον Άγιο Δημήτριο Λουμαρδιάρη

Αρχές και κατευθύνσεις για τη διαμόρφωση νέου Θεσμικού Πλαισίου στην παραγωγή δομημένου περιβάλλοντος

Θεσμικό Πλαίσιο Μελετών Δημοσίων Έργων

Μεταρρύθμιση στη λειτουργία των Πολεοδομικών Γραφείων

Η δραματική και απαράδεκτη κατάσταση που επικρατεί στις πολεοδομικές υπηρεσίες, αποτελεί μέρος του συμπλέγματος των προβλημάτων που επικρατούν σε όλη την αλυσίδα παραγωγής έργου.

Η ανεπάρκεια της Διοίκησης, οι πολύπλοκες διαδικασίες, η πολυνομία, η απαξίωση των μελετών και η ανυπαρξία της έννοιας της ποιότητας, έχουν οδηγήσει στη σημερινή απίστευτη κατάσταση.

Το πρόβλημά μας είναι ότι η πολιτεία αρνείται μέχρι σήμερα να χρησιμοποιήσει σωστά το γνωστικό αντικείμενο των Ελλήνων Τεχνικών Επιστημόνων.

Αρνείται να αξιοποιήσει το ρόλο και το νόημα που έχει για το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής η Αρχιτεκτονική.

Είμαστε χωρίς θεσμικό πλαίσιο που να καθορίζει τους κανόνες συμμετοχής και συνεργασίας των τεχνικών επιστημόνων και επαγγελματιών στην παραγωγή των έργων.

Σήμερα όσο ποτέ είναι αναγκαία η εξυγίανση της όλης διαδικασίας. Απαιτούνται απλές-καθαρές-λιτές διαδικασίες, χωρίς περιπλοκές και ασάφειες.

Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει τώρα να καθοριστούν τελεσίδικα και απαρχής, οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες όλων των τεχνικών επαγγελματιών με σαφήνεια και πληρότητα.

Τα πολεοδομικά γραφεία αποτελούν τον αδύναμο κρίκο της αλυσίδας, τον κρίκο της διαπλοκής του καμουφλάζ και της ταλαιπωρίας των πολιτών. Δεν αρκεί όμως η εξυγίανση σ' αυτά για να λύσει το πρόβλημα.

Κατά συνέπεια η ποιοτική ανασυγκρότηση αντιμετωπίζεται με συνολική μεταρρύθμιση που επανατοποθετεί και επαναπροσδιορίζει ρόλους, μέσα και προϋποθέσεις, μια μεταρρύθμιση σε δύο επίπεδα, το θεσμικό και το διοικητικό.

• ΘΕΣΜΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Η πληρότητα και η ποιότητα των μελετών αποτελούν τον καθοριστικό παράγοντα για τη γρήγορη και σωστή ολοκλήρωση ενός έργου. Ερευνώντας σοβαρά την πορεία των κατασκευών, θα διαπιστώσουμε ότι όλες οι κακοδαιμονίες και τα προβλήματα ξεκινούν από ελλείψεις ή πλημμελώς και ασαφώς υλοποιημένες μελέτες, που επιτρέπουν αυθαίρετες ερμηνείες των κατασκευαστών.

A. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η πολυνομία, τα εκατοντάδες προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις, οι άπειρες ερμηνευτικές εγκύκλιοι, έχουν δημιουργήσει ένα ατελείωτο φαύλο κύκλο, που επιτρέπει τις παρερμηνείες και οδηγεί σε νομιμοφανείς παρανομίες, που εντείνουν τη διαπλοκή και την απίστευτη ταλαιπωρία μελετητών και πολιτών.

Απαιτείται:

1. Η κωδικοποίηση και το ξεκαθάρισμα των νομοθετικών δεδομένων και όρων δόμησης για την υλοποίηση μελετών χωρίς περιπλοκές και ασάφειες.
2. Η δημιουργία μόνιμου ειδικού φορέα για το σκοπό αυτό, ο οποίος θα παρακολουθεί, θα μελετά και θα κωδικοποιεί τα δεδομένα και τους κανόνες παραγωγής μελετών σε συνάρτηση με τις επιπτώσεις και την αποτελεσματικότητα και θα προτείνει τις δέουσες λύσεις στην πολιτική ηγεσία.

B. ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ**B.1. Τεχνικοί επιστήμονες**

Υπό την μορφή της «Λευκής Βίβλου» η Ευρωπαϊκή Ένωση διατύπωσε ένα πλαίσιο προτάσεων που αφορούν το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον για ένα καλύτερο αύριο.

Με μία σειρά κοινοτικές οδηγίες καθόρισε και τη συμμετοχή των τεχνικών

επιστημόνων στην παραγωγή δομημένου περιβάλλοντος και κυρίως με την οδηγία Κ.Ο. 85/384 καθόρισε τους όρους και τις προϋποθέσεις για την άσκηση της Αρχιτεκτονικής.

Στην υπόλοιπη Ευρώπη, τα προβλήματα της συντεταγμένης συμμετοχής των τεχνικών επαγγελματιών έχουν λυθεί προ πολλού με βάση το γνωστικό αντικείμενο που εκπορεύεται από τα προγράμματα σπουδών και κατά συνέπεια η εφαρμογή της Κ.Ο. 85/384 ήταν δεδομένη πριν την εφαρμογή της.

Στην Ελλάδα τι ισχύει; Ισχύει το διάταγμα από το 1930 απ' όπου φτάσαμε στο 1993 (!) όπου εκδίδεται το Π.Δ. 107/93 και γίνεται η ενσωμάτωση στο Εθνικό Δίκαιο (με καθυστέρηση έξι (6) χρόνων) της Κ.Ο. 85/384 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρά ταύτα όμως και παρά τη σύμφωνη γνώμη όλων των κομμάτων και την κοινή απόφαση των δύο μεγάλων φορέων του συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών και του συλλόγου Αρχιτεκτόνων από τις 12.03.1985 εξακολουθεί μέχρι σήμερα να κυριαρχεί ένα απίστευτο χάος στις υπευθυνότητες και στη συντεταγμένη μορφή των τεχνικών επαγγελματιών οριζόντια (Πολιτικοί Μηχανικοί-Αρχιτέκτονες-Τοπογράφοι κ.λπ.) και κάθετα (Αρχιτέκτονες-Πολιτικοί Μηχανικοί-Τοπογράφοι-Δομικοί Μηχανικοί-Συντηρητές κ.λπ.) στην παραγωγή δομημένου περιβάλλοντος.

Η πολιτεία πρέπει τώρα να καθορίσει τις αρμοδιότητες των τεχνικών επιστημόνων στην εκπόνηση των μελετών με βάση το γνωστικό τους αντικείμενο και κυρίως να εφαρμόσει το Π.Δ. 107/93 στην πράξη.

Γ. ΣΥΝΤΑΞΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Η μελέτη του τεχνικού έργου είναι αντικείμενο διεπιστημονικής συνεργασίας των απαραίτητων ειδικοτήτων. Οι φορείς των Μηχανικών με επίπρονες και μακροχρόνιες προσπάθειες επεδίωξαν την ορθή οργάνωση του μελετητικού δυναμικού με στόχο όσο δυνατόν καλύτερα αποτελέσματα στην παραγωγή των μελετών στο Δημόσιο τομέα.

Ο νόμος 716/77 είναι ένα πλαίσιο με εικοσιπεντάχρονη (25) εφαρμογή με τα θετικά αλλά και τα αρνητικά του αποτελέσματα.

Γ.1. Κατεύθυνση Αρχές - Κριτήρια

I. Αξιοκρατία στις επιλογές - ισότιμη μεταχείριση - αντικειμενικοποίηση κριτηρίων, πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για τη σύνταξη ενός νέου νομοθετικού πλαισίου.

II. Όλοι οι πανεπιστημιακού επιπέδου διπλωματούχοι θεωρούνται ικανοί για εκπόνηση μελέτης δημοσίου. Ο ρόλος και η βαρύτητα κάθε ειδικότητας εξαρτάται από το χαρακτήρα του έργου.

– Καθιέρωση αντικειμενικών κριτηρίων βασισμένων στις Πανεπιστημιακές σπουδές ανά ειδικότητα και εμπειρία.

– Καθιέρωση της έννοιας της μελετητικής ομάδας.

– Αυτή μπορεί να συγκροτείται για την εκδήλωση ενδιαφέροντος για κάποιο έργο ή να είναι μόνιμη σε εταιρική μορφή, όπου τα κριτήρια επάρκειας για ανάληψη μελέτης υπολογίζονται με μόρια που προέρχονται από την εμπειρία μόνο των μελών της μελετητικής ομάδας.

– Υπ' αυτή την έννοια δεν νοείται επαρκής για ανάληψη μελέτης εταιρία που συγκεντρώνει τις κατά καιρούς εμπειρίες διαφόρων μελών, παρά μόνο εάν τα μέλη αυτά συμμετέχουν στη μελετητική ομάδα που προτείνεται να αναλάβει την εκπόνηση της μελέτης.

– Η αναθέτουσα αρχή καθορίζει τη μοριοποίηση των κριτηρίων με βάση τους παρακάτω άξονες:

1. Έτη άσκησης επαγγέλματος.
2. Αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί.
3. Γενική εμπειρία.
4. Ειδική εμπειρία.
5. Επίπεδο σπουδών (Πανεπιστήμιο-Master-διδακτορικό).
6. Μόνιμη ομάδα σε εταιρική μορφή.

Γ.2. Τρόποι ανάθεσης

1. Μέσω Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού διαγωνισμού ιδεών ή προσχεδίων.
2. Μέσω πρόκλησης ενδιαφέροντος.

η φονεύουσα αλλαγή του αττικού τοπίου!

• Γιώργος Π. Λάββας • καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Όποιος είναι υποχρεωμένος να πηγαινοέρχεται ανάμεσα στο κέντρο της πρωτεύουσας και το νέο αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος, με τις χιλιάδες πινακίδες που το επισημαίνουν σε κάθε σημείο του αθηναϊκού λεκανοπεδίου, συναντά και μια άλλη επιγραφή θριαμβική: «η Αττική αλλάζει»!

Πραγματικά το αττικό τοπίο που το ύμνησαν ποιητές και πεζογράφοι και το σεβάσθηκαν γενιές αρχιτεκτόνων για το μέτρο και την αρμονία του, βρίσκεται σε μια εντατική φάση αλλαγής. Πέρα από το γνωστό ταιμεντένιο συνονθύλευμα της αθηναϊκής «Μετάνοιας» που έκανε την πανέμορφη άλλοτε νεοκλασική πόλη να χύνεται σήμερα άναρχα σε πεδιάδες, λόφους και βουνά ως απροσδιόριστο οικοδομικό ρευστό, ζούμε τώρα και τη μεταποιοτική λαίλαπα του τυφλού γιγαντισμού και στην υπόλοιπη έκταση του αττικού γεωγραφικού χώρου.

Η πολυπόθητη για την κυκλοφοριακή αναπνοή της πρωτεύουσας «αττική οδός» αποτελεί π.χ. ένα πρώτο αλλά λεόντειο δείγμα της νέας κλίμακας που μπαίνει στο σώμα αυτού του τοπίου, ξεσχίζοντας και βιάζοντας το με κατασκευές γιγάντιες και αδυσώπητες, που είναι αδύνατο να ενταχθούν και να συνταιριασθούν μ' αυτό. Η θέα των διαφόρων εργοταξίων κατασκευής προκαλεί αισθητικούς πόνους σ' όσους ξέρουν την αρχιτεκτονική ιστορία αυτού του τόπου και τη συγκρίνουν με τη νέα οικιστική και περιβαλλοντική πραγματικότητα, η οποία καθημερινά μεταμορφώνει βιόναυσα τη χλωρίδα της, αφού η πανίδα της έχασε σχεδόν όλα της τα είδη, εκτός από εκείνο του λαίμαργου κατακτητή, του ανθρώπου, ο οποίος αυξάνεται και πληθύνεται ακατάπαυστα, αδειάζοντας τις άλλες γωνίες της έρημης ελλαδικής χώρας.

Τελευταία γίνεται λόγος για την εξαφάνιση της αρχιτεκτονικής από το αττικό λεκανοπέδιο με αφορμή την εμφάνιση νέων δημόσιων κατασκευών, όπως το Μέγαρο Μουσικής, το Μετρό και το αεροδρόμιο των Σπάτων. Η έκθεση μάλιστα ενός μεγάλου αρχιτέκτονα, όπως του Σαντιάγο Καλατράβα στην Εθνική Πινακοθήκη, έδωσε αφορμή σε οδυνηρές συγκρίσεις των ελλαδικών έργων μ' εκείνα άλλων χωρών. Εδώ νομίζω ότι βρισκόμαστε σ' ένα νομοτελειώδες φαινόμενο με μοιραία συνέπεια. Είναι δηλαδή ευτύχημα, για τους δημιουργούς, που οι κατασκευαστικές και οικονομικές δυνάμεις των νέων αυτών έργων υποδομής ή κουλτούρας, δεν ενέπλεξαν στα δίκτυα τους αξιόλογους έλληνες ή και ξένους αρχιτέκτονες και δεν τους εξευτέλισαν προτού τους αχρηστεύσουν. Γιατί ο αττικός περιγυρος, βιάζεται στην εποχή μας με τέτοια χυδαιότητα από δυνάμεις βάρβαρες, άπληστες και κοντόφθαλμες,

που κανένας αρχιτέκτονας δεν θα μπορούσε να τις τιθασεύσει, αναλαμβάνοντας την ευθύνη μιας αξιοπρεπούς αρχιτεκτονικής εκπροσώπησης.

Αν θυμηθούμε τα έργα κορυφαίων αρχιτεκτόνων μη ζώντων πλέον, που έκτισαν στο αττικό τοπίο, του Λ. Καυταντζόγλου, του Α. Ζάχου και του Άρη Κωνσταντινίδη, θα καταλάβουμε ότι η νέα «βάρβαρη» οικοδομική κλίμακα αυτής της περιόδου δεν συμβιβάζεται με την κλίμακα αυτού του τόπου.

Το μεγαλύτερο σε όγκο μνημείο που αντέχει το αττικό τοπίο χωρίς να προκληθεί δυσαρμονία και αισθητική ανηθικότητα, είναι ως γνωστόν, ο Παρθενώνας. Πως, λοιπόν, θα μπορούσε ένας αρχιτέκτονας να ενδώσει στις νέες κλίμακες, που θα τον υποχρέωναν οι εργοδότες του να εφαρμόσει, βιάζοντάς το και προδίδοντας την ψυχή του; Ποιος θεωρεί άλλωστε έργα αθηναϊκής αρχιτεκτονικής, προσαρμοσμένα σωστά σ' αυτό το υπέροχο άλλοτε τοπίο, όσα ξεπεράσαν σε όγκο και υπεροψία την ικτινεία κλίμακα; Ας απαριθμήσουμε τα σημαντικότερα: είναι πρώτος ο γιγάντιος ναός του Διός (=σπήλιος Ολυμπίου Διός τις λέμε σήμερα), της ρωμαϊκής περιόδου, ο οποίος όμως δεν ολοκληρώθηκε, γιατί η τότε ρωμαϊκή «βαρβαρότητα» δεν μπόρεσε να πραγματώσει την πρώτη «ύβριση» απέναντι στο τοπίο. Στις μέρες μας έγινε πάντως η παρουσίαση στα ερείπιά του, του νέου γιγαντοθεάματος, ανάρμωστου για αρχαιολογικό χώρο, αλλά συμβατού με τη νέα φονεύουσα κλίμακα.

Η δεύτερη (πραγματοποιημένη τώρα προσβολή) συνέβη με την ανοικοδόμηση του παλατιού του βαυαρού Όθωνα το 1836 (η σημερινή Βουλή των Ελλήνων), για ν' ακολουθήσουν στον 20ο αιώνα μεταξύ άλλων το Ξενοδοχείο «Χίλτον», οι Πύργοι των Αθηνών, το Μέγαρο Μουσικής και τα πρόσφατα μεγάλα δημόσια έργα, που αναφέρθηκαν ή εκείνα που επίκεινται, όπως οι αθλητικές εγκαταστάσεις και τα συνοδευτικά τους στο Μαραθώνα.

Έχει επομένως γεννηθεί ένα καίριο πρόβλημα διάστασης ανάμεσα στο κοινωνικό αγαθό, που λέγεται τέχνη της αρχιτεκτονικής και στον τόπο, που γέννησε (με συνέπεια), την αρχιτεκτονική ως Τέχνη. Η κλίμακα του αττικού τόπου βιάζεται πλέον ασύδοτα από την κλίμακα των νέων κατασκευών, οπότε νομοτελειώδης η Αρχιτεκτονική του ανθρώπινου μέτρου δεν έχει θέση σ' αυτές τις κατασκευές, που δεν εντάσσονται αλλά προσβάλλουν αυτό το χωρικό πλαίσιο. Ακούγεται βέβαια ότι ο μεγάλος Καλατράβα θα επιλύσει σημειακά έστω, αυτό το γόρδιο δεσμό. Το ευχόμεστε από καρδιάς, αρκεί να μην τον χρησιμοποιήσουν ως άλλοθι για ένα επιφανειακό «μείκ-απ», ευτελίζοντας το πηγαίο ταλέντο του!

Γ.3. Αμοιβές

Σε κάθε περίπτωση οι αμοιβές των μελετών αποτελούν ποσοστό επί του προϋπολογισμού, συγκεκριμενοποιημένο και καταχωρημένο σε κώδικα αμοιβών. Είναι απορριπτέα η σκέψη οι αμοιβές να είναι υπόθεση χαμηλότερης προσφοράς με τη λογική της μειοδοσίας και αυτό ταυτόχρονα να αποτελεί κριτήριο επιλογής ανάθεσης.

Στα πλαίσια της Οδηγίας 92/50 και λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 36 η έννοια της προσφοράς να προσανατολιστεί στον άξονα ανταγωνιστικότητα - ποιότητα και όχι στον άξονα ανταγωνιστικότητα - τιμή.

Γ.4. Σύνταξη της μελέτης

Η σύνταξη της μελέτης πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες με κωδικοποίηση των προδιαγραφών πληρότητας και ποιότητας.

Δ. ΣΥΝΤΑΞΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Στα ιδιωτικά έργα πρέπει να υπάρξει συνολική μεταρρύθμιση με συγκεκριμένα μέτρα, με επίλυση χρόνιων προβλημάτων και ανάδειξη της ποιότητας και πληρότητας των μελετών και των κατασκευών.

Και εδώ η μελέτη του τεχνικού έργου είναι αντικείμενο διεπιστημονικής συνεργασίας των απαραίτητων ειδικοτήτων.

Συγκεκριμένα:

1. Κωδικοποίηση-ξεκαθάρισμα των προδιαγραφών πληρότητας και ποιότητας των μελετών.
2. Νέα ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών στον τομέα της αρχιτεκτονικής για τα ιδιωτικά έργα.
3. Καθορισμός αρμοδιοτήτων και ευθυνών (αστικές-ποινικές-επαγγελματικές) Μηχανικών-εργολάβων-ιδιοκτητών-Μηχανικών Εφαρμογής.
4. Θέσπιση μητρώου κατασκευαστών ιδιωτικών έργων.
5. Αναβάθμιση πολεοδομικών γραφείων με στελέχωση όλων των ειδικοτήτων, με αναβάθμιση της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού. Με ανάπτυξη και εγκατάσταση κατάλληλης μηχανοργάνωσης για καταγραφή, διαχείριση και παρακολούθηση των μελετών. Δημιουργία βάσης δεδομένων.
6. Σύγχρονη Αρχαιοθέρτηση (Ηλεκτρονική και Κλασική) που εξασφαλίζει την ασφάλεια των μελετών. Πιθανόν διπλή αρχειοθέτηση (σε δύο αρχές).
7. Αποσαφήνιση διοικητικής ιεραρχίας και κάλυψη επί της ουσίας των ευθυνών των προϊσταμένων.
8. Μεταρρύθμιση στον τρόπο έκδοσης οικοδομικών αδειών.

Χορήγηση Πολεοδομικής Άδειας με τον έλεγχο των στοιχείων δημοσίου συμφέροντος (Πολεοδομικός έλεγχος) από το Πολεοδομικό Γραφείο. Αυτή προσδιορίζεται στον καθορισμό των όρων που θα αναγράφονται σε ένα διάγραμμα κατάληψης χώρου (ογκομετρικό) οι οποίοι θα εξειδικεύονται στις ειδικές περιπτώσεις που ισχύουν κατά περιοχή ή ζώνη ιδιαίτερου ενδιαφέροντος (Αρχαιολογία κ.λπ.)

Η πολεοδομική άδεια είναι δημόσιο έγγραφο, όπου τα δεδομένα που αναγράφονται σ' αυτήν αποτελούν ευθύνη της Πολεοδομίας. Μετά τη χορήγηση της αποτελούν δεδομένα για τη σύνταξη ολοκληρωμένης μελέτης σύμφωνα με τις προδιαγραφές και με ευθύνη των συντακτών μελετητών Μηχανικών. Αφού ολοκληρωθεί η μελέτη κατατίθεται στο Αρχείο της αρμόδιας Πολεοδομίας.

Κατόπιν υποβάλλεται δήλωση στην αρμόδια Πολεοδομική υπηρεσία από τον ή τους εξουσιοδοτημένους μηχανικούς που την υπογράφουν, ότι η μελέτη είναι πλήρης σύμφωνα με τους κανονισμούς πληρότητας και άμεσα χορηγείται η οικοδομική άδεια, κατόπιν της οποίας μπορούν να αρχίσουν οι εργασίες.

Σε όλη τη διάρκεια της υλοποίησης του έργου, η μελετητική ομάδα έχει δικαίωμα να προσαρμόζει τυχόν αλλαγές στην κατασκευή με αλλαγές σχεδίων στον φάκελο μελέτης, στα πλαίσια πάντα της πολεοδομικής άδειας.

Για την εφαρμογή του προτεινόμενου σχεδίου μεταρρύθμισης επισημαίνουμε ότι αυτό θα έχει ελπίδα επιτυχίας μόνο εφ' όσον εφαρμοσθεί συστηματικά και συγκεκριμένα για κάθε ενότητα κατευθύνσεων και όχι αποσπασματικά.

Θέλουμε να επισημάνουμε ότι, όρος για την αποδοχή ενός σχεδίου μεταρρύθμισης για την έκδοση οικοδομικής άδειας με ευθύνη των μηχανικών, αποτελεί το ξεκαθάρισμα των αρμοδιοτήτων: ποιοι υπογράφουν και τι υπογράφουν.

Διαφορετικά είναι δεδομένη η αποτυχία κάθε αποσπασματικής προσπάθειας για την ποιοτική αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος και κατά συνέπεια δεν μπορούμε να αποδεχθούμε οποιοδήποτε σχεδιασμό που δεν ολοκληρώνεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο των κατευθύνσεων.

Ένα νέο μουσείο σύγχρονου πολιτιστικού κομφορμισμού

• Ζήσης Κοτιώνης • αρχιτέκτων

Το Νέο Μουσείο της Ακροπόλεως των αρχ. Β. Tschumi και Μ. Φωτιάδη

Τα τελευταία είκοσι χρόνια, μέσα στην καρδιά της Αθήνας, επιχειρείται η αναδιάταξη του αστικού τοπίου, στα όρια που η πόλη αγγίζει τα θραύσματα του τοπίου της αρχαίας Αθήνας. Ο σχεδιασμός και η ανέγερση του Νέου Μουσείου της Ακροπόλεως εμπλέκεται μέσα σε αυτή την απόπειρα αναδιάταξης της πόλης, στα όριά της με τα θραύσματα των αρχαίων κόσμου. Έτσι, μιλώντας για την αρχιτεκτονική του νέου κτιρίου του Μουσείου, βρισκόμαστε ήδη μπροστά σε όλα τα ερωτήματα που ανακύπτουν για τη σχέση της νέας πόλης με την αρχαία που βρίσκεται κάτωθεν της και μόνο σε μερικά σημεία, σαν νησίδες στον περίγυρό της αναφαίνονται τα ερείπια της παλιάς. Όταν ακριβώς χρειάζεται να δράσουμε για να διαχειριστούμε αυτή τη σχέση, τότε μοιραία οφείλουν να ανακύψουν τα ερωτήματα, μέσα στην προοπτική της δράσης, του ποιοί είμαστε εμείς, τι είναι αυτό προς το οποίο προσβλέπουμε, και με ποιο τρόπο το κοιτάζουμε, προβάλλοντας τη ματιά μας, με βαριά υλικά έργα, στη μοίρα των επόμενων γενεών.

Η εμπειρία της Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων, μέσα στην κλίμακα της οποίας θα έπρεπε να κοιτάμε την ανέγερση του νέου Μουσείου, δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική για τον τρόπο που βλέπουμε σήμερα τους εαυτούς μας αντιμέτωπους με την ελληνική αρχαιότητα, η συνεχής υποστολή του προγράμματος, η συρρίκνωσή του στην πράξη, δείχνει ένα φόβο που ίσως και να είναι ο φόβος μιας ιδεολογικής απογύμνωσης του σύγχρονου υποκειμένου που επιχειρεί να κοιτάξει τον αρχαίο κόσμο. Ταυτόχρονα όμως υπάρχει και μια πολιτική διαχείριση του ερωτήματος, η οποία ευθύς εξαρχής κατατεμάχισε το στρατήγημα σε μικρές επικράτειες μελέτης, χωρίς εποπτική εννόησή του και κατόπιν βάλθηκε να κουτοσυρεύει οποιαδήποτε διακινδύνευση δημιουργούσε η πρωτοβουλία των αρχιτεκτόνων μελετητών στις επιμέρους μελέτες.

Η διαχείριση του προβλήματος του νέου Μουσείου, με τις απανωτές προκηρύξεις διαγωνισμών και τις αποσύρσεις τους, έδειχνε εκ παραλλήλου την αδυναμία συγκρότησης μιας πολιτικής βούλησης στην κατάσταση ενός σχεδίου δράσης του σύγχρονου πολιτισμικού υποκειμένου. Ουσιαστικά, το νέο Μουσείο της Ακρόπολης έπρεπε να δημιουργηθεί υπό την ασφυκτική ιδεολογική πίεση της φαντασίωσης – σλόγκαν για την επιστροφή των μαρμάρων. Όμως αυτή η μαζική πια φαντασίωση ενέπεσε στο κενό ανάμεσα στην πολιτική και την κουλτούρα, στο κε-

νό ανάμεσα στους πολιτικούς τακτικισμούς και την αναζήτηση ενός βλέμματος προς τον πολιτισμό, η οποία λειτουργεί ακόμα μετά από 200 χρόνια Νέου Ελληνικού Κράτους, στον απόηχο του ρομαντικού θαυμασμού του Δυτικού κόσμου για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό. Έντρομοι λοιπόν μπροστά σε αυτό το θαυμασμό, τον οποίο εξαρχής παρανοήσαμε ως οφειλή προς «εμάς», εφόσον «εμείς» είμαστε «αυτοί», δηλαδή είμαστε φυσική συνέχεια των αρχαίων Ελλήνων, έντρομοι επιχειρείται να παρακολουθήσουμε μια προσπάθεια οικείωσης αλλά και οριοθέτησης με τον αρχαίο και πάντα ανοίκειο κόσμο μέσα από το παρανοϊκό ιδεολόγημα μιας «φυσικής» μας ταύτισης με αυτόν, η οποία βεβαίως οδηγεί στην πιο χοντροκομμένη αποφυγή κάποιου είδους αυτοσυνειδησίας. Όμως ο θαυμασμός της Δύσης προς τον αρχαιοελληνικό κόσμο έχει χάσει προ πολλού την εναρκτηρία λάμψη του και διατηρείται κυρίως μέσα από το πλέγμα μαζικής μουσειοποίησης κάθε ίχνους ιστορίας της Δύσης, μουσειοποίησης τόσο μαζικής και τόσο βιαστικής, που επιδιέχεται ακόμη και στην ενσωμάτωση κάθε τι νέου σαν να ήταν ήδη προ πολλού παλαιό. Βεβαίως, αυτή η υπέρ μουσειοποίηση του Δυτικού κόσμου αφήνει το περιθώριο μιας καινούργιας ελευθερίας κίνησης δια μέσου του χρόνου και του χώρου, των ιστοριών και των περιοχών της οικουμένης, επιτρέπει στη σύγχρονη μαζική συνειδηση να κινείται σε ένα είδος α-χρονικού και α-τοπικού ζάπινγκ, να πλανάρεται παίζοντας χωρίς τις οδύνες από το φόβο της ιστορίας ως αξίας, ανάμεσα στα πάντα και χωρίς το φόβο της πλάνης ή το φόβο μπροστά στην απώλεια αυτής της χωρίς σύνορα επικράτειας. Είναι ένα είδος ελεύθερης πλάνης όπου κάθε ένας/μία ξεχωριστά, κάθε σύγχρονο άτομο ξεχωριστά αναλαμβάνει να διαγράψει ως επισκέπτης, ως σύντομος ταξιδιώτης, ή όπως αρέσκειται να λέγεται σήμερα, ως νομάς, την προσωπική του πορεία μέσα στο πληθωρικό και αδύναμο μουσείο της παγκόσμιας ιστορίας, τη δική του μικρή και ανώνυμη πορεία. Και μόνον οι πόλεμοι, οι (προσωρινά;) περιφερειακές συγκρούσεις ανά την οικουμένη, αναδεικνύουν άξαφνα τις διαφορετικές ιστορίες του κόσμου, τους αρχαίους πολιτισμούς ως στοιχείο που συγκροτεί ακόμη την πολιτική μας πραγματικότητα σήμερα, γιατί μόνον ίσως στους περιφερειακούς πολέμους και στην ένταση που επικρατεί στις μη ανεπτυγμένες, τις φτωχές χώρες επιζεί ο αρχαίος κόσμος, ως ιστορία που διεκδικεί ακόμα να υπάρχει χωρίς η παρουσία της να διαθλάται από το ανακλαστικό κρύσταλλο, που προστατεύει απανταχού της γης τα εκθέματα των μουσείων.

Πώς όμως αυτό το γενικό σκηνικό, που αφορά το γενικό μουσείο του σύγχρονου κόσμου, αφορά και την προσπάθεια αναδίπλωσης της σύγχρονης Αθήνας στα όριά της με την Αρχαία και αφορά μια αμφίβολη δυνατότητα κοιτάγματος προς τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, διαμεσολαβείται από την πρόταση για το νέο Μουσείο της Ακρόπολης, που από ό,τι φαίνεται έχει μπει σε γρήγορο δρόμο για να κατασκευαστεί;

Η πρόταση που κέρδισε το πρώτο βραβείο του διεθνούς διαγωνισμού για το Νέο Μουσείο (αρχιτέκτονες Bernard Tschumi και Μιχάλης Φωτιάδης) δίνει το δικό της στίγμα σε αυτή την αναδιάταξη του αστικού τοπίου, προτείνοντας ένα κτίριο που θέλει να στεγάσει τα γλυπτά του Παρθενώνα, και άλλων ευρημάτων του Ερεχθείου και των κλιτύων του βράχου της Ακροπόλεως.

Ο Bernard Tschumi έχει επηρεάσει διεθνώς την αρχιτεκτονική θεωρία και πρακτική αρκετά τα τελευταία είκοσι χρόνια, εκτός των άλλων και ως υπεύθυνος της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Πανεπιστημίου Columbia στη Νέα Υόρκη. Αν κανείς στρέψει το βλέμμα του γρήγορα από τα σπουδαστικά θέματα του Columbia και ατενίσει την πρόταση του μόντρά του, του Tschumi, για το Μουσείο της Ακρόπολεως, μεγάλη απορία θα τον καταλάβει. Πώς τόσο ξαφνικά, μια συγκροτημένη αρχιτεκτονική πρόταση, που επιλύει ένα αρκετά σύνθετο και πυκνό πρόγραμμα για ένα μουσείο, μπορεί να είναι τόσο επίτευτα οικεία, κομφορμιστική και αναμενόμενη μπροστά στα πρωτότυπα ερευνητικά σπουδαστικά έργα που κατευθύνει ο ίδιος αρχιτέκτονας;

Φαίνεται ότι ο Tschumi απέκτησε επαρκή επαγγελματική πείρα για να μπορεί να υπηρετεί και τη φασματική έρευνα των «ανοίκειων» σπουδαστικών έργων και την συμβατική αρχιτεκτονική πρακτική. Στην περίπτωση του Μουσείου της Ακρόπολεως, μοιάζει σαν να μετέστρεψε τον θεωρητικό του λόγο σε άσκηση τεχνικού συνδυασμού των ζητούμενων του προγράμματος για το μουσείο, μέσα από πολλούς, είναι αλήθεια, περιορισμούς. Για την ακρίβεια, κατάφερε να μετατρέψει τους περιορισμούς (θέση του κτιρίου στο

οικόπεδο, πλάγιες αποστάσεις, διαστάσεις του χώρου των εκθεμάτων, απαιτήσεις φωτισμού) σε κανονιστικά στοιχεία αλλά και σε αρχές διαμόρφωσης της αρχιτεκτονικής του πρότασης. Και τι πιο εύκολο τότε, για μια αρχιτεκτονική επιτροπή που κρίνει τις υποβαλλόμενες μελέτες, να αναδείξει σε καλύτερη (αρχιτεκτονική) εκείνη, η οποία με μεγαλύτερη σύνεση ή καθαρότητα εκπληρεί τις πολλαπλές προδιαγραφές και τους περιορισμούς του προγράμματος;

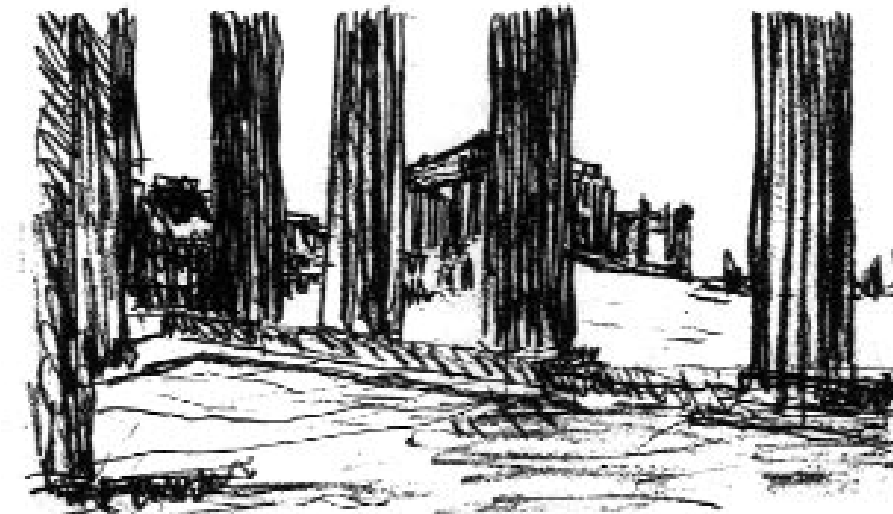
Όμως η αρχιτεκτονική, εκτός από ρυθμιστής του χώρου και εργαλείο εξυπηρέτησης, είναι κυρίαρχα ένα πνευματικό γεγονός, πολύ δε περισσότερο όταν προγραμματικά πραγματοποιείται μια άρθρωση των θραυσμάτων του αρχαιοελληνικού κόσμου με το σύγχρονο οικοδομικό πολιτισμό. Έτσι, το κυρίαρχο αρχιτεκτονικό πρόβλημα για το σχεδιασμό ενός Μουσείου της Ακροπόλεως, είναι ένα πρόβλημα του σημερινού κόσμου να ορίσει μια σχέση με τον αρχαίο (ελληνικό) πολιτισμό και μάλιστα μια σχέση δυνάμενη να παράγει σύγχρονη κουλτούρα. Αυτό σημαίνει ότι η κατανόηση του προβλήματος της σχέσης μας με τον αρχαίο κόσμο δεν είναι και υπαγωγή στη νοσταλγία μιας χαμένης πνευματικότητας, ούτε ένα παιχνίδι με τις συμβολικές μορφές του αρχαίου κόσμου. Ίσως το ερώτημα για ένα σύγχρονο Μουσείο της Ακρόπολης να είναι ένα ερώτημα, όπως το έθεσε κάποτε ο Χάιντεγγερ, του να βρεθεί «ένας τρόπος να αφουγκράζεται κανείς την παράδοση που δεν παραδίδεται στο παρελθόν αλλά σκέφτεται το παρόν», και με άλλα λόγια το εξέφρασε η Χάνα Άρεντ, μιλώντας για τον Χάιντεγγερ αλλά και τον Μπένγιαμιν και για την αναβίωση της κλασικής κουλτούρας –κατά τη δεκαετία του 1920– «από αυτούς που είχαν τη μεγαλύτερη συναίσθηση του ανεπανόρθωτου χαρακτήρα αυτής της αναβίωσης, ως ρήξης με την παράδοση.»

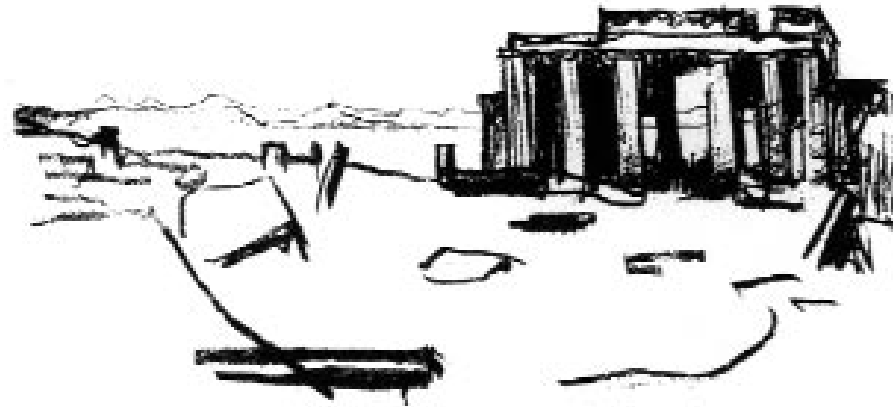
Πώς όμως ο Bernard Tschumi και οι συνεργάτες του μέσα από το κτίριο αυτό σκέφτονται το παρόν; Μια διευρυμένη είσοδος, με ένα στέγαστρο – γλώσσα, που υπερέχει τους επισκέπτες από την κατεύθυνση της Ακροπόλεως με μια ρητορική μορφή που θυμίζει είσοδο σε μητροπολιτικό grand-hotel. Κατόπιν η κίνηση των

επισκεπτών εντός του Μουσείου συναντά, σε πρώτη στάθμη, τα εκθετήρια και τα πωλητήρια των αντιγράφων για να περάσει μέσα από μια ενδιήμεση στάθμη εστιατορίου, με θέα προς τον «ιερό βράχο», προς τα εκθέματα που πυκνώνουν, στις ψηλότερες στάθμες του κτιρίου, λουσμένα στο «φυσικό», πανταχόθεν εισερχόμενο φως. Αυτή η πορεία οργανώνεται σε ζώνες κινήσεως με διαδρόμους και κυλιόμενες σκάλες στην καρδιά του κτιρίου όπου κανείς εύκολα συναντά και τους βοηθητικούς χώρους (W.C. κ.λπ.).

Να είναι άραγε αυτή η διαδοχή των χώρων που διευκολύνει την παροχέτευση του μαζικού τουρισμού μέσα από το κτίριο με τον τρόπο που θα τη διευκόλυνε σε ένα σιδηροδρομικό σταθμό ή σε ένα αεροδρόμιο, επαρκής για τη δημιουργία «συμβάντων» μέσα στο χώρο; Και τι είδους «συμβάντα» θα ήταν αυτά πέραν του συμβάντος της μελαγχολικής εν κινήσει συνευρέσεως των τουριστικών μαζών; Ποιόν άνθρωπο σκέπτεται αυτού του είδους η αρχιτεκτονική ως κάτοικό της; Και αν σκέπτεται όντως το μαζικό τουρίστα, τότε θα έπρεπε άραγε να τον παίρνει τόσο στα σοβαρά ώστε το κτιριακό αυτό κέλυφος να μη δίνει καμία διέξοδο προς τον κριτικό αναστοχασμό μας για τη σύγχρονη μαζική καταναλωτική κοινωνία, που όλο και περισσότερο χτίζει ακόρεστα κάθε λογής μουσειακά «συμβάντα» για να στεγάσει τον πλεονάζοντα ελεύθερο χρόνο της και την πλεονάζουσα κοινωνική ανάγκη για καλλιιεργημένη αναψυχή; Μήπως η υπαγωγή της αρχιτεκτονικής στον αυτονόητο κομφορμισμό της μαζικής κοινωνίας, βάζει δήθεν από το παράθυρο το «ανοίκειο», το οποίο με τόση ρητορική επιμονή επικαλείται στα κείμενά του ο αρχιτέκτονας; και αν το βάζει, πού γίνεται αυτό αντιληπτό σε μια αρχιτεκτονική που θυμίζει τις πιο πεζές στιγμές του «διεθνούς στυλ» της δεκαετίας του '60; Πράγματι το προγραμματικό στοιχείο της αρχιτεκτονικής του Tschumi, που επαγγέλλεται το κτίριο ως υποδοχέα γεγονότων και ανθρώπινης δράσης, μήπως δεν είναι άλλο τελικά από τη μεταμφίεση του μεταπολεμικού «φονξιοναλισμού» που οδήγησε την αρχιτεκτονική στην πολεοδομία στις πιο πληκτικές τους στιγμές στη διάρκεια του Εικοστού Αιώνα;

Μέσα στη μουσειακή συσκευασία του Tschumi ίσως κάποτε ανευρεθούν τα γλυπτά του Παρθενώνα, η παράσταση της γεννήσεως της Αθηνάς και η θεϊκή της διαμάχη με τον Ποσειδώνα για την κατοχή της Αττικής, φωτιζόμενα πανταχόθεν από τις οροφές και τα πλαϊνά υαλοπετάσματα, από το λεγόμενο «αττικό φως». Με τη μέγιστη δυνατή διαφάνεια, που επιχειρείται στο κτίριο, στις περιοχές των εκθεμάτων, να πετυχαίνεται άραγε η μεταφορά του αττικού φωτός από έξω στο εσωτερικό, ή μήπως πετυχαίνεται η μεταφορά του φωτισμού στο εσωτερικό των κτιρίων την οποία έκαναν τεχνολογικά δυνατή οι βόρειες κοινωνίες, κάνοντας αρχιτεκτονική σε ένα κόσμο υποφωτισμένο, όπου πράγματι, η απόλυτη διαφάνεια είναι επιθυμητή περιβαλλοντική συνθήκη

για το εσωτερικό των κτιρίων, κάτω από τους χαμηλούς συννεφιασμένους ουρανούς; Εκεί που στο κτίριο αυτό λειτούργησε η μεταφορική σκέψη, ως πρόνοια για το φως, και πάλι η μεταφορά υπέπεσε σε μια περαιτέρω αποξένωση από το λεγόμενο αττικό τοπίο, αποξένωση βέβαια, την οποία επιφύλαξαν αρκετά πιο πριν οι αποφασιζόντες, στη μακρά ιστορία του σύγχρονου μουσείου της Ακροπόλεως, όταν αποφασίζοντας ότι η τοποθέτηση του Μουσείου στη θέση «Κοίλη» του Φιλοπάππου, ήταν ακατάλληλη, κλοτσώντας μακριά την ευκαιρία να συλληφθεί το Μουσείο ως ένα περιβαλλοντικό στοιχείο συγκρότησης του εναπομεινάντος αττικού τοπίου, μέσα στον αστικό ιστό της Αθήνας.

Επιμένουμε σε αυτή τη χαμένη δυνατότητα για ένα μουσείο-περιβαλλοντική εγκατάσταση, δυνατότητα που τρόπον τινά ευνοείτο από τη θέση της Κοίλης στο τοπίο του Φιλοπάππου, για να την θέσουμε σε αντιδιαστολή με το ασφυκτικό πρόγραμμα που εφαρμόστηκε στην περιοχή του κτηρίου Βάιλερ, με τα δεδομένα του κουτσουρεμένου οικοπέδου, του υπάρχοντος μετριότατου κτηρίου και την ύπαρξη αρχαίων ευρημάτων στη στάθμη της πόλης. Αυτός ο συγκεκριμένος αντιξοότητων στον περιορισμένο χώρο ενός κτηρίου, που ουσιαστικά είναι προσθήκη και φόντο στη χοντροκοπία του Βάιλερ. Όμως τι κτίριο θα μπορούσε να είναι αυτό που θα στεγάσει τα σπαράγματα, τα αρχιτεκτονικά μέλη ενός άλλου κτηρίου, όπως είναι ο Παρθενώνας; Εδώ οι διαγωνιζόμενοι, στριμωγμένοι από περιορισμούς που δημιούργησε μια κατά βάση πολιτική αμηχανία επίθεντο μπροστά σε ένα δισεπίλυτο θεωρητικό πρόβλημα. Το πρωτότυπο κτίριο, ο Παρθενώνας, ίσταται λίγες εκατοντάδες μέτρα παρακεί. Πρωτότυπα μέλη του θα στεγαστούν στο νέο κτίριο του μουσείου ενώ αντίγραφα τους θα είναι τοποθετημένα στο πραγματικό κτίριο, τον Παρθενώνα. Ενδιαφέρουσα ιδέα, που κάτω από μια αμφιβοητήτητα βεβαίως πρόσθεση διάσωσης των ευπαθών πρωτοτύπων στην αιωνιότητα(;), εισάγει το πρόβλημα ως ένα παιχνίδι αντιμεταθέσεων του πρωτότυπου με το υποκατάστατο,

του αυθεντικού με το αναυθεντικό κ.λπ. Στη μια σκηνή, στο χώρο του ναού, τα πράγματα από αρχιτεκτονική τουλάχιστον άποψη, είναι πιο απλά. Τα αντίγραφα εκτίθενται ένα προς ένα στις θέσεις των πρωτοτύπων. Στο νέο μουσείο όμως, τα πρωτότυπα θραύσματα –στο παιχνίδι των αντιμεταθέσεων– πού θα ενταχθούν; Ο Tschumi απάντησε με το διαφανές κουτί του και το μάλλον αδύναμο εύρημα περί αττικού φωτός. Πώς όμως ένα αέτωμα, για παράδειγμα, μπαίνει σε ένα κουτί; Τι αντικαθιστά το δικό του ουρανό; Η επίπεδη στέγη του Tschumi που πλησιάζει απελπιστικά την κορυφή του είναι μάλλον ιδιαίτερα άδοξη λύση. Στο πρόβλημα αυτό της σχέσης των εκθεμάτων με το νέο κτίριο υπήρξε απροσδόκητα ατυχής και η λύση του Daniel Libeskind. Είναι πράγματι απορίας άξιο ένας αρχιτέκτονας με αποδεδειγμένη τη διανοητική του δεινότητα στην αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής ως πνευματικό γεγονός, έτσι όπως το έχει αποδείξει στα κείμενά του και στην προσθήκη του Εβραϊκού Μουσείου του Βερολίνου, να μετέρχεται μιας πρότασης για το Μουσείο της Ακροπόλεως όπου τα εκθέματα ουσιαστικά γίνονται αντικείμενα χειραγώγησης προκειμένου να πρτανεύσει η οξείτης των τετλασμένων του μορφών. Ο Libeskind με αυτή τη μάλλον βιαστική του πρόταση μοιάζει σαν να ήταν προσηλωμένος ακόμη πολύ περισσότερο στο project του Βερολίνου παρά στον Παρθενώνα και στη σημασία των σπαραγμάτων του. Γιατί αν όντως στο Εβραϊκό Μουσείο ο ίδιος ο χώρος είναι το έκθεμα, τότε στην περίπτωση του μουσείου της Ακροπόλεως μια ανάλογη στάση μοιάζει αστεία, σημάδεύοντας με τις οξυκόρυφες γωνίες της την ξαφνική απογύμνωση του ίδιου τους του δημιουργού. Το αποτέλεσμα δεν υπονομεύει μόνο τα σπαράγματα του Παρθενώνα, υποτάσσοντάς τα στην αυθαίρετη οξύτητα τωνρισμάτων του δημιουργού τους, αλλά υπονομεύει και την αυθεντικότητα του ίδιου του Μουσείου του Βερολίνου. Ο Libeskind ως κακός απομιμητής του εαυτού του, φαίνεται ότι στο δρόμο έχασε πως η σημασία της μορφής του Εβραϊκού Μουσείου για το σύγχρονο πολιτισμό ανακύπτει από το βάθος μιας αντιμετώπισης του κτηρίου ως ενός μεταφορικού Λόγου, με τις αναγκαίες διαφορές που θα προκύψουν εν προκειμένω ανάμεσα σε όλες τις τέχνες, αναπαραστατικές και

μη, για να καταδείξουν τελικά τη θεμελιώδη τους υπαγωγή στα παιχνίδια της γλώσσας.

Φαίνεται ότι ο Arata Isozaki βρέθηκε εξαρχής με την πρότασή του υποψιασμένος μπροστά στην παγίδα που κρυβόταν πίσω από κάθε απόπειρα να γίνει μια κτιριακή αρχιτεκτονική για να περιλάβει τα σπαράγματα του αρχαίου κτηρίου. Γιατί ακριβώς το πρόβλημα του νέου μουσείου είναι πρόβλημα χωρικής σχέσης ανάμεσα στα θραύσματα ενός υπαίθριου οικοδομήματος με έναν καινούργιο εσωτερικό οικοδομικό χώρο φιλοξενίας τους. Τα αβγά του Isozaki, οι σύγχρονες αυτές εκδοχές του κελύφους των τσίρκων, σε άλλους αρέσουν και σε άλλους δεν αρέσουν, αλλά μάλλον εκεί βρίσκεται και η επιτυχία τους. Τα άσχημα αβγά μπορεί να είναι μια καλή λύση που μας οδηγεί στη σκέψη-διέξοδο ότι: γιατί όχι; η τέντα ενός τσίρκου πρώτα από όλα μιλάει για το θέμα στο εσωτερικό του. Τους κλόουν που προσπαθούν να κάνουν τον αγέλαστο κοσμάκη να χαμογελάσει και τα άγρια θηρία που με τις μυρωδιές τους και τις απροσδόκητες, πολλές φορές, κινήσεις τους μας κάνουν να θυμηθούμε ξαφνικά ότι και τα ζώα αυτά είναι το ίδιο εξωτικά, το ίδιο απρόσμενα και το ίδιο κακομεταχειρισμένα με εμάς τους ίδιους, τους θεατές. Θέλω να πω ότι ο Isozaki αντιμετωπίζει κάπως πιο ανυπόκριτα και με το κρυμμένο όπλο της ειρωνείας το όλο θέμα του Μουσείου της Ακροπόλεως, στο σύγχρονο κόσμο των «νομάδων» που μετακινούνται με τουριστικά λεωφορεία στη σειρά. Αντιμετωπίζει το Μουσείο ως μαζικό θέαμα, έτσι ακριβώς όπως είναι, εντάσσοντας στο θέαμα αυτό τα προς θέαση αφηγηματικά επεισόδια της αρχαιοελληνικής μυθολογίας. Υπό την έννοια αυτή, μπορεί με την πρότασή του ελαφρώς να βοηθήσει στη μετακόμιση της κριτικής του συγκεκριμένου κτηρίου από την πνιγνή κάμαρα από όπου ο κρίνων καλεΐται να εκτοξεύσει την κρίση του σαν αυτή να πρέπει να είναι κρίση επί της αισθητικής των κτιρίων. Και μας θυμίζει βγάζοντάς μας από αυτή τη δυσχερή θέση, ότι η σύγχρονη Αθήνα δημιουργήθηκε και από αρχιτέκτονες που μαθήτευσαν προάγοντας τη στενή λογική της μοντέρνας, της λιτής δήθεν αρχιτεκτονικής αισθητικής των κτιρίων. Για ποια κουρασμένη αισθητική των κτιρίων να μιλάμε λοιπόν; Εδώ τα πράγματα είναι χοντρά, τα μεγέθη και τα ρίσκα είναι μεγάλα και το Μουσείο είναι πρόβλημα διαχείρισης ενός αφηγηματικού υλικού προς θέαση, με το οποίο μας ενώνει μια συνεχής, μια απaráβλεπτη τυφλότητα.

πάνω: Τα Προπάλαια από τον Παρθενώνα, σχέδιο του αρχ. Le Corbusier από το βιβλίο Le Corbusier: Κείμενα για την Ελλάδα. Φωτογραφίες και σχέδια, εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 1987

• Αλέξανδρος Παπαγεωργίου-Βενετάς, Μιχάλης Λεφαντζής •

ΑΝΙΧΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ,
ΑΤΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Μ. Λεφαντζής: Η πολεοδομική εξέλιξη της Αθήνας είναι ένα θέμα πολυδιάστατο. Μέσα στη θεωρητική του ευρύτητα κινδυνεύουμε να αναλώσουμε την κουβέντα σε μια περιπτωσιολογία συμβάντων. Γι' αυτό σας προτείνω μάλλον να αποδώσετε σε αδρές γραμμές, την πολεοδομική εξέλιξη αυτής της πόλης κατά το διάστημα των τελευταίων αιώνων, εξάγοντας διδάγματα και επισημαίνοντας τις προοπτικές που αφορούν κυρίως τους νέους Έλληνες αρχιτέκτονες.

A. Παπαγεωργίου-Βενετάς: Μου ζητάτε κάτι το σχεδόν ακατόρθωτο, έστω και για έναν άνθρωπο που έχει ασχοληθεί εντατικά με το θέμα της πολεοδομικής ιστορίας της νεώτερης Αθήνας. Αλλά ας δοκιμάσουμε...

...Η βασική ιδρυτική επιλογή ήταν η χωροθέτηση της νέας πόλης δίπλα στην παλιά, σε άμεση δεσποσύνη συνύφανση με την προεπαναστατική πόλη και η διάνοιξη ορισμένων νέων αξόνων στον υφιστάμενο πολεοδομικό ιστό. Όχι εγκατάλειψη λοιπόν της παλιάς πόλης –όπως είχε υποστηρίξει ο Καυταντζόγλου– αλλά συνύφανση του νέου και του παλιού. Η επιδίωξη της ιστορικής συνέχειας ήταν η πρωταρχική απόφαση των Κλεάνθη και Schaubert.

Η νέα πόλη αναπτύχθηκε ωστόσο προς βορράν της Ακρόπολης ενώ μπορούσε να είχε χωροθετηθεί πάλι σε άμεση επαφή με την παλιά πόλη της Τουρκοκρατίας και με το μνημειακό χώρο της Ακρόπολης και των γύρω ιστορικούς λόφους αλλά προς νότον με άνοιγμα προς τη θάλασσα. Αυτό δεν συνέβη ίσως γιατί οι οραματιστές της νέας Αθήνας επεδίωκαν την άμεση σύζευξη της υφιστάμενης παλιάς πόλης με τη νέα.

Με μεγάλη βέβαια ευστοχία οι Κλεάνθη και Schaubert πρότειναν την ακτινωτή διάταξη των δρόμων από την πλατεία των ανακτόρων (που τα προέβλεπαν στη σημερινή πλατεία Ομονοίας) προς διάφορες κατευθύνσεις. Εδώ ακολούθησαν μεν μια γενικότερα παραδεκτή λύση του όψιμου απολυταρχισμού (την οποία γνωρίζουμε από τις Βερσαλίες, την Καρλσρούη, την Πετρούπολη) την εφάρμοσαν όμως πολύ εφευρετικά επί του πεδίου στην Αθήνα: Το βασικό τριγωνικό σχήμα των κυρίων αξόνων δεν είναι τυχαίου εύρους (όπως σε όλες τις άλλες πα-

ρόμοιες λύσεις αλλού) αλλά το ορθογώνιο τρίγωνο στην Αθήνα επιτρέπει τη δημιουργία τμημάτων της νέας πόλης, που περιβάλλουν την παλιά, και που αναπτύσσονται με ορθογώνια ρυμοτομία, διατεταγμένα προς διάφορες κατευθύνσεις. Αρετή του ιδρυτικού σχεδίου της νέας Αθήνας είναι η ενότητα στην ποικιλία. Αποφύγαμε τη μονοτονία της ρυμοτομίας της σκακιέρας, του λεγομένου «ιπποδαμείου συστήματος» σε μια επ' άπειρον ανάπτυξη του, που δεν θα ταίριαζε εξ' άλλου με την τοπογραφία του λεκανοπεδίου. Μεγάλο κέρδος αυτό και δεύτερο κέρδος η δημιουργία –με τις διαγώνιες κύριες αρτηρίες– αξόνων συνοχής του πολεοδομικού ιστού, «διαύλους», ας τους πούμε έτσι, μεταξύ των λόφων στο κέντρο της πόλης, όπως είναι οι οδοί Σταδίου και Πειραιώς.

Πώς εξελίχθηκε μετά η πόλη κατά το διάστημα του 19ου αιώνα;

Η οικιστική εξέλιξη της Αθήνας μέχρι τον Α' παγκόσμιο πόλεμο ήταν πολύ αργή. Το αρχικό όραμα της δημιουργίας μιας καταπράσινης πόλης με κατάφυτα βουλεβάρτα και μονοκατοικίες κτισμένες σε κήπους κατά το «πανταχόθεν ελεύθερον» οικοδομικό σύστημα βέβαια δεν πραγματοποιήθηκε. Επεβλήθη το συνεχές σύστημα κτιρίων επί προσόψεως οδού, στη νέα πόλη, αλλά τα κτίσματα ήταν διακριτικά διώροφα ή τριώροφα με προαύλια και αυλές και με μια εντυπωσιακή μορφολογική ευρυθμία... Αργότερα, η τάλαιπωρημένη Ελλάδα του μεσοπολέμου κατόρθωσε να διοχετεύσει την πληθυσμιακή έκρηξη που προκάλεσε η έλευση των προσφύγων, με μέτρα κοινωνικά και με λογικές πολεοδομικές επιλογές. Έγινε σημαντικό εποικοδομητικό έργο. Η αποκατάσταση των προσφύγων χωροθετήθηκε περιφερειακά σε «δορυφορικές» ας τις ονομάσουμε έτσι συνοικίες για να μην πούμε μικρές πολιτείες. Τα κρατικά προγράμματα δημιουργήσαν την Κοκκινιά, τη Νέα Ιωνία, τη Νέα Φιλαδέλφεια, την Καισαριανή και τόσες άλλες εύρυθμες, σεμνές και στη σωστή κλίμακα (με αποφυγή των απανθρώπων πόλεων-υπνωτηρίων) νέες οικιστικές παραδεκτές λύσεις που προκάλεσαν τον παραρισμό (την οποία γνωρίζουμε από τις Βερσαλίες, την Καρλσρούη, την Πετρούπολη) την εφάρμοσαν όμως πολύ εφευρετικά επί του πεδίου στην Αθήνα: Το βασικό τριγωνικό σχήμα των κυρίων αξόνων δεν είναι τυχαίου εύρους (όπως σε όλες τις άλλες πα-

πραγματικές κηπουπόλεις (Εκάλη, Ψυχικό, Γλυφάδα) μια πρωτόφαντη οικιστική δομή για τα ελληνικά δεδομένα.

Κρίνετε λοιπόν τουλάχιστον «επιεικώς» αν όχι και θετικά τη φάση του μεσοπολέμου;

Παρόλη την πολιτική αστάθεια, τα στρατιωτικά πραξικοπήματα, και την «αστική» δικτατορία της 4ης Αυγούστου, ο μεσοπόλεμος ήταν η τελευταία φάση της «πτωχής και έντιμης» Ελλάδος. Μετά το κολαστήριο του πολέμου και του εμφυλίου σπαραγμού, ήρθε η ξέφρενη μερκαντιλική και σε ότι αφορά τον οικισμό, παρασιτική ανάπτυξη της Αθήνας. Τα τελευταία 50 χρόνια έχουμε το φαινόμενο μιας άρρητης αλλά και αμαρτωλής συμφωνίας μεταξύ αρχόντων και αρχομένων που διαστρέβλωσε τα πάντα. Και εξηγούμαι: Το κράτος είχε να καλύψει ένα τεράστιο έλλειμμα στην υποδομή. Δεν υπήρχε μετά τον πόλεμο σε αυτό τον τόπο τίποτα! Όλα έπρεπε να γίνουν εξ' αρχής: Λιμάνια, δρόμοι, σιδηρόδρομοι, εξηλεκτρισμός, εγχειοβελτιωτικά έργα. Έπρεπε ακόμη να ανοικοδομούνται 80.000-100.000 κατοικίες το χρόνο επί 15 χρόνια (1950-1965) για να καλυφθούν οι μεγάλες οικιστικές ανάγκες. Η πολιτεία επέλεξε την εύκολη λύση: άφησε την οικιστική ανάπτυξη στο ιδιωτικό κεφάλαιο για να μην επωμισθεί και αυτό το βάρος. Η συμμετοχή του κράτους με προγράμματα κοινωνικής κατοικίας μόλις έφθανε το 2-3% της συνολικής προσπάθειας στον οικισμό, όταν στη δυτική Ευρώπη την ίδια εποχή η συμμετοχή του κράτους έφθασε στο 40-50%! Και όλα αυτά με την ευλογία και τα νομοθετημένα κίνητρα της πολιτείας που δεν ήταν άλλα παρά μια παράλογη αύξηση των συντελεστών δομήσεως ούτως ώστε να κινηθεί –κυρίως δια της αντιπαροχής– ο μηχανισμός της κερδοσκοπικής «αυτοστέγασης». Αυτό υπήρξε η αιτία της κακοδιαμορίας...

Για την κακοδαιμονία αυτή της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης αποδίδονται συχνά ευθύνες σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης που ανέλαβε νεώτατος μετά τον πόλεμο υφυπουργός Ανοικοδομήσεως, επεξεργάστηκε το πρώτο τεκμηριωμένο σχέδιο χωροταξικής και πολεοδομικής ανασυγκρότησης της Ελλάδας. Γρήγορα παραγκωνίστηκε όμως και το έργο του βοήθησε κυρίως ως στατιστική τεκμηρίωση των πολεμικών ζημιών της Ελλάδος, ώστε να κινηθεί το Σχέδιο Μάρσαλ. Η παρουσία του Προκόπη Βασιλειάδη στην Υπηρεσία Οικισμού κάλυψε ως ένα σημείο το κενό που άφησε ο Δοξιάδης. Η προσπάθεια του Κωνσταντίνου Καραμανλή αρχικά στο Υπουρ-

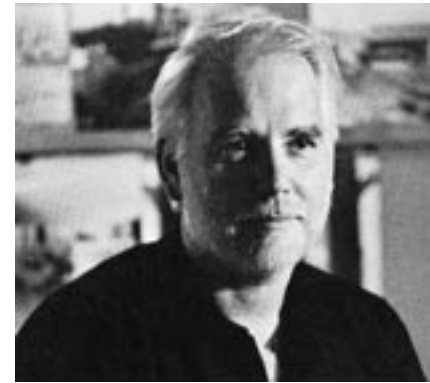
γείο Δημοσίων έργων και αργότερα από τον πρωθυπουργικό θώκο, εντάσσεται στην οκταετία (1955-1963) έργων γοήτρου και εξωραϊσμού που θέλουν να ανατάξουν τη φυσιολογία της Αθήνας. Το ερώτημα είναι το πώς μπόρεσε να εναρμονισθεί το «πολεοδομικό» όραμα ενός πολιτικού ηγέτη με τους στόχους μιας γενιάς επιστημόνων που απέβλεπε στην ορθολογική λύση των προβλημάτων της δομής αλλά και της μορφής της πόλης;

Από τους «ανθρώπους της δουλειάς» λίγοι ήσαν αυτοί που είχαν την ανιδιοτέλεια και τη γνώση που θα τους επέτρεπε να διατυπώσουν ολικές προοπτικές για την Αθήνα. Όχι φαντασιώσεις αλλά εκπεφρασμένη θέληση μιας προοπτικής. Είναι φυσικό το ότι η πλειονότητα των αρχιτεκτόνων συνέπλευσε τότε, όπως εξ' άλλου και σήμερα, με την οικοδομική συγκυρία που τους προσέφερε την δυνατότητα να δημιουργήσουν μεμονωμένα αρχιτεκτονικά έργα.

Τον συνεπή πολεοδομικό σχεδιασμό σε κλίμακα Λεκανοπεδίου της Αθήνας τον ξεκίνησε πράγματι ο Προκόπης Βασιλειάδης με την άμετρη υποστήριξη του Καραμανλή ο οποίος και τεκμηρίωσε την εξέλιξη της μεγαλούπολης, διατυπώνοντας το πρώτο ρυθμιστικό της μείζονος Αθήνας (1965). Αλλά επειδή επιμένετε στην ύπαρξη ή μη «οραμάτων» για την πρωτεύουσα, θα πρέπει να σας θυμίσω ότι είχαμε μερικές σταθερές για να μην πω «μόνιμες» ιδέες που επανήρχοντο κατά διαστήματα στο διάβα του 20ού αιώνα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα η χωροθέτηση του επί δεκαετίες περιπλανώμενου δικαστικού μεγάρου, η ιδέα της μεταφοράς του μνημείου του αγνώστου στρατιώτη, της διανοίξεως της οδού Κοραή και της δημιουργίας «διοικητικού κέντρου». Αλλά και η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων ήταν η αρχική ιδέα των Κλεάνθη και Schaubert που την επανεισάγει ο Thomas Mawson με το ρυθμιστικό του σχέδιο της περιόδου του Βενιζέλου για να το ξαναθυμηθεί ο Κώστας Μπίρης στην πρότασή του για την Αθήνα αμέσως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, πριν φθάσουμε στη σημερινή σταδιακή πραγματοποίησή της μετά 170 χρόνια! Με τέτοια θέματα σημειακών σημαντικών παρεμβάσεων ασχολήθηκε κυρίως η Αθηναϊκή πολεοδομία. Σημαντικά, αλλά επί μέρους θέματα! Ένα ευρύτερο τολμηρό όραμα αποτελεί η πρόταση του Δοξιάδη το 1960 για τη μεταφορά του διοικητικού κέντρου της πρωτεύουσας στη θέση όπου κτίζεται σήμερα το Ολυμπιακό χωριό, στη συνάντηση των δυο υπερτοπικών αξόνων δηλαδή της Αττικής οδού (την οποία είχε προβλέψει ο Δοξιάδης προ 40 ετών!) και της Εθνικής οδού Αθηνών-Λαμίας. Η πρόταση του

ο δάσκαλος Δημήτρης Μπίρης

• Νίκος Καλογεράς • αρχιτέκτων, καθηγητής ΕΜΠ

Όταν φεύγει ένας πραγματικός δάσκαλος δεν ορφανεύουν μόνον τα παιδιά που του έδωσε η Φύση. Νοιώθουν ορφανοί και όλοι όσοι είχαν την τύχη να περάσουν από την τάξη του, να καθίσουν γύρω του και να τον ακούσουν ή να ακολουθήσουν τις συμβουλές του. Ο Δημήτρης Μπίρης ήταν ένας τέτοιος δάσκαλος που σημάδεψε ολόκληρες γενιές σπουδαστών της Αρχιτεκτονικής στο ΕΜΠ στα 30 χρόνια που υπηρέτησε.

Γιός σημαντικού δασκάλου και αρχιτέκτονα της μεταπολεμικής γενιάς και νεώτερος αδελφός αρχιτέκτονα με δυνατή προσωπικότητα και παρουσία στην Ελληνική Αρχιτεκτονική σκηνή, ο Δημήτρης Μπίρης κάτω από τις ισχυρές αυτές επιρροές διαμόρφωσε σιγά-σιγά τη δική του αρχιτεκτονική και ακαδημαϊκή προσωπικότητα.

Από την αρχή αναζήτησε την κρυμμένη στα υλικά και στους τρόπους που αυτά συνδυάζονται, γοητεία, τη νομοτέλειά τους και τον βαθύτερο ρόλο που μπορεί να έχουν στη γέννηση της Αρχιτεκτονικής. Ξεκινώντας από αρχέγονες κατασκευές, διερεύνησε εκείνες τις θαυμαστές συνθέσεις που κατασκευάζουν τη δύναμη της βαρύτητας και καταλήγουν σε πολύ ελαφρές καλύψεις.

Ωστόσο η ερευνητική ματιά του δεν είχε το στοιχείο του θαυμασμού και της απόστασης. Ήθελε όπως γράφει σε ένα από τα λίγα κείμενά του (αφού ο ίδιος πίστευε σε χειροπιαστά αποτελέσματα και όχι σε θεωρητικά σχήματα) «...οι χρήστες να εξοικειωθούν μ' αυτές να μην τις αντιμετωπίζουν μόνον σαν "αιχμές" της σύγχρονης τεχνολογίας που, όπως συμβαίνει συχνά, τις θαυμάζουν αλλά όμως δεν τις αισθάνονται "οικείες"». Επιδιώκει, όπως έλεγε, τα σύγχρονα και τόσο εξελιγμένα στοιχεία των ελαφρών καλύψεων ν' αποτελέσουν συνθετικά οργανικά στοιχεία του συμβατικού περιβάλλοντος. Προς το σκοπό

αυτό εδώ και είκοσι χρόνια οργάνωσε ένα προπτυχιακό, στην αρχή και ύστερα μεταπτυχιακό, μάθημα του τελευταίου εξαμήνου σ' αυτό που ονόμασε το «Εργαστήριο ελαφρών εφελκυσμένων κατασκευών», όπου κάθε χρόνο τα παιδιά σε άμεση επαφή με τα υλικά σχεδιάζαν και εκτελούσαν σε πρόπλασμα και μερικές φορές σε πραγματική κλίμακα, ελαφρές κατασκευές από πανί και μέταλλο, με στόχο «την αρμονική συνύπαρξη και ένταξη των κατασκευών αυτών με τις συμβατικές κτιριακές δημιουργίες», όπως τόνιζε. Από την άλλη πλευρά στο μάθημα εφήρμοζε μία μεθοδολογία προσέγγισης της μορφής διαφορετική από την συνηθισμένη διδασκαλία ενός συνθετικού θέματος. Τα παιδιά «έκτιζαν» σταδιακά με πειραματισμούς πάνω σε τρισδιάστατα προπλάσματα, «καθορίζοντας όπως έλεγε, δικούς τους ζωντανούς συνθετικούς νόμους και δρόμους».

Η πίστη του ότι οι τεχνολογικές γνώσεις μεταδίδονται καλύτερα μέσω της πράξης και όχι μόνον από το σχέδιο, τον οδήγησε να προτείνει και να οργανώσει την τελευταία 10ετία ένα μάθημα εντελώς πρωτοποριακό για τα ελληνικά δεδομένα: ο σχεδιασμός μικρής αλλά ολοκληρωμένης κατασκευής που οι σπουδαστές ήταν υποχρεωμένοι να κατασκευάσουν με τα ίδια τους τα χέρια.

Το μάθημα πήρε τη μορφή ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής εμπειρίας όταν, παρόλη την αντίδραση που παρουσιάστηκε από άλλους διδάσκοντες, ο τόπος του κατασκευαστικού εργαστηρίου έγινε το κέντρο της σχολής το αίθριο του κτιρίου Αβέρωφ. Έτσι για μία εβδομάδα οι ήχοι που κυριαρχούσαν ήταν ο θόρυβος από σφυριά ή πριόνια, ενώ η τελική παρουσίαση έπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα καθώς όλοι οι σπουδαστές μπορούσαν να σχολιάσουν το επιτυχές ή όχι του αποτελέσματος, είτε αυτό ήταν ένα θαλάσσιο όχημα που έπρεπε να διασχίσει την τεχνητή λίμνη που δημιουργήθηκε στο αίθριο, είτε ήταν ένα ανυψωτικό μηχανήμα που έπρεπε να σηκώσει ένα ορισμένο βάρος έως το περιμετρικό μπαλκόνι, είτε ήταν εξέδρα ηθοποιού που έπρεπε ν' αντέξει σε «δραματικές» κινήσεις που απαιτούσε συγκεκριμένο θεατρικό έργο.

Όλες αυτές τις δραστηριότητες ο Δημήτρης Μπίρης τις οργάνωνε με κέφι και προσπαθούσε να μεταδώσει τον ενθουσιασμό του τόσο στους σπουδαστές όσο και στους διδάσκοντες. Έτσι το μάθημα έπαιρνε μία μορφή ενός «χάπενινγκ» και η τάξη γινόταν μία παρέα που ζούσε

κάτω: Φωτογραφία από το βιβλίο Αρχιτεκτονικές κατασκευές: η κατασκευαστική εμπειρία στη διδασκαλία της Αρχιτεκτονικής, έκδοση των *Uptimely Books* σε συνεργασία με τον Τομέα Συνθέσεων Τεχνολογικής Αιχμής του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ, Αθήνα 1994

έντονα, μερικές μέρες, τη χαρά της δημιουργίας αλλά και της προσφοράς.

Με άλλα λόγια ο Μπίρης ανεζήτησε και καθόρισε νέα όρια στη σχέση δασκάλου-διδασκόμενου. Ονόμασε αυτή την αναζήτηση «περιπέτεια» αφού ένα μεγάλο τμήμα της πορείας αυτών των συγκεκριμένων ασκήσεων γινόταν σ' ένα «αβέβαιο» έδαφος. Γιατί οι σπουδαστές δεν έχουν δοκιμάσει τις ικανότητές τους να υλοποιούν αυτό που σχεδιάζουν οι ίδιοι κι' έτσι, στο τελικό αποτέλεσμα θα διαπιστωθεί ο βαθμός ύπαρξης αυτών των ικανοτήτων. Ο ίδιος γράφει:

«Η αρχική ιδέα διατυπώνεται όπως είναι φυσικό με την απαραίτητη ασάφεια που της επιτρέπει να παίρνει διάφορες μορφές κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας [...] Λειτουργεί ως ένα ανομοιογενές σύνολο κριτηρίων που επιτρέπει τροποποιήσεις και προσαρμογές μικρού ή μεγάλου βαθμού χωρίς να χάνεται ο τελικός στόχος. Ακόμα αν σημαντικά εμπόδια

προκύψουν κατά τη διαδικασία η θέληση (του σπουδαστή) να τη δει πραγματοποιημένη, μορφοποιημένη βοηθά στην εξεύρεση λύσεων. Η αφήγηση της σχεδιαστικής ζωής ενός θέματος θα μπορούσε να είναι η εξιστόρηση των περιπετειών της αρχικής ιδέας, των μεταλλαγών της μέχρι την κατασκευή...».

Το παραπάνω κείμενο νομίζω πως περικλείει όλη την εκπαιδευτική φιλοσοφία του Δημήτρη Μπίρη. Έχοντας ο ίδιος μιά άμεση σχέση με τα υλικά και με τα συστήματα κατασκευής, σύγχρονα αλλά και παραδοσιακά, δημιουργούσε μία ατμόσφαιρα παιχνιδιού και περιπέτειας στην αναζήτηση του ρόλου της κατασκευής στην αρχιτεκτονική δημιουργία. Κι έτσι παρέσυρε σπουδαστές και διδάσκοντες σε νέα μονοπάτια κατάρτισης γνώσεων, όπου το σημαντικότερο δεν ήταν να φτάσεις σ' ένα συγκεκριμένο τέρμα, αλλά να χαρείς την εμπειρία της πορείας.

υλικότητα, μικροκατασκευές και συμβάντα

• Δημήτρης Παπαλεξόπουλος • αρχιτέκτων, καθηγητής ΕΜΠ

Η μνήμη είναι επιλεκτική, λειτουργεί με θραύσματα, τα συνδέει σε πολλαπλές διαδρομές, αφήνει ζητήματα στην αφάνεια, μερικά από αυτά τα περιγράφει με ασάφεια, αναζητά και δημιουργεί συνεχώς νήματα που συνδέουν εικόνες, λέξεις, γεγονότα, χωρίς να τα ξεκαθαρίζει τελείως, χωρίς να επιχειρεί ερμηνείες που εξηγούν το σύνολο, χωρίς να δίνει μια συνολική και τελική εικόνα, ανθίσταται εν ολίγοις στο θάνατο. Εικόνες και σκέψεις. Έτσι λοιπόν, μέσα από το προσωπικό φίλτρο και τα σχέδια που έμειναν μετέωρα, στέκομαι σε τρεις ομάδες θραυσμάτων από την παρουσία και το σημαντικό διδακτικό έργο του Δημήτρη Μπίρη στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων, που σίγουρα απέχουν πολύ από το να δώσουν μια συνολική εικόνα μιας εξαιρετικά έντονης και πλούσιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

Η υπενθύμιση της υλικότητας της κατασκευής

Αναρωτιέται κανείς πόσο κρίσιμο είναι να θυμάται ότι ακόμα και η ψηφιακή τεχνολογία έχει ένα υλικό υπόβαθρο που τη δεσμεύει. Αυτό το προφανές δεν είναι και γενικά συνειδητό, ιδιαίτερα σήμερα. Προωθεί λοιπόν την εξαντλητική παρουσίαση όχι μόνο των σχεδίων αλλά κυρίως της κατασκευής αρχιτεκτονικών έργων, προβάλλεται η εμμονή στην ανάλυση της διαδικασίας υλοποίησής τους, καθώς και των βοηθητικών κατασκευών υποστήριξης. Τεκμηριώνεται έτσι μια αντίσταση της διαδικασίας και του υλικού στην ιδέα. Στην προοπτική του έργου πρέπει να συμπεριληφθεί κάπως και ο κόπος αυτών που θα το κατασκευάσουν, η επέμβαση στο υλικό δεν είναι αναστρέψιμη, ο χρόνος σκέψης πρίν την επέμβαση είναι και με αυτή την έννοια, χρήσιμος χρόνος.

Οι ανώνυμες σύγχρονες μικρο-κατασκευές

Η υλικότητα της κατασκευής μπορεί να μιλήσει τη δικιά της γλώσσα, να έχει τη δική της γραφή: Μέσα από μια συνεχή και εξαντλητική αναφορά, παρουσίαση και ανάλυση των ανώνυμων σύγχρονων αυτοκατασκευών μικρής κλίμακας από ελαφριά υλικά, που πραγματοποιούνται εν τάχει για να εξυπηρετήσουν άμεσα καθημερινές ή και εφήμερες ανάγκες, δημιουργεί ένα τεράστιο σώμα διαφανειών, που ορίζει ένα τρόπο σκέψης και μια στάση απέναντι στα πράγματα. Προτείνει να οξυνθεί το βλέμμα για να μάθει να ανασύρει από το άμεσο περιβάλλον του, αυτό που είναι πράξη δημιουργίας χωρίς να νοιάζεται για εύση-

μα, αυτό που συνιστά αποτελεσματική και αισθητικά διακριτή καθημερινή κατασκευαστική γραφή και ομιλία, χωρίς να ανάγεται σε στυλ ή να φέρει την αποκλειστική σφραγίδα της προσωπικότητας ενός αρχιτέκτονα. Είναι φανερό ότι μια τέτοια στάση συνυπάρχει με την εμμονή στο εφήμερο, στο μεταβλητό, σε αυτό που δεν επιβάλλει μια μακρά διάρκεια παρουσίας του. Δηλαδή, σε αυτό που δεν δικαιώνεται μέσα από τη φυσική αντοχή του στο χρόνο, την αντίστασή του στη φθορά, αλλά μέσα από την αινιγματική επανεμφάνισή του σε άλλους τόπους ή χρόνους, με άλλους ανθρώπους-δημιουργούς.

Το μάθημα ως γεγονός και συμβάν

Από τις εφελκυσόμενες κατασκευές στο μάθημα των Αρχιτεκτονικών Κατασκευών, μια συνεχής και πολυετής προσπάθεια προτρέπει στην υλοποίηση των σχεδιαστικών προτάσεων των σπουδαστών, μέσα στη Σχολή, σε φυσικό μέγεθος. Πέρα από το προφανές, δηλαδή το ότι να κατασκευάζει κανείς στη διάρκεια των σπουδών του αποτελεί πολύτιμη εμπειρία και εφόδιο, ξεχωρίζουμε αυτό που προσφέρεται ως εκπαιδευτική άποψη: Μέσα από μια χωρίς όρια και φειδώ κόπο προσωπική εμπλοκή του, το μάθημα οργανώνεται ως γεγονός που αφορά όλη τη Σχολή. Από τη μια σπουδαστές και διδάσκοντες αναλαμβάνουν ένα κοινό ρίσκο και κρίνονται μαζί, το αποτέλεσμα δεν είναι προδιαγεγραμμένο και σίγουρο, το σχέδιο υπάρχει για να εξυπηρετεί την ανέγερση, αλλαγές γίνονται μέχρι τελευταία στιγμή, προκειμένου η κατασκευή να υπάρξει. Αυτό που μαθαίνει κανείς μέσα από τη διδασκαλία του, είναι κυρίως να αναδεικνύει και να χειρίζεται την επιθυμία του να υλοποιήσει αυτό που έχει σκεφτεί. Από την άλλη, αυτοί που παρακολουθούν την κατασκευή να εξελίσσεται, συμβάλλουν στον τονισμό του δημόσιου χαρακτήρα της. Η ανέγερση πάντα ανατρέπει, αλλάζει το υπάρχον, ενοχλεί το περιβάλλον της, δημιουργεί θετικούς και αρνητικούς κύκλους συζητήσεων γύρω της: Αυτή είναι η συνθήκη ύπαρξής της, ένα συμβάν.

Υπάρχει ένα είδος απλής μικρής ξύλινης σβούρας, που ο άξονάς της είναι σκαμμένος στο σώμα της, κάτι σαν ανάποδη ομπρέλλα. Η ελάχιστη αυτή κατασκευαστική καινοτομία, που συμβαδίζει ωστόσο με την αρχή λειτουργίας της σβούρας, της επιτρέπει, εκεί που νομίζει ότι πέφτει, να γυρίζει ανάποδα και να συνεχίζει να στρέφεται για αρκετή ώρα επάνω στον άξονά της.

συνεχίζοντας μια ατέρμονη συνομιλία με τον Δημήτρη

• Πάνος Κόκκορης • αρχιτέκτων

Τι σπάνιο δώρο να μπορείς να ξεδιαλέγεις καθαρά και αβίαστα το σωστό δρόμο ανάμεσα σε κάθε λογής πράγματα, εμπόδια και προκλήσεις της ζωής (από τα πιο απλά και ταπεινά μέχρι τα «υψηλότερα»).

Τι σπουδαίο χάρισμα να νιώθεις (και με κρυστάλλινη συνέπεια και διαύγεια να πράττεις) ό,τι η μουσική, περιπόθητη πυξίδα που οδηγεί σ' αυτόν τον καλοτυχημένο δρόμο δεν είναι άλλη από τη βαθειά επίγνωση ότι τα ταπεινά και τα υψίφωνα διόλου δεν διαφέρουν, μον' είναι αδελφωμένα, ομοαίματα σε μια και μόνη ράτσα ευγενική, αγνή και αγαθή.

Σαν προικισμένος, ευλογημένος ραβδοσκόπος να πορεύεσαι ακούραστα και να βρίσκεις ολόγυρα σου, αδιάκοπα, ολόένα και καινούργιους θησαυρούς. Και να τους μοιράζεσαι γενναϊόδωρα, με καλοσύνη και σοφία.

Και τι προνόμιο πολύτιμο, για όσους ευτύχησαν να σε πλησιάσουν, να σ' αφουγκρα-

σθούν, να σ' αγγίξουν και έτσι να μάθουν δίπλα σου να μετρούν αλήθειες και ψέματα. Φωτισμένοι από τη ζηλευτή σου ευφυΐα και ενάργεια – τόσο ευαίσθητα ευγενική και αβίαστα αυστηρή συνάμα, μειλίχια ν' ακτινοβολεί καθ' όλη αληθινά ελεύθερη από κάθε σκιά συμπλέγματος.

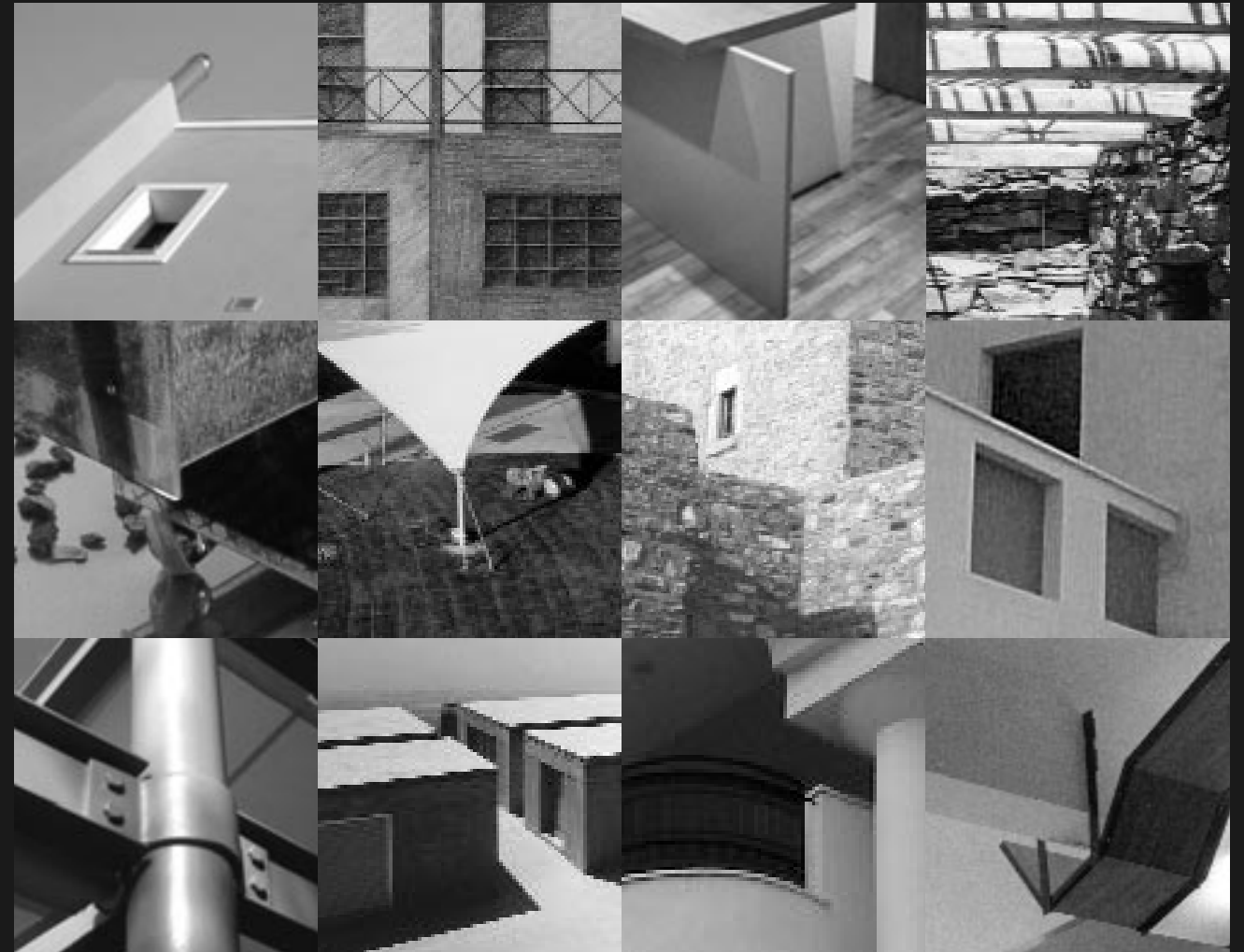
Έτσι υπήρξε ο Δημήτρης Μπίρης, που η μοίρα τον θέλησε να βρίσκεται πια μακριά μας. Έτσι υπήρξε για τα μάτια της ψυχής κάθε ελκρινού του φίλου, κάθε διψασμένου του μαθητή, κάθε ζεστού του συνεργάτη, καθ' ενός από τους πολλούς που ανταλλάξαμε μαζί του πηγαία αγάπη και μεστή επικοινωνία μακρόθωρη.

Αισθάνομαι να σ' ανταμώνω σε τόσες πολλές περιστάσεις, με τόσο πολλές αφορμές και για τόσο πολλές αιτίες που σαστίζω μπρος στον πλούτο που έσπειρες γύρω σου. Σ' ανταμώνω στα όμορφα και ορμητικά σου σκίτσα που, καίρια εργαλεία αυθεντικού διαλόγου, συμπληρώνουν τις λέξεις σου, καθοδηγημένα από μια ομοίως όμορφη και ακριβή σκέψη. Σ' ανταμώνω ακόμη στις τόσες εμπειρίες που μου αποκάλυψες για να 'χω να μετρώ σαν πετράδια, για να 'χω να στηρίζομαι πάνω τους σαν δυνατά εφόδια. Στους γερανούς του Περάματος, στο εσωτερικό του Αγίου Σώστη, στους δρόμους των πόλεων και στις λεπτομέρειες των κτιρίων –κοιταγμένα με το οξυδερκές σου βλέμμα–, στη ρωμαϊκή πλατεία του Sant' Ignazio, στα υπέροχα σιδερένια και πήλινα χωριάτικα Καταλανικά οινοποιεία του παλιού καιρού. Στα τόσο σύγχρονα «νελα» που κάποτε σκίαζαν το Κολοσσαίο και που ξαναζωντάνεψαν μεμιάς στα διαλεγμένα λόγια σου και στις εύστοχες, εκφραστικές σου χειρονομίες. Στις πασσαλόπηκτες ξύλινες καλύβες της λιμνοθάλασσας, στις εκβολές των ποταμών.

Ναι, εκεί, σε μια τέτοια εκβολή θέλω να σ' ανταμώνω τώρα, στην Όστια όπου ο Τίβερης βγαίνει και απελευθερώνεται ηγεμονικά στο πέλαγος.

Εκεί, μαγεμένοι, να ξαναβρίσκουμε απολαυστικά τη λαμπερή και ποθητή (διότι δυσπρόσιτη) αξία του απλού και του αυτονόητου, μεταλαμπαδευμένου σε ύψιστη τεχνική και ανθρωπιά (τι καλύτερη αρχιτεκτονική μπορείς να προσδοκήσεις;) περιστοιχισμένοι από την κατακλυσμική συντροφιά ετούτων των έξοχα λεπτών και δυνατών πρωτόγονων μηχανών που 'χουν σοφά σκαρώσει –ίδιος πουλιά– οι νηφάλιοι, ταπεινοί, ευγενείς και αρχοντικοί ψαράδες του Λατίου για ν' αρμέγουν τον ανθό της θάλασσάς τους.

α φ ι έ ρ ω μ α

Νέοι Έλληνες Αρχιτέκτονες (2°)

1. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1.1. Περιγραφή επαγγελματικής κατάστασης (π.χ. ελεύθερος επαγγελματίας μόνος ή με συνεργάτες, υπάλληλος, κατασκευαστής, στέλεχος επιχείρησης) και αντικειμένου απασχόλησης (π.χ. μελέτες-κατασκευές-κατοικίες, ιδιωτικά και δημόσια κτίρια, interior design, αποκαταστάσεις, πολεοδομία, έπιπλα, θεωρητικό έργο, γραφιστική, εικαστικά, ΜΜΕ, συμβουλευτικό έργο)

1.2. Ποια είναι τα μείζονα επαγγελματικά προβλήματα που αντιμετωπίζετε (πρακτική εξάσκηση, επάρκεια απασχόλησης, σχέση με πελάτη, σχέση με δημόσιο) και πως βλέπετε να εξελίσσεται το επάγγελμα του αρχιτέκτονα ως δομή και αντικείμενο;

1.3. Κατά πόσον θεωρείτε ότι αυτό που κάνετε ανταποκρίνεται στις προσδοκίες σας; – κι αν όχι γιατί;

1.4. Ασχολείστε με το θεσμό των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών; Αν ναι γιατί; – κι αν όχι γιατί;

2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

2.1. Ποιες είναι οι αναφορές που διέπουν τις σχεδιαστικές σας αρχές;

2.2. Πως κρίνετε τη σχέση ανάμεσα στην αρχιτεκτονική εκπαίδευση που αποκτήσατε και τα πρώτα αρχιτεκτονικά βήματά σας;

2.3. Πως τοποθετείτε την αρχιτεκτονική σας παραγωγή στην παραζάλη των διεθνών τάσεων, αρχιτεκτονικών και μη;

2.4. Αν είχατε τη δυνατότητα να ασκήσετε αρχιτεκτονική σε άλλη πόλη ή χώρα του κόσμου, ποια θα επιλέγατε και γιατί;

Με σπουδές στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό οι νέοι Έλληνες αρχιτέκτονες σχεδιάζουν και κατασκευάζουν, στο μέτρο του δυνατού και των εκάστοτε συνθηκών μέσα στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Η κατοικία γίνεται το κυρίαρχο πεδίο των αναζητήσεών τους, τόσο στο επίπεδο του περιεχομένου, όσο και στο μορφολογικό. Η υπόλοιπη θεματολογία, από το μερίδιο του δημόσιου χώρου της πόλης αλλά και των ιδιωτικών έργων μεγάλης κλίμακας, φαίνεται ότι δεν τους αναλογεί ακόμη.

Με μεγάλες προσδοκίες σφυρηλατημένες ήδη από τα χρόνια των σπουδών τους, μοιάζει να ατενίζουν άγνωστο και δύσβατο τοπίο όταν εισέρχονται στον επαγγελματικό στίβο. Ως εργαλεία τους, μια και η αρχιτεκτονική τους τοποθετεί στο «μεταίχμιο τέχνης και επιστήμης», αναπτύσσουν σχέσεις «διαπλοκής» με άλλους παράλληλους τόπους: το κείμενο, τη γραφή, το χώρο, στήνοντας αρκετές φορές σενάρια –ανάλογα με την ιδιορρυθμία του θέματος– ή άλλοτε προσπαθώντας να εφαρμόσουν απλά τις «παραδοθείσες αξίες». Πότε θωρακισμένοι με την έτσι αποκτηθείσα πολυπραγμοσύνη κι άλλοτε διαχυμένοι σ' έναν αδιάφορο περίγυρο, παλεύουν να ισορροπήσουν μ' ένα αδιαμόρφωτο θεσμικό πλαίσιο.

Σανίδα διατύπωσης για πολλούς, του μη τρέχοντος αρχιτεκτονικού λόγου –με όρους αγοραίους– αποτελεί η συμμετοχή τους σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς: «πεδίο μάχης λαμπρόν» με αμφιλεγόμενα, όμως, αποτελέσματα. Τους δίνεται έτσι η ευκαιρία να

αναζητήσουν κάποια «αλήθεια», τη δική τους, της πόλης τους, του χώρου γενικότερα, να διερευνήσουν τα «όρια», να σχηματοποιήσουν «αινίγματα», τα οποία τις περισσότερες φορές παραμένουν αιωρούμενα.

Οι επιρροές πολλές, ακαδημαϊκές, διεθνικές, τοπολογικές, πλέκονται με την προσωπική φιλοσοφία στάσης και δράσης του καθενός απέναντι στη ζωή και την τέχνη. Το αίνιγμα, το παιχνίδι, το μάγεμα, ο σεβασμός, η αποστροφή από το «θόρυβο», η καθαρότητα, μας παραδίνονται ως νήματα για την κατανόηση του σχεδιαστικού λαβυρίνθου τους. Το κτίριο, το μόνο ορατό για μας σημάδι αυτής της κοπιαστικής διαδρομής, παραδίδεται για τη «ζήση» των ενοίκων του πρωταρχικά, την ένταξή του στο χώρο και την πόλη, για τη «συναίρεσή» του εν τέλει με το περιβάλλον. Ύστερα έρχονται οι κατατάξεις των αναπαραστατικών τάσεων σε σχέση με τη λειτουργία ή όχι, της επιτυχίας διαχείρισης κίνησης και στάσης, της σχέσης ανοιχτού και κλειστού χώρου, των ορίων δημόσιου-ιδιωτικού, όλων αυτών τέλος πάντων των «κρυφών αρχιτεκτονικών κλειδιών» που καθιστούν το τελικό αποτέλεσμα ικανό να ανέβει στο βάθρο της ακαδημαϊκής ή μη αποδοχής του.

Εξ αρχής άλλωστε είχε τεθεί ως δεδομένο η παραθετική χειρονομία της δημοσίευσης, «καθρέφτης» ταυτόχρονα και «βήμα» μιας νέας(;) γενιάς Ελλήνων αρχιτεκτόνων, έναυσμα για συμπορεύσεις και αντιρρήσεις, για συζητήσεις και επικρίσεις, που ξεκίνησε και ευχόμαστε να συνεχιστεί...

Κατοικία στα Κωνσταντινοπολίτικα Θεσσαλονίκης

αρχ. Κατερίνα Κουτσοσίμου

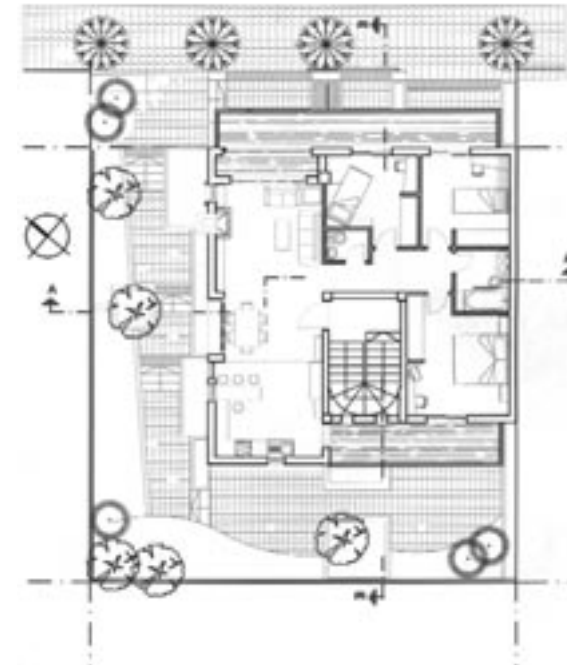

Έχω αποφοιτήσει από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ το Δεκέμβριο του 1997 και εδώ και δύο περίπου χρόνια εργάζομαι ως ελεύθερος επαγγελματίας. Αντικείμενο απασχόλησης είναι οι μελέτες-επιβλέψεις ή και κατασκευές κατοικιών και ιδιωτικών έργων, interior design κατοικιών και καταστημάτων ως επαγγελματίας, ενώ για προσωπική ευχαρίστηση σχεδιασμός επίπλου και συμμετοχή σε εικαστικά happenings (αντικείμενο που στην Ελλάδα αντιμετωπίζεται ως hobby). Στη σημερινή εποχή για να επιβιώσεις ως νέος επαγγελματίας αρχιτέκτονας, πρέπει να βρεις ένα τρόπο ισορροπίας των δικών σου πιστεύω και θέσεων, με το κλίμα της υπόλοιπης αγοράς. Άλλα είναι τα όνειρα και οι προσδοκίες για το πεδίο απασχόλησης μόλις τελειώνεις μια αρχιτεκτονική σχολή –«Είμαστε στο μεταίχμιο επιστήμης και τέχνης»– και άλλα αντιμετωπίζουμε μετά, χωρίς να αρχίσω να θίγω την παιδεία και ενημέρωση που εισπράξαμε από το Πολυτεχνείο για τον έξω επαγγελματικό κόσμο. Γιατί δυστυχώς, η αρχιτεκτονική είναι μια καταπληκτική σχολή για ακαδημαϊκές σπουδές, αλλά απέχει αρκετά από το καθημερινό γίνεσθαι.

Τελειώνοντας, πέφτεις κυριολεκτικά από τα σύννεφα όταν αντιλαμβάνεσαι με τι πρέπει να ασχοληθείς για να επιβιώσεις επαγγελματικά και οικονομικά. Βασικό πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι ενώ το ευρωπαϊκό κλίμα μιλάει για εξειδίκευση στην εργασία, εδώ ζητείται το άτομο που συμπεριφέρεται ως ομάδα από μόνο του. Βέβαια ελπίζω πως από τον κλάδο των μηχανικών το επάγγελμα του αρχιτέκτονα είναι το μόνο που θα μπορούσε να παραμείνει κάπως ανεξάρτητο και να λειτουργήσει σε μικρές αυτόνομες ομάδες, χωρίς να χρειάζεται να ενταχθεί στα μεγάλα lobby τεράστιων απρόσωπων εταιριών, λόγω της πραγματικής φύσης του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα. Αν και δεν έχω εργαστεί ως αρχιτέκτονας σε κάποια άλλη πόλη του εξωτερικού -γιατί τελικά οι εργασιακές λογικές στην Ελλάδα είναι σχεδόν οι ίδιες- θα με ενθουσίαζε η ιδέα της εργασίας στην καινούργια πόλη του Βερολίνου, γιατί στήνεις σχεδόν από την αρχή μια ιστορία με καινούργια δεδομένα, σύγχρονες λογικές, Παρόν και Μέλλον μαζί.

Η Κατερίνα Κουτσοσίμου σπούδασε στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ. Για ένα εξάμηνο παρακολούθησε μαθήματα στο Istituto Universitario di Architettura di Venezia. Το 1999-2000 συμμετείχε σε ερευνητικό πρόγραμμα σε συνεργασία με το ΑΠΘ με θέμα μελέτη-επιβλέψη κατασκευής σχολικών βιβλιοθηκών. Συμμετείχε επίσης σε εικαστικά happenings με θέμα video art, performances, θέατρο.

ΘΕΣΗ: Βάρναλη 46, Κωνσταντινοπολίτικα Θεσσαλονίκης
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 2000
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 2000-2002
ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ: 210 m²
ΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: Παναγιώτης Δουλκερίδης, πολ. μηχ.
Η/Μ ΜΕΛΕΤΗ: Σωτήρης Χατζηγεωργίου, μηχαν. μηχ.
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ: Κατερίνα Κουτσοσίμου, αρχ. μηχ.
Μιχάλης Πετσαγγουράκης, γεωπόνος-αρχιτέκτων τοπίου

Το κτίριο βρίσκεται στα Κωνσταντινοπολίτικα Θεσσαλονίκης, μια περιοχή με κύριο χαρακτηριστικό την ιδιότητα κατοικία. Το οικοπέδο ως μεσαίο γεινιάζει από τις τρεις πλευρές με άλλα οικόπεδα, ενώ η πρόσοψη (βόρεια) βρίσκεται σε κύριο κεντρικό δρόμο. Η κτιριολογική οργάνωση έγινε σύμφωνα με τις απαιτήσεις των ιδιοκτητών, (υπόγεια studios, ισόγειο pilotis-κατάστημα, 1ος όροφος κατοικία, 2ος όροφος μεζονέτα ιδιόκτητη κατοικία), ενώ η ογκοπλασία, η εσωτερική οργάνωση των χώρων και η επιλογή των υλικών και χρωμάτων έγιναν με βάση την ανάγκη της δημιουργίας μιας κατοικίας που βρίσκεται μεν σε αστικό περιβάλλον, αλλά με διάθεση ιδιωτικότητας-ιδιαιτερότητας και λιτότητας των μορφών. Το μικρό εμβαδόν του οικοπέδου (270 m²) και οι όροι δόμησης δεν έδιναν μεγάλες δυνατότητες ογκοπλασίας, οπότε το κτίριο γεννιέται ως ενιαίος όγκος από το έδαφος και καθώς αναπτύσσεται σε ύψος, έχουμε μια συνεχή υποχώρηση στους τελευταίους ορόφους με σκοπό τη δημιουργία μη συμπυκνών κτιρίου και προσπάθεια διαφορετικής θέασης από κάθε οπτική γωνία, έτσι ώστε το εξωτερικό να αντανακλά την εσωτερική ζωή του. Λιτές γραμμές, καθαρότητα υλικών, ελαφρά μεταλλικά στοιχεία στους εξώστες, παιχνίδι των χρωμάτων με τους όγκους.

Διώροφη κατοικία στο Σταυρό Φθιώτιδας

αρχ. Βάνια Κυροδήμου-Πλιάτσικα

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας με εξωτερικούς συνεργάτες. Αντικείμενο απασχόλησης οι μελέτες και κατασκευές ιδιωτικών έργων, interior design, έπιπλα, μελέτες δημοσίων έργων.

1.2. α) Αλληλοκάλυψη των ειδικοτήτων των μηχανικών και μη, με αποτέλεσμα όλοι να αρχιτεκτονούν ατύπως, «κλέβοντας» τις αμοιβές μελέτης και επίβλεψης από τους ουσιαστικά ειδικούς.

β) Οι άτυπες εκπώσεις που αναγκάζομαστε να κάνουμε λόγω του υψηλού ανταγωνισμού κυρίως με τους παλαιότερους «συναδέλφους» και τους περιφερειακούς του επαγγέλματος (εργολάβοι, έμποροι, διακοσμητές κ.λπ.)

Δυστυχώς βλέπω το επάγγελμα του αρχιτέκτονα να εξελίσσεται σε βοηθητικό των άλλων ειδικοτήτων, ενώ θα έπρεπε να είναι η αρχή και το τέλος της οικοδομής.

1.3. Αυτό που κάνω ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στις προσδοκίες μου γιατί προσπαθώ να είμαι αφ' ενός μεν συνεπής στις αρχιτεκτονικές αρχές στις οποίες εκπαιδεύτηκα, αφ' ετέρου δε έντιμη και συνεπής στις επαγγελματικές μου υποχρεώσεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και προόδου.

1.4. Όχι πλέον κυρίως λόγω α) σπανιότητάς τους και β) μεγάλου αναγκαίου χρόνου και χρήμα τα οποία ακόμη τουλάχιστον επαγγελματικά δεν μπορώ να αντέξω.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Μνήμες και αναφορές στην ελληνική παράδοση, αλλά και ταυτόχρονη προσπάθεια προσαρμογής στις σύγχρονες ανάγκες και επιταγές της σύγχρονης αρχιτεκτονικής.

2.2. Άριστη θεωρητική κατάρτιση για ένα καλό φοιτητή, ελλιπέστατη πρακτική εξάσκηση και αδυναμία να ανταποκριθούμε σε πολλά πρακτικά θέματα (σχέση με Δημόσιες Υπηρεσίες, προετοιμασία φακέλων, σχέσεις και επιβλέψεις πάνω στην οικοδομή).

2.3. Προσπαθώ να ενημερώνομαι για τις διεθνείς τάσεις, όμως προσαρμόζω πάντα την αρχιτεκτονική μου παραγωγή στην ελληνική πραγματικότητα και τα κάθε φορά δεδομένα του έργου.

2.4. Θα διάλεγα μια πόλη με δυναμική και αρχιτεκτονικά εκπαιδευμένη «Αρχή» και ανθρώπους που να σέβονται το περιβάλλον, την παράδοση και τη γνώμη των ειδικών (ουτοπικό;). Θα διάλεγα μια χώρα πάλι στην περιοχή της Μεσογείου γιατί μου αρέσει να δουλεύω με τον ήλιο, τον αέρα, την ύπαιθρο και τους ανθρώπους και αυτά μόνο σε μια Μεσογειακή χώρα μπορούν να γίνουν.

ΘΕΣΗ: Σταυρός Φθιώτιδας

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1987

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 1988-1990

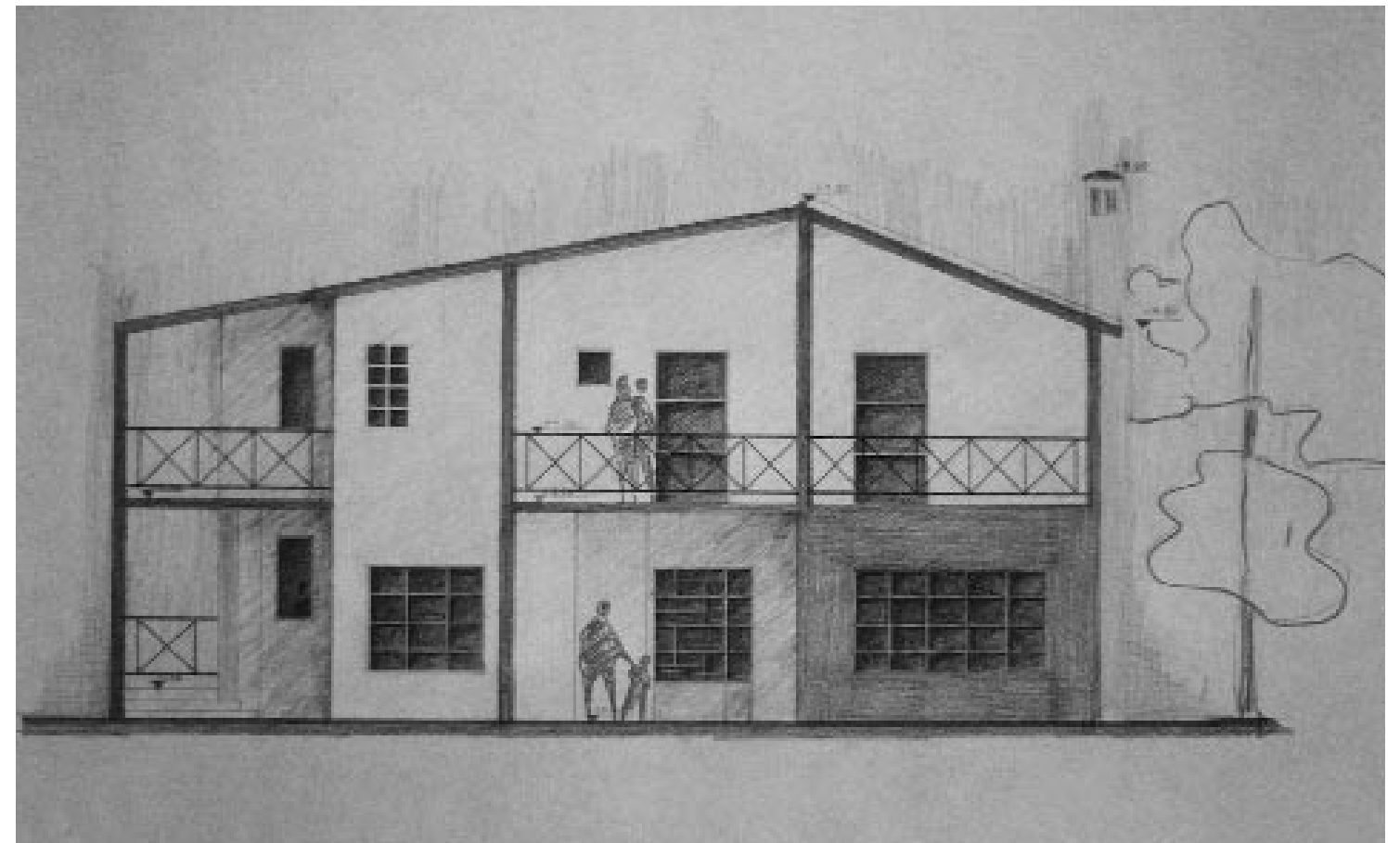
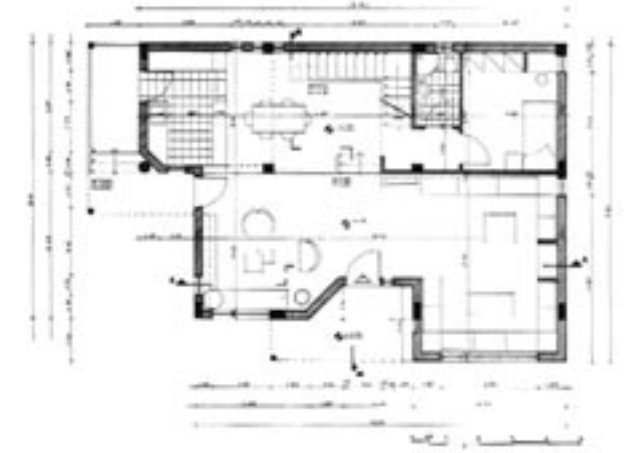
ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης

ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: Μελέτη-επίβλεψη

Η κατοικία αναπτύσσεται σε δύο κύρια επίπεδα που συνδέονται μεταξύ τους με εσωτερική σκάλα και έναν υπόγειο αποθηκευτικό χώρο.

Ένα άνοιγμα στο δάπεδο του ορόφου στο μέρος της σκάλας επιτρέπει την οπτική επικοινωνία των δύο επιπέδων, ενώ οι χώροι καλύπτουν τις ανάγκες μιας πολυπληθούς αγροτικής οικογένειας (παπούδες-γονείς-4 παιδιά).

Έγινε προσπάθεια να διατηρηθεί ο αγροτικός χαρακτήρας της περιοχής με μια πιο σύγχρονη αντιμετώπιση, καλύπτοντας σύγχρονες ανάγκες της οικογένειας.

Η Βάνια Κυροδήμου-Πλιάτσικα αποφοίτησε από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ το 1986. Εργάζεται σαν ελεύθερος επαγγελματίας στο προσωπικό της γραφείο στη Λαμία. Από το 1992 κατέχει πτυχίο μελετητή Δημοσίων έργων.

Διαμόρφωση συμβολαιογραφικού γραφείου

αρχ. Βασίλης Κωστοβασίλης

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Project Manager στην Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας (Ε.Α.Χ.Α. Α.Ε.) για τα έργα Α) Συνολική Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Φιλοπάππου, Β) Διαμόρφωση Πλατείας Μοναστηρακίου και Γ) Πολεοδομική Ανασυγκρότηση Περιοχής Ψυρρή. Παράλληλα διατηρώ Πολεοδομικό-Αρχιτεκτονικό Γραφείο που εξειδικεύεται σε Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Πολεοδομικές Μελέτες, Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., Πολεοδομικές Προτάσεις σε επίπεδο Urban Design και Παροχή Συμβουλευτικών Πολεοδομικών Προτάσεων σε Φορείς. Σε Αρχιτεκτονικό Επίπεδο κύρια πηγή απασχόλησης είναι ο σχεδιασμός μεμονωμένων κατοικιών ή συγκροτημάτων κατοικιών, καθώς και η σχεδίαση επαγγελματικών χώρων.

Με βάση τα παραπάνω είναι φανερό η προσπάθειά μου να ασχοληθώ με όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και κλίμακας. Οι Μελέτες ξεκινώντας από τον Πολεοδομικό Σχεδιασμό, το Σχεδιασμό για την Πόλη (Urban Design) και περνώντας στον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό συγκροτημάτων κατοικιών, μεμονωμένων κατοικιών, ελεύθερων χώρων, καταλήγουν στη μικροκλίμακα του επίπλου που συμπληρώνει τον κύκλο της εμπειρίας.

Η μόνη συνεργασία με εξωτερικούς συνεργάτες γίνεται σε Πολεοδομικά θέματα, ενώ σε

Αρχιτεκτονικό επίπεδο έχει επιλεγεί «από άποψη» η ανεξάρτητη προσωπική πορεία.

1.2. Οι δυσκολίες του ελεύθερου επαγγελματία-αρχιτέκτονα είναι πάρα πολλές και εστιάζονται κυρίως στην έλλειψη παιδείας από τους πελάτες, από τις δυσκολίες του μηχανισμού στις Πολεοδομίες, καθώς και από το απαράδεκτο χαμηλό επίπεδο επαγγελματισμού σε συνεργασίες με συναδέλφους. Τα ίδια λίγο-πολύ ισχύουν και για τις Πολεοδομικές Μελέτες, με την εξαίρεση ότι απέναντί σου δεν έχεις τον άσχετο ή σχετικό πελάτη, αλλά το γραφειοκρατικό-απρόσωπο κράτος (καλό και κακό σαν στοιχείο).

1.3. Το αντικείμενο δουλειάς μου πιστεύω ότι αντιπροσωπεύει στο έπακρο τις προσδοκίες και τις προθέσεις μου, αλλά αυτό προέκυψε από πάμπολλες επίπονες προσπάθειες.

1.4. Δεν ασχολούμαι με το θεσμό των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών γιατί πιστεύω ότι από πολλές απόψεις δεν είναι προσαρμοσμένοι στη σύγχρονη εξελικτική διαδικασία και στην «ισότιμη» αξιολόγηση των συμμετεχόντων.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Σαν αναφορά στην προσέγγιση του Χώρου είναι αναμφίβολα οι κατακτήσεις του Μοντέρνου Κινήματος σε συνδυασμό με την Deconstructive Θεώρηση.

2.2. Παρόλο ότι η Αρχιτεκτονική πρακτική ακολουθεί διαφορετικούς κανόνες απ' ό,τι η Θεωρητική Προσέγγιση των Πολυτεχνικών Σπουδών, είναι γεγονός ότι η Θεωρητική παιδεία αποτελεί σημαντικό «εργαλείο». Παράλληλα θα πρέπει να γίνει πρόταση στις Αρχιτεκτονικές Σχολές (και ειδικά στο Ε.Μ.Π.) να εκσυγχρονιστούν και σε πρόγραμμα σπουδών, αλλά και σε έμφυχο δυναμικό.

2.3. Από φοιτητή ακόμα, ποτέ δεν με ενδιέφερε η αρχιτεκτονική παραζάλη των διεθνών τάσεων, αλλά αυτή η «αλήθεια» της αρχιτεκτονικής που θα έλεγα ότι είναι μία, με διαφορετικές ίσως εκφάνσεις. Γι αυτό και παρακολουθούσα περισσότερο τις σκέψεις σημαντικών δημιουργών, αρχιτεκτόνων ή μη, παρά τη «διεθνή μόδα της Αρχιτεκτονικής».

2.4. Θα επέλεγα την Πολεοδομία σε αναπτυσσόμενες χώρες, με πολύ χαμηλό βιοτικό επίπεδο, γιατί πιστεύω ότι εκεί θα πρέπει να είναι η συνεισφορά του Αρχιτέκτονα-Πολεοδόμου και όχι στην «ωραιοποίηση» της ανάπτυξης. Δυστυχώς τα αντίστοιχα προγράμματα του Ο.Η.Ε. καταβαραθρώθηκαν μαζί με τον ίδιο τον Οργανισμό.

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1998-1999

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 1999-2000

ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης, απευθείας ανάθεση

Οι αρχές που διέπουν το συγκεκριμένο έργο είναι η δημιουργία μιας σύνθεσης «ρέοντος» χώρου, όπου ο κάθε ένας αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου (κινητικά και αισθητικά), στοιχείο που προέκυψε από τη μικρή έκταση του γραφείου (55 m²). Η εξ' ολοκλήρου σχεδίαση όλων των επίπλων από τον αρχιτέκτονα βοήθησε στην καλύτερη εκμετάλλευση του υπό μελέτη χώρου, ενώ η εικαστική-χρωματική του επεξεργασία αποτέλεσε ένα από τα σημαντικά στοιχεία της όλης σύνθεσης. Τέλος εύρημα ήταν η αντικατάσταση όλης της επιφάνειας του τοίχου του φωταγωγού από υαλότουβλα, έτσι ώστε να υπάρχει μια μόνιμη πηγή φυσικού φωτός στο κέντρο του γραφείου.

Ο Βασίλης Κωστοβασίλης είναι διπλωματούχος του ΕΜΠ (1989), κάτοχος και κάτοχος Master in Design Studies (MDesS) '93 - Harvard University, με παράλληλες σπουδές (cross-registration) στο Μ.Ι.Τ. Project Manager στην Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας (Ε.Α.Χ.Α. Α.Ε.), ενώ παράλληλα διατηρεί Πολεοδομικό-Αρχιτεκτονικό Γραφείο στην Αθήνα.

Κατοικία στην Κύθνο

αρχ. Μαρία Λαφαζάνη, Βιβή Φίλιππα

Σε ένα σαλόνι του Escorial

Το επαγγελματικό μας προφίλ θα λέγαμε πως το διαμορφώνει η ιδιότητά μας ως αρχιτέκτονες. Μέσω αυτής της ιδιότητας έχουμε αναπτύξει μια περιπετειώδη σχέση με το κείμενο, τη γραφή, το αρχιτεκτονικό σχέδιο, το κτίσμα, τον χώρο που μας περιβάλλει συνολικά.

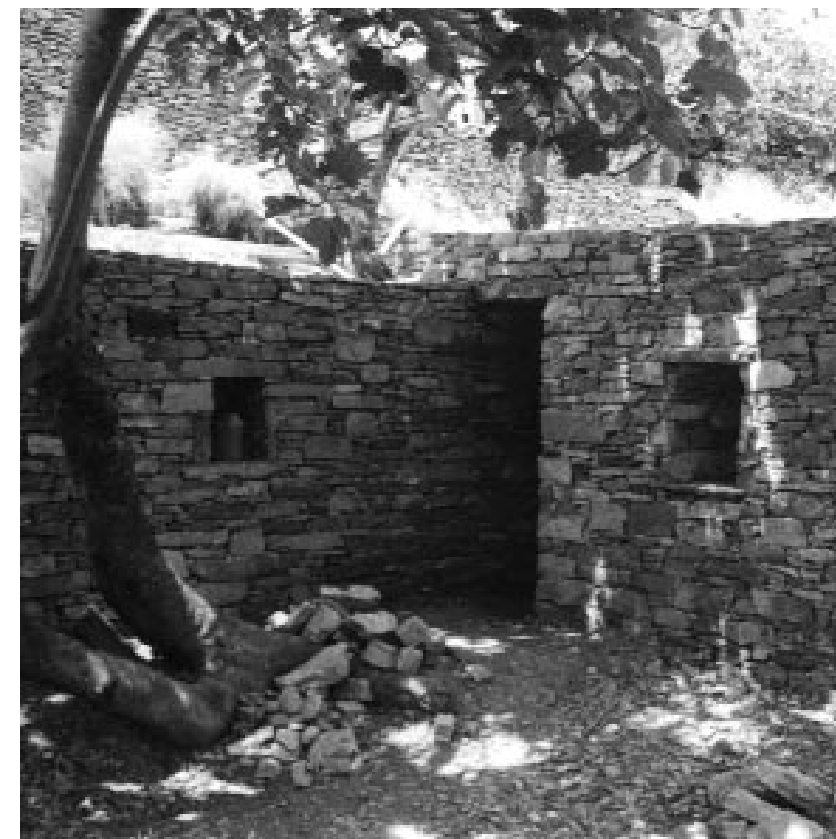
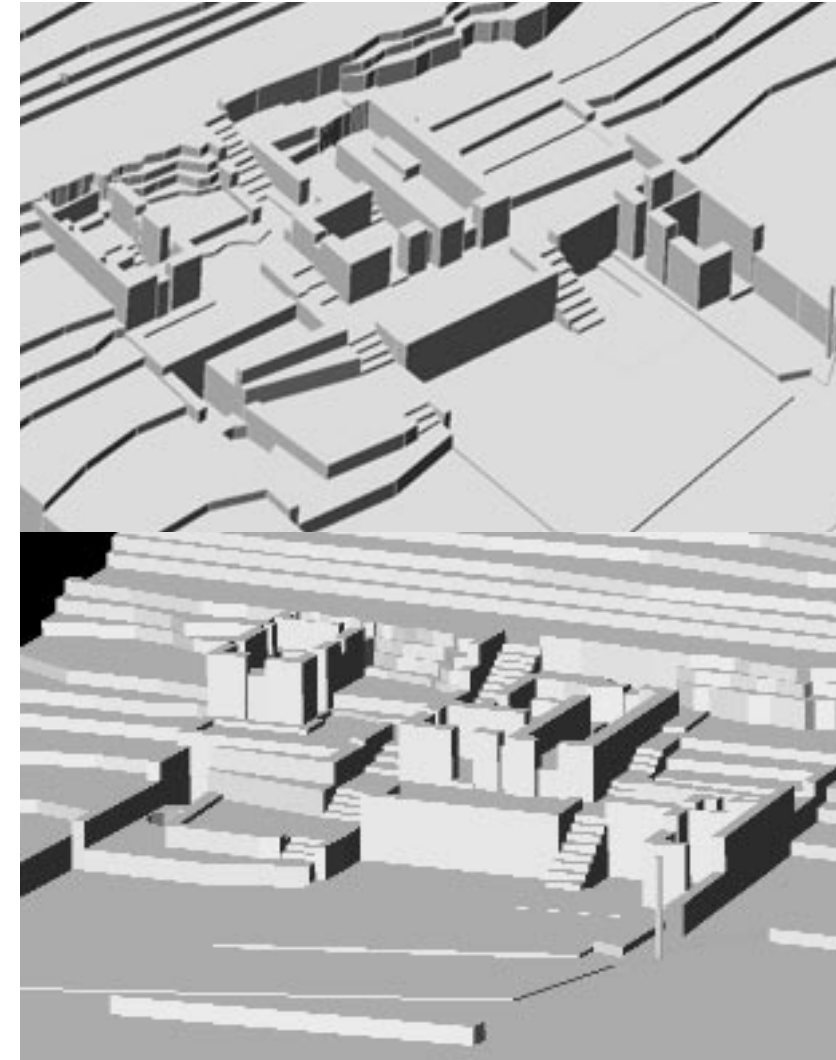
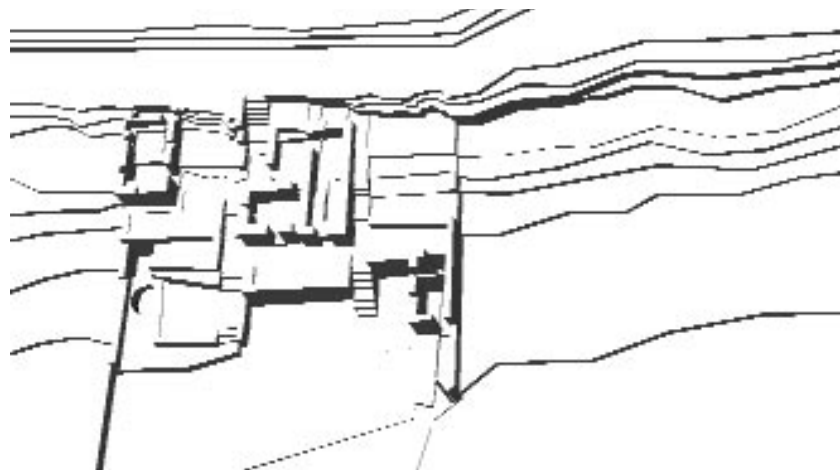
Το επάγγελμα του αρχιτέκτονα άλλοτε συγκλίνει και περιορίζεται στα συντεχνιακά του όρια και άλλοτε διανοίγεται σε πολλές περιοχές γνώσεων και πρακτικής. Αυτή η ευελιξία το προστατεύει από την πλήξη της εξειδίκευσης και την αλαζονεία του μοναδικού Δημιουργού.

Ένας από τους τρόπους διατύπωσης του αρχιτεκτονικού μας λόγου είναι η συμμετοχή στους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Ο θεσμός αυτός μας δίνει τη δυνατότητα να εκφραστούμε πέρα από τα επαγγελματικά κλισέ τα οποία κατά κανόνα αναγκάζεται κανείς να αντιμετωπίσει στο χώρο της αρχιτεκτονικής πράξης.

Οι σχεδιαστικές μας αρχές αλλοιώνονται και προσβάλλονται, μόνον από την ιδιαιτερότητα ή την ιδιορρυθμία του θέματος. Στην ουσία δεν πρόκειται για αρχές αλλά για επινόηση σεναρίων, υποθέσεων που επενδύουν τους όρους των προβλημάτων με κατάλληλους ρόλους. Οι αρχιτεκτονικές μας εργασίες ενθαρρύνουν, υποβάλλουν, ενίοτε επαληθεύουν τις υπό-θέσεις μας.

Μας αρέσει να πιστεύουμε πως ζούμε σε μια εποχή που δεν τη χαρακτηρίζουν σταθερά, αμετάκλητα σημεία. Τα σύμβολα του χώρου, της πόλης είναι αδιάκριτα και είναι παντού, έξω, από τα «αρχεία». Ο παγκόσμιος χώρος εμφανίζεται μέσα από απουσία αρχετύπων ή πλησμονή αρχετύπων, που σημαίνει το ίδιο.

Μέσα σε αυτό το τοπίο διακρίνουμε την αρχιτεκτονική μας δραστηριότητα φυσιογνωμικά σχεδόν, όπως αναπαράστησε ο ζωγράφος Velasquez σε έναν αινιγματικό πίνακά του, τον εαυτό του να διακρίνεται μέσα σε ένα σαλόνι του Escorial.

ΘΕΣΗ: Κύθνος
ΜΕΛΕΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 1999-2000

Το σχήμα του κτήματος διαγράφεται στο έδαφος με φορά που ξεκινά από τη βάση ενός υψώματος, κατέρχεται με αιχμηρές ισοψείς και κατόπι στρέφεται προς το λιμάνι του Μέριχα.

Αρχικά, ένα παλιό κτίσμα-κελί έδενε στο ύψωμα διαφυλάσσοντας την έκταση και την ιδιαίτερη μορφολογία του απέναντι στο ρεύμα του χρόνου και του χείμαρρου που διαμόρφωσε την παραλία.

Τα νέα συμπληρώματα στο αρχικό κελί υποστηρίζουν τη δυνατότητα διαμονής στη συγκεκριμένη τοποθεσία ανάλογα με τους καιρούς και την επιθυμία επιστροφής.

Παλιό κελί και νέα συμπληρώματα συγκροτούν ένα ενιαίο σύνολο πέτρινων αναβαθμών και τοίχων αντιστήριξης. Η λειτουργία της κατοικίας με τις ποικίλες, δημόσιες και ιδιωτικές εκφάνσεις της, διανέμεται στο σύνολο των αναβαθμών, είτε πρόκειται για υπαίθρια τμήματα, είτε για στεγασμένα.

Πέρα από τα σπίτια, η ευκίνητη και γεμάτη ήχους συστάδα από καλαμιές και τα ψηλά δέντρα ενισχύουν την περίφραξη με φυσικό ανάστημα.

Η Μαρία Λαφαζάνη άρχισε τις σπουδές της στο τμήμα Πολιτικών Μηχανικών του Α.Π.Θ. Πήρε δίπλωμα Αρχιτεκτονικής από το ΕΜΠ (1996). Εργάζεται στην Αθήνα και η ερευνητική της δραστηριότητα εστιάζεται στον αστικό σχεδιασμό και τη θεωρία της πόλης.

Η Βιβή Φίλιππα πήρε δίπλωμα Αρχιτεκτονικής από το ΕΜΠ (1996). Εργάζεται στην Αθήνα από το 1996. Έχει διακριθεί σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και συμμετείχε σε εκθέσεις αρχιτεκτονικής. Η επαγγελματική και ερευνητική της δραστηριότητα εστιάζεται κυρίως στον αστικό σχεδιασμό.

Τραπεζί

αρχ. Πολυξένη Μάντζου

Η Πολυξένη Μάντζου αποφοίτησε από την Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ το 1994. Ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές (1994-2000) με υποτροφίες από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ισπανίας, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το I.K.Y., (Master στη Συντήρηση και Αποκατάσταση της Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομικής Κληρονομιάς, 1997, Master στις Προηγμένες Τεχνολογίες στη Αρχιτεκτονική Κατασκευή, 1998) στην Ε.Τ.Σ.Α. Madrid, U.P.M. και Διδάκτωρ στην Αρχιτεκτονική Ε.Τ.Σ.Α.Μ. 2000, (ΔΙΚΑΤΣΑ 2001). Διατηρεί αρχιτεκτονικό γραφείο στα Ιωάννινα και από το Φεβρουάριο του 2002 διδάσκει στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΔΠΘ.

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Εργάζομαι ως μελετητής ιδιωτικών έργων, κατοικιών κατά βάση και ασχολούμαι με το σχεδιασμό επίπλου και με θεωρητικό έργο.

1.2. Το κυριότερο επαγγελματικό πρόβλημα που αντιμετωπίζω είναι η σχέση με το δημόσιο, χρονοβόρα και συχνά προβληματική. Η κατάσταση που επικρατεί στην επαρχία, όπου ακόμα μπορούν να συντηρούνται αρχιτεκτονικά γραφεία του ενός ατόμου, με αμοιβές που δεν ξεπερνούν την οριζόμενη ως ελάχιστη νόμιμη αμοιβή, αλλά και με πελάτες που δεν καταναλώνουν την αρχιτεκτονική ως είδος πολυτελείας αλλά ως επιβεβλημένη ανάγκη, σταδιακά, αλλάζει. Μελλοντικά, φαίνεται ότι μεγάλα τεχνικά γραφεία θα απαντούν στις ανάγκες μικρομεσαίων πελατών, ενώ τα αρχιτεκτονικά γραφεία θα καλύπτουν τις υψηλές απαιτήσεις των εύπορων πελατών. Στο κτιριακό έργο θα αντιστοιχεί όλο και μικρότερο ποσοστό της δραστηριότητας των αρχιτεκτόνων.

1.3. Οι προσδοκίες μου είναι ακόμα δυσανάλογα μεγάλες και ισχυρές για να συγκριθούν με τη μικρή, σε χρονική διάρκεια, τριβή μου με την πραγματικότητα.

1.4. Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί προϋποθέτουν συνεργασίες και οργανωμένα γραφεία ή έλλειψη απασχόλησης, ώστε να μπορεί κανείς να αφιερώσει χρόνο χωρίς να διακόψει τη ροή της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Κατά

τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών ασχολήθηκα σποραδικά με αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.2. Η αρχιτεκτονική εκπαίδευσή μου καθοδηγεί τα πρώτα αρχιτεκτονικά μου βήματα. Έχω αποκομίσει από αυτήν ένα περίεργο συνδυασμό θωράκισης και διάχυσης. Θωράκιση σε ότι αφορά την ισοπέδωση και την αναίρεση οποιασδήποτε προσπάθειας κανονικοποίησης, αλλά και διάχυσης σε ό,τι κινητοποιεί κι ερεθίζει, σε ό,τι ενσωματώνει την αμφιβολία κι εξορίζει τις βεβαιότητες που επιφέρουν ακαμψία.

2.3. Η παραζάλη των διεθνών τάσεων είναι σε μεγάλο βαθμό επιδίωξη και προϊόν του τρόπου παρουσιάσής τους, που αποτελεί τον πιο καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσής τους. Υπάρχουν συγκεκριμένες παράμετροι που φαίνεται να επηρεάζουν τις διεθνείς τάσεις και που η παρουσία τους γίνεται αισθητή και στην περιφερειακή περιφέρεια και άλλες που εμφανίζονται να καθορίζουν την καθημερινότητα όλου του δυτικού κόσμου χωρίς όμως να μπορεί να αναγνωρίσει κανείς άλλες επιδράσεις τους εκτός της επιβληθείσας βεβαιότητας ότι μας αφορούν. Είναι γεγονός πάντως ότι η γειτνίαση δεν είναι πλέον ζήτημα χωρικών και μόνο δεδομένων κι έτσι συχνά νιώθει κανείς να μοιράζεται αγωνίες και αλλαγές που μόνο η μεταφορά της πληροφορίας με την ταχύτητα του φωτός μπορεί να φέρνει στη σφαίρα αλληλεπίδρασης του.

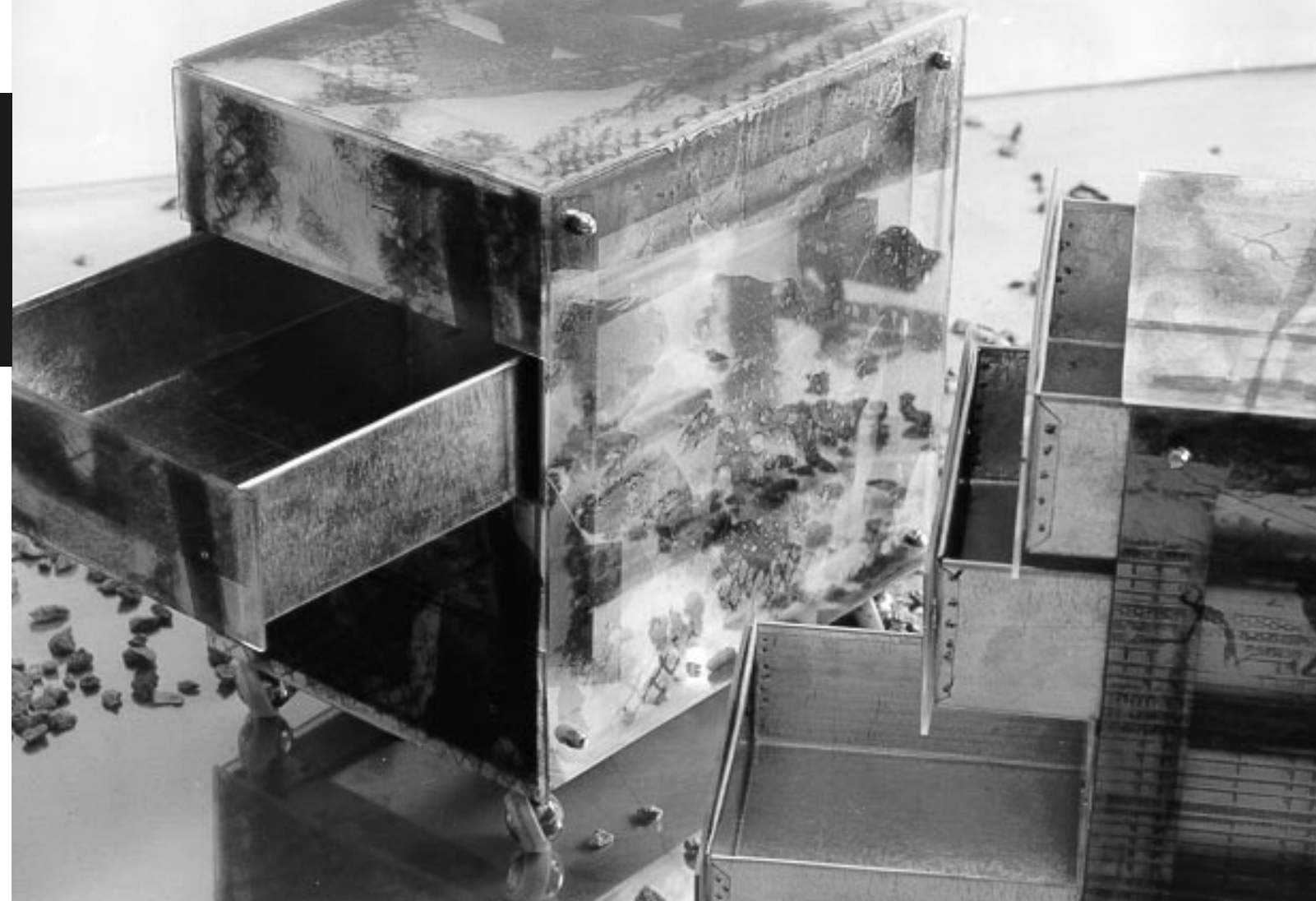
2.4. Το κύριο ζήτημα δεν είναι πού ασκεί κανείς το επάγγελμα του αρχιτέκτονα αλλά σε ποιο πλαίσιο, με τι συνθήκες και προοπτικές απασχόλησης. Έτσι, η επιλογή του τόπου όπου, στην παρούσα φάση, ασκώ το επάγγελμα βασίζεται στην αξιολόγηση των δυνατοτήτων που μου προσφέρονται, σε σχέση με άλλες πιθανές επιλογές, να μελετώ και να υλοποιώ αρχιτεκτονικά έργα.

ΤΡΑΠΕΖΙ

ΜΕΛΕΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 1998

ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης

Τραπεζί χαμηλό με συρτάρια. Κατασκευή από κρύσταλλο, ανοξείδωτη λαμαρίνα, τσίγκο και πλεξιγκλάς. Η πολυμορφικότητα, καθώς η διάταξη των συρταρο-θηκών μπορεί να αλλάξει, και ο συνδυασμός διαύγειας κι αντανάκλασεων, που επιτυγχάνεται με την επεξεργασμένη διαφάνεια και τον τσίγκο, δημιουργούν την αίσθηση κίνησης και αποδυναμώνουν τα όρια, τονίζοντας τον ενδιάμεσο χώρο.

Πλυντήριο αυτοκινήτων στη Ρόδο

αρχ. Ανδρομάχη Μπατζούκη, Γιάννης Ματσαμάς

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Από το 1995 διατηρούμε γραφείο αρχιτεκτονικών μελετών στη Ρόδο. Τα κύρια αντικείμενα της δουλειάς μας είναι οι αρχιτεκτονικές μελέτες ιδιωτικών κτιριακών έργων, κατοικιών, επαγγελματικών και ξενοδοχειακών χώρων, καταστημάτων, cafe, εστιατορίων, αλλά και εσωτερικών χώρων που απαιτούν ειδική μελέτη και σχεδιασμό.

1.2. Τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε, είναι η σχέση με τις δημόσιες υπηρεσίες με τη γνωστή γραφειοκρατία και η άγνοια των πελατών σχετικά με τη διαδικασία έκδοσης οικοδομικών αδειών. Για τους περισσότερους πελάτες, η άδεια είναι ένα απλό χαρτί που εκδίδεται «εύκολα» από την πολεοδομία μέσω κάποιου μηχανικού και σου επιτρέπει να οικοδομήσεις. Η αξία και η έννοια της μελέτης είναι για τους περισσότερους άγνωστη. Από τη στιγμή που οι αρχιτέκτονες πάψουν να επαναπαύονται με «εύκολες» λύσεις και «εύκολους» πελάτες, τότε το επάγγελμα θα έχει εξέλιξη ως δομή αλλά και ως αντικείμενο.

1.3. Οι μελέτες μας προσπαθούμε να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες μας, ωστόσο μεγάλο ρόλο παίζει ο πελάτης και οι εικόνες που έχει στο μυαλό του, οι οποίες προέρχονται από το δομημένο περιβάλλον. Αυτό το δεδομένο, είναι ίσως ο μεγαλύτερος ανασταλτικός παράγοντας.

1.4. Έχουμε πάρει μέρος σε 3 αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς σε τοπικό επίπεδο, (1ο βραβείο

στους 2) και θα θέλαμε να συμμετάσχουμε και σε πανελλαδικό επίπεδο. Ο φόρτος εργασίας όμως και η προσπάθεια διεκπεραίωσης των μελετών του γραφείου μας που είναι σε εξέλιξη, καθιστά δύσκολη προς το παρόν τη συμμετοχή μας.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Οι μελέτες μας επιδιώκουμε να συνυπάρχουν αρμονικά με το περιβάλλον, και να ακολουθούν τις αρχές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής. Ακόμη, η αναζήτηση σύγχρονων μορφών, αλλά και υλικών, είναι ένα από τα κύρια ζητούμενά μας.

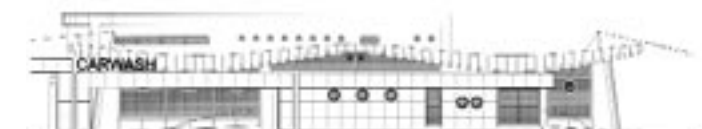
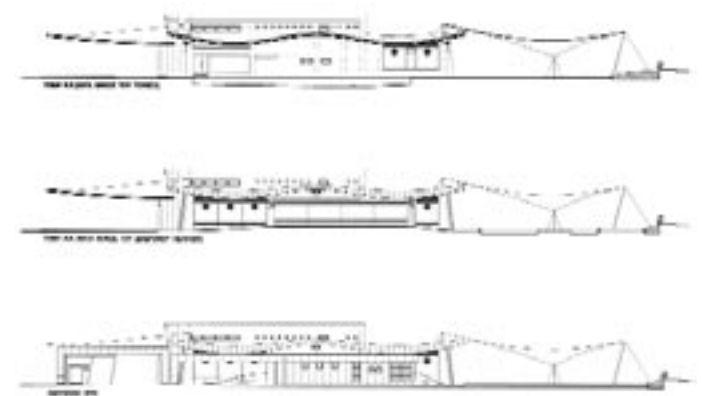
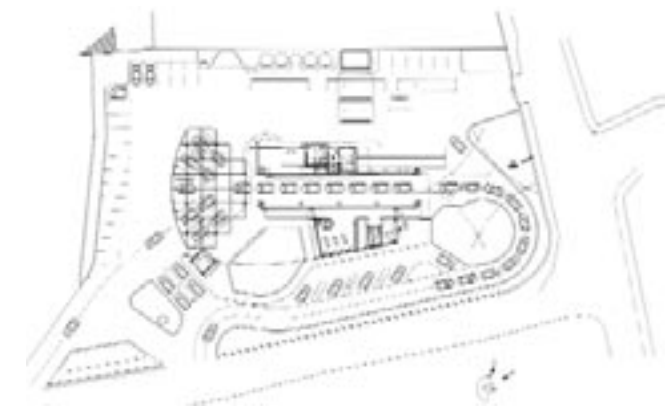
2.2. Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση που αποκτήσαμε στο Ε.Μ.Π. φάνηκε σε θεωρητικό τουλάχιστο επίπεδο επαρκής. Η έλλειψη ωστόσο πρακτικής άσκησης ήταν εμφανής στην αρχή της επαγγελματικής μας καριέρας.

2.3. Στόχος μας υπήρξε από την αρχή, η μελέτη και κατασκευή κτιρίων που να αντέχουν στο χρόνο μορφολογικά και λειτουργικά και να παρουσιάζουν πρωτοτυπία στην αρχιτεκτονική τους σύνθεση.

2.4. Η άλλη πόλη που θα επιλέγαμε να ασκήσουμε αρχιτεκτονική θα ήταν το Βερολίνο, μια που σήμερα θεωρείται η μητρόπολη όχι μόνο της αρχιτεκτονικής αλλά και της πολιτιστικής ζωής.

ΘΕΣΗ: Γ. Θεοτοκά & Εμμ. Τριανταφυλλίδη, Ασγούρου, Ρόδος
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Ιωάννης Α. Μπίλλης
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1999
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 2000 (Διάρκεια κατασκευής 11 μήνες)
ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ: Απευθείας
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ ΚΤΙΡΙΟΥ: 750 τ.μ.
ΣΤΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ-ΕΠΙΒΛΕΨΗ: Στ. Οθειτής, πολ. μηχ.
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ: Θ. Θεοχάρης, μηχ. μηχ.

Το κτίριο στεγάζει κυρίως τα υπεραυτόματα μηχανήματα πλύσης αυτοκινήτων, σε ένα τούνελ 40 μέτρων. Η κυματοειδής οροφή του τούνελ που κυριαρχεί, συγκεντρώνοντας παράλληλα το βρόχινο νερό για χρήση, η σήμανση της εισόδου του τούνελ με εφελκόμενη τέντα, η οπτική επαφή των επισκεπτών με τη διαδικασία καθαρισμού, καθώς και οι χώροι café και αναμονής, ήταν τα βασικά στοιχεία σύνθεσης.

Η Ανδρομάχη Μπατζούκη ξεκίνησε τις σπουδές της στο τμήμα Διακοσμητικής του ΤΕΙ Αθήνας και στη συνέχεια στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ. Ασχολείται ερασιτεχνικά με το θέατρο. Διατηρεί γραφείο αρχιτεκτονικών μελετών από το 1995 στη Ρόδο.

Ο Γιάννης Ματσαμάς ξεκίνησε τις σπουδές του στο τμήμα Διακοσμητικής του ΤΕΙ Αθήνας και στη συνέχεια στο τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ. Διατηρεί γραφείο αρχιτεκτονικών μελετών από το 1995 στη Ρόδο.

Συντήρηση και αποκατάσταση Πύργου Βαζαίου

αρχ. Θεμιστοκλής Μπιλής, Μαρία Μαγνήσαλη

Το γραφείο μας έχει ως αντικείμενο απασχόλησης τις μελέτες ιδιωτικών κτιρίων και τις μελέτες αποκαταστάσεων μνημείων.

Η πρακτική εφαρμογή του επαγγέλματος σε σχέση με το δημόσιο και τους ιδιώτες αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα.

Οι χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες καταλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό της δραστηριότητας, κατασπατώντας γόνιμο μελετητικό χρόνο.

Η απαίτηση υψηλών μελετητικών πτυχίων αποκλείει την ενασχόληση νέων αρχιτεκτόνων με δημόσια έργα.

Το μελετητικό κόστος είναι χαμηλό για τους ιδιώτες με αποτέλεσμα να απαξιώνεται και να μην υλοποιείται πάντα η μελέτη. Η ουσιαστική αρχιτεκτονική επίβλεψη δεν κατοχυρώνεται θεσμικά ούτε καλύπτεται οικονομικά.

Η θέση του επαγγέλματος στην κοινωνία εξελίσσεται παράλληλα με αυτήν μέσα από τις αντιφάσεις και τις αγώνες της.

Βρισκόμαστε σε μία πορεία ανάλογη των στόχων μας, έχοντας επενδύσει πολύ χρόνο και κόπο, δυσανάλογο όμως του υλοποιημένου έργου. Προσδοκούμε, φυσικά, ευρύτερο επαγγελματικό ορίζοντα.

Ασχολούμαστε με το θεσμό των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών σποραδικά γιατί δεν εξασφαλίζεται η προβολή των συμμετοχών (για παράδειγμα

μα μέσα από ειδικές εκδόσεις), ενώ ταυτόχρονα το κόστος είναι μεγάλο.

Ο προσανατολισμός μας στρέφεται στις σύγχρονες αρχιτεκτονικές τάσεις της μετεξέλιξης της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, προσαρμοσμένης στα δεδομένα του τόπου.

Η αρχιτεκτονική εκπαίδευση αγνοεί τα προβλήματα της καθημερινότητας του επαγγέλματος και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Στη χώρα μας φτάνει ο απόηχος των διεθνών αρχιτεκτονικών τάσεων πάντα με καθυστέρηση και τη δέσμευση του ελάχιστου κόστους.

Η κακώς εννοούμενη εκλαΐκευση της αρχιτεκτονικής «επιτρέπει» στον καθένα και κυρίως στο χρηματοδότη να πιστεύει ότι έχει την ικανότητα να επιβάλλει την αισθητική του στο έργο και κατ' επέκταση στο περιβάλλον. Έτσι, τα όρια της αρχιτεκτονικής στην καθημερινότητα είναι διάτρητα, αφού στην κοινωνία μας, συνήθως, δεν αντιμετωπίζεται ούτε ως επιστήμη, ούτε ως τέχνη.

Δεν πιστεύουμε στην ιδανική χώρα για την εξάσκηση του επαγγέλματος. Είναι γεγονός ότι στα οικονομικά αναπτυσσόμενα κράτη η απήχηση και κυρίως η προβολή του αρχιτεκτονικού έργου είναι ευρύτατη. Παρόλα αυτά, το ενδιαφέρον μας εντοπίζεται στη βελτίωση των συνθηκών της αρχιτεκτονικής στον τόπο μας.

ΘΕΣΗ: Δαμαριώνας Νάξου
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1998
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 1999-2001
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΡΓΟΥ: Γεώργιος-Μάριος Βαζαίος

Ο πύργος (πρώην μονή Τιμίου Σταυρού) χρονολογείται από τον 17ο αι. και αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της μοναστηριακής μεταβυζαντινής αρχιτεκτονικής της Νάξου. Από τον 19ο αι. ο πύργος περιήλθε στην οικογένεια Βαζαίου.

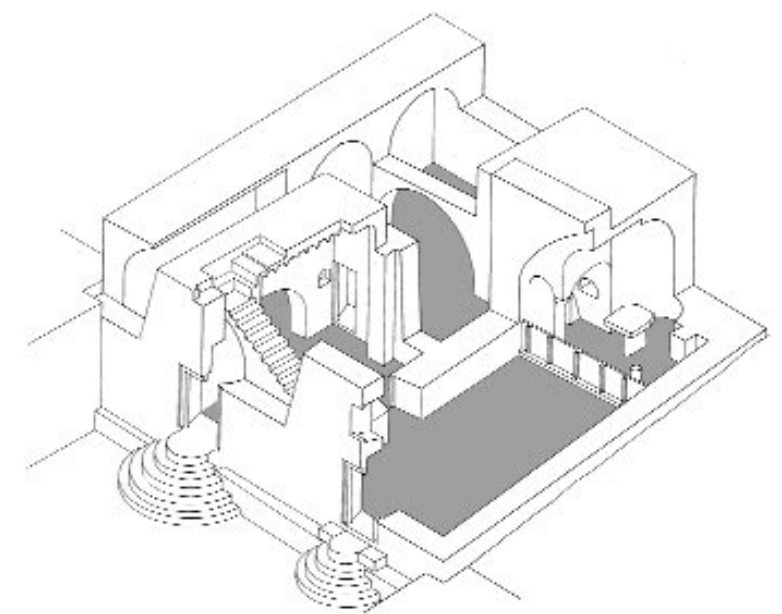
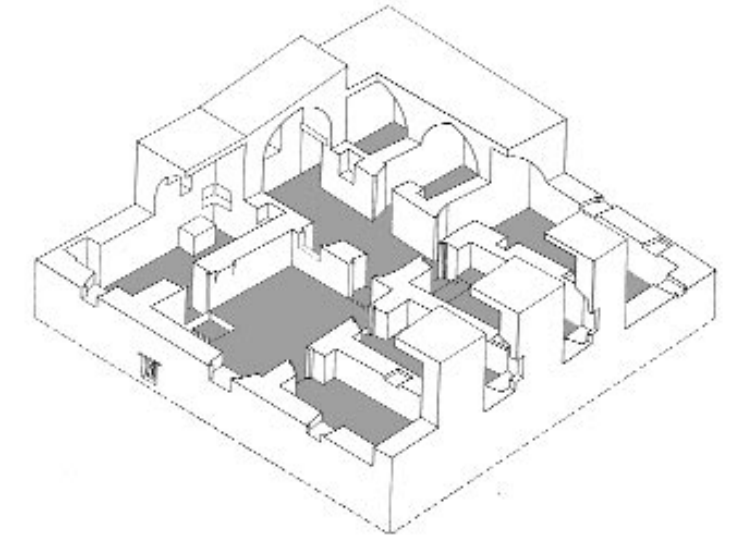
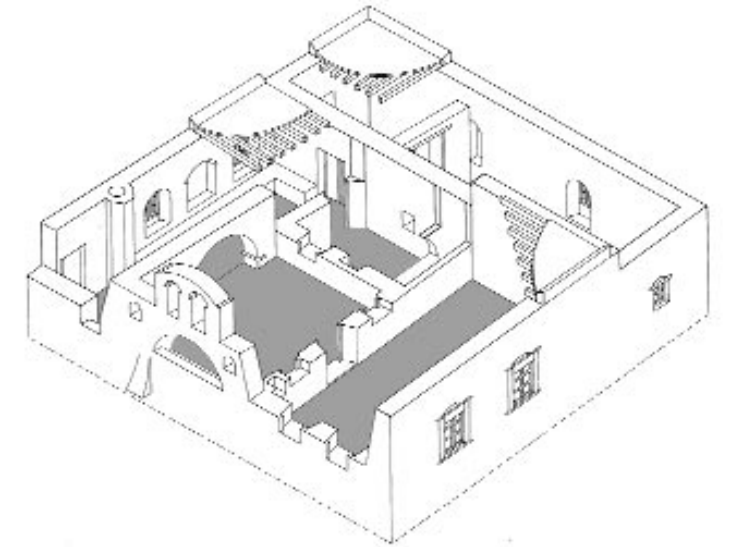
Η σημερινή μορφή του πύργου είναι αποτέλεσμα του εξελικτικού φαινομένου της δόμησης γύρω από ένα κοινόχρηστο χώρο, που λειτουργεί πάντα ως πυρήνας του κτιρίου καθώς αυτό επεκτείνεται καθ' ύψος. Μέσα στο απόλυτο πρίσμα του πύργου εκτός από τα κελιά εντάσσονται το καθολικό και η τράπεζα.

Σκοπό της μελέτης αποτέλεσε η άρση των παραγόντων φθοράς του μνημείου μέσω επεμβάσεων συμβατών με την ιστορικότητα και το πνεύμα του χώρου, με στόχο την εξασφάλιση της διαχρονικής παρουσίας του μνημείου ως σημείου αναφοράς στη συλλογική μνήμη της τοπικής κοινωνίας.

Ύστερα από το ζωηρό ενδιαφέρον του ιδιοκτήτη ο πύργος έχει συντηρηθεί, είναι επισκέψιμος και φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις (συναυλίες, εκθέσεις όπως του μουσείου Μπενάκη, παρουσιάσεις βιβλίων κ.α.).

Οι αρχές της επέμβασης ήταν ο σεβασμός στις διεθνείς αρχές προστασίας μνημείων με ιδιαίτερη προσοχή στην υπαινικτική διαφοροποίηση των μοντέρνων επεμβάσεων. Στην αποκατάσταση των τοίχων εφαρμόστηκαν παραδοσιακά κονιάματα με θηραϊκή γη και τριμμένο κεραμίδι, κονιάματα που συνδυάζονται με το τοπίο, τόσο με το χρώμα τους, όσο και με την υφή τους.

Στο ισόγειο πρόσκτισμα διαμορφώθηκε χώρος υποδοχής των επισκεπτών. Στο χώρο αυτό ο φωτισμός επιτυγχάνεται με skylight στην οροφή, έτσι ώστε να μην αλλοιωθεί ο χαρακτήρας του πύργου, όπου κυριαρχεί στους τοίχους η μάζα και όχι τα ανοίγματα.

Ο Θεμιστοκλής Μπιλής και η Μαρία Μαγνήσαλη είναι απόφοιτοι του τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ από το 1992. Από το 1993 έχουν γραφείο αρχιτεκτονικών μελετών που εκπονεί ειδικές αρχιτεκτονικές μελέτες και επιβλέπει αποκαταστάσεις μνημείων και νέων κτιριακών έργων. Έχουν εκπονήσει μελέτες για το ΥΠΠΟ, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, Μητροπόλεις και ιδιώτες, επίσης, έχουν συνεργαστεί με το Πανεπιστήμιο Αθηνών σε ερευνητικό πρόγραμμα.

Κατοικία στην Αίγινα

αρχ. Νικόλαος Σ. Ντόριζας

Ο Νικόλαος Σ. Ντόριζας αποφοίτησε από την αρχιτεκτονική σχολή της Βενετίας. Το 1991-92 παρακολούθησε σεμινάρια σε Ελλάδα και Γαλλία και συμμετείχε στο Διεθνή Διαγωνισμό του Μουσείου Ακρόπολης. Από το 1997 είναι μέλος επιτροπής αρχιτεκτονικού ελέγχου ΕΠΑΕ Πολεοδομίας Πειραιά. Είναι αρχιτεκτονικός σύμβουλος Εμπορικού Συλλόγου Πειραιά, Πειραιϊκού Συνδέσμου, Εταιρείας Φίλων Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά και από το 2000 μέλος Πολεοδομικού Συμβουλίου Νομαρχίας Πειραιά. Έχει συγγράψει το βιβλίο «Τα Κτίρια του Πειραιά κατά τον 19ο αιώνα» (1997).

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Αρχιτέκτων Μηχανικός, ελεύθερος επαγγελματίας. Διατηρώ αρχιτεκτονικό γραφείο στη Μαρίνα Ζέας στον Πειραιά και στο Κολωνάκι. Απασχολεί τρεις σχεδιαστές. Ασχολούμαστε με αρχιτεκτονικές μελέτες και κατασκευές-επιβλέψεις στους τομείς:

I. Κατοικίας

II. Ειδικών κτιρίων και επαγγελματικών χώρων

III. Αναστήλωσης νεοκλασικών κτιρίων

Παράλληλα ασχολούμαστε σε θεωρητικό επίπεδο με ζητήματα αρχιτεκτονικής. Έχω γράψει δύο βιβλία με θέμα τη νεοκλασική αρχιτεκτονική και κείμενα για θέματα αναστήλωσης, ιστορίας, διαμόρφωσης εταιρικής ταυτότητας για αρχιτεκτονικά και άλλα περιοδικά και εκδόσεις.

1.2. Κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε είναι:

I. Η χαλαρή οργάνωση και οι καθυστερήσεις του δημοσίου τομέα.

II. Η δυσκαμψία του ΓΟΚ που περιορίζει την αρχιτεκτονική σύνθεση και συχνά αντιβαίνει στη δημιουργία κτιρίων που να συνδέονται με την παράδοση αλλά και τις σύγχρονες τάσεις της αρχιτεκτονικής.

III. Η ανυπαρξία μέριμνας για την αρχιτεκτονική έκφραση και την αισθητική στο δημόσιο τομέα. Η ανάπτυξη της μελέτης κατασκευής και η γιγάντωση γραφείων που αναλαμβάνουν τέτοιου

είδους μελέτες λειτουργεί προς αυτή την κατεύθυνση.

1.3. Θεωρώ ότι ο τρόπος με τον οποίο εξασκώ το επάγγελμά μου με αντιπροσωπεύει απόλυτα. Η στάση μου αυτή όμως (όπως το να μην αναλαμβάνω δουλειές που δεν επιδιώκουν αισθητικά άρτιο αποτέλεσμα έστω και αν αποφέρουν πολλά έσοδα) έχει και κάποιο κόστος οικονομικό κυρίως, το οποίο και αποδέχομαι.

1.4. Έχω λάβει μέρος στο Β' διαγωνισμό του Μουσείου Ακρόπολης και σε αυτόν του κτιρίου του ΤΕΕ. Θα λάμβανα μέρος σε διαγωνισμούς κυρίως ιδιωτικών αλλά και δημόσιων έργων. Λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας μου, θα προτιμούσα κλειστούς διαγωνισμούς κατόπιν προσκλήσεως.

2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Σχεδιαστικές αρχές

I. Διαλεκτική σχέση με τα προϋπάρχοντα κτίρια και το φυσικό περιβάλλον – ένταξη στο περιβάλλον

II. Χρήση της τυπολογίας

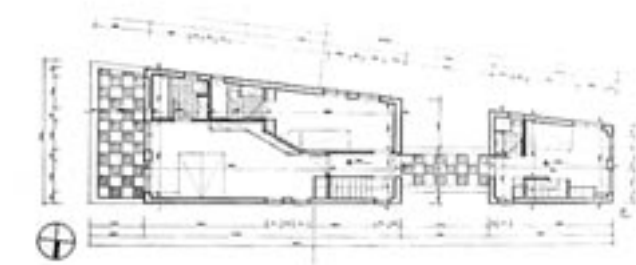
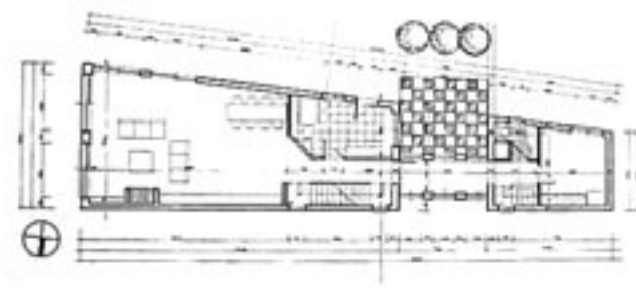
III. Έντονη σχέση μεταξύ θεωρητικής ανάλυσης και σχεδιασμού.

Σεβασμός στις ανάγκες του χρήστη, σε λεπτή ισορροπία με τα τρία ανωτέρω στοιχεία, ώστε το αποτέλεσμα να έχει διάρκεια στο χρόνο και να κάνει τον κάτοχό του υπερήφανο.

2.2. Προέρχομαι από ένα πανεπιστήμιο της μάζας – το IUAV Βενετίας, με πολύ σημαντικούς καθηγητές όπως Aldo Rossi, G. Valle, M. Tafuri, A. Cornoldi κ.λπ. Εκεί ο φοιτητής θα πρέπει να κινηθεί με τρόπο ώστε να προσεγγίσει τη σκέψη και το στοχασμό του διδάσκοντος. Με αυτό τον τρόπο μαθαίνει κανείς να αυτενεργεί και να είναι υπεύθυνος για τον υψηλό βαθμό της μόρφωσής του. Αυτό είναι μια πολύ καλή εξάσκηση για τον πραγματικό κόσμο.

2.3. Θεωρώ ότι σαν αρχιτεκτονική άποψη διαμορφώνω τη δική μου πορεία. Παρόλα αυτά θα μπορούσα να αναφέρω επιρροές από την αρχιτεκτονική του ιταλικού razionalismo (1920-1940) της περιόδου G. Terragni καθώς και από τον neorazionalismo (1970-1985) του A. Rossi επίσης κάποια τμήματα του μοντέρνου κινήματος όπως ο Loos και Beren.

2.4. Θεωρώ ότι ο αρχιτέκτονας ως σύγχρονος διανοούμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να μπορεί να εφαρμόσει την αρχιτεκτονική του έκφραση σε όλο το φάσμα της Ευρώπης. Κατ' αρχάς προσωπικά θα μπορούσα με μεγάλη ευχαρίστηση να εργάζομαι στο Παρίσι, τη Βαρκελώνη ή το Βερολίνο.

ΘΕΣΗ: Αγία Μαρίνα, Θέση Κάβος
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 2000
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 2001-2002
ΣΤΑΤΙΚΑ: Τζ. Ντόριζας
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΣ: Γ. Δρέττας

Πρόκειται για μια παραθαλάσσια εξοχική κατοικία. Κύριο πρόβλημα στην αρχική σύνθεση ήταν το μακρόστενο οικόπεδο. Το κτίριο εκ των πραγμάτων έπρεπε να έχει επιμήκη μορφή. Προτιμήσαμε να διασπάσουμε τον όγκο σε δύο τμήματα, δημιουργώντας μια αυλή ενδιάμεσα και να διαχωρίσουμε το πίσω τμήμα οπτικά, επενδύοντάς το με μπεζμαλτεζόπλακα. Το υλικό επιλέχθηκε σαν αναφορά στον αρχαίο ναό της Αφαίας που κυριαρχεί στην περιοχή.

Προσπαθήσαμε να δώσουμε στο κτίσμα μια αρχιτεκτονική που να επηρεάζεται από την τοπική παράδοση. Κιονοστοιχίες με πέργκολες. Χρώματα ώχρας και κουφώματα μπλε. Κάθετα στοιχεία από πωρόλιθο, επίπεδη στέγη, αυλή με μια διάθεση αφαίρεσης.

Πρόθεσή μας είναι η δημιουργία μιας σύνθεσης με αchronικά στοιχεία που να εντάσσεται στο χώρο χωρίς να ενοχλεί.

Διαμόρφωση εισόδου αρχαιολογικού χώρου Ακρόπολης

αρχ. Δημήτρης Παύλου

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας. Από το 2000 διατηρώ γραφείο στην Αθήνα που ασχολείται με τη μελέτη ιδιωτικών έργων.

1.2. Τα μικροπροβλήματα που συναντά καθημερινά ένας αρχιτέκτονας στην εξάσκηση του επαγγέλματός του είναι πολλά. Πιο σημαντικά όμως είναι εκείνα που ενώ δεν μπορούν να αναφερθούν σαν αμιγώς «αρχιτεκτονικά», ωστόσο καθιστούν την εξάσκηση του ίδιου του επαγγέλματος εξαιρετικά δύσκολη. Ενδεικτικά αναφέρονται οι δημόσιες διαδικασίες έγκρισης παντός τύπου κ.α.

1.3. Η στιγμή της αρχιτεκτονικής σύνθεσης είναι που ανταποκρίνεται πλήρως στις προσδοκίες μου, δικαιώνοντας κάθε μου επιλογή. Στόχος είναι μεγαλώνοντας, οι στιγμές αυτές να γίνονται περισσότερες.

1.4. Ναι ασχολούμαι. Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί όμως εξακολουθούν ακόμα και σήμερα να μην έχουν τη θέση που τους αξίζει, σαν υπόθεση όχι μόνο των αρχιτεκτόνων, αλλά ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου. Τα κύρια αίτια της παραπάνω διαπίστωσης δεν πρέπει να αναζητηθούν μόνο στον ίδιο το θεσμό, αλλά και σε ένα γενικότερο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ο θεσμός υπάγεται. Παρόλα τα προβλήματα όμως και τις αδυναμίες που υφίσταται ο ίδιος ο θεσμός, αποτελεί ένα ανοιχτό πεδίο έκφρασης διαφορετικών ιδεών και απόψεων, ιδιαίτερα σημαντικό τόσο για την ορθή ανάπτυξη της αρχιτεκτονικής, όσο και για τη δυνατότητα που δίνεται (ιδιαίτερα) στο νέο αρχιτέκτονα να παράξει υλοποιημένο έργο.

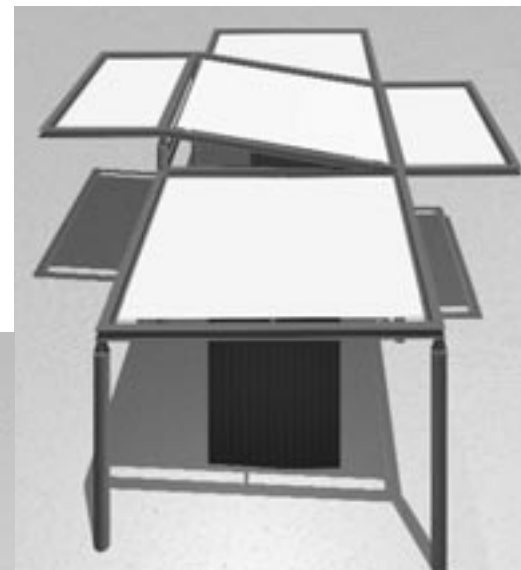
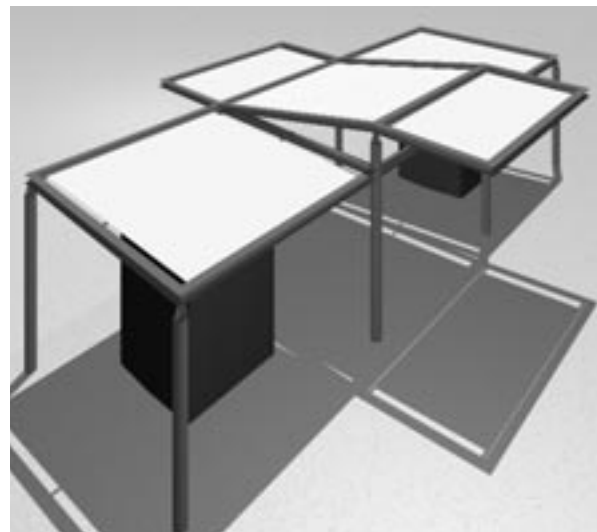
2. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Παρόλη τη δυσκολία να συνοψισθούν όλα τα ερεθίσματα σε λίγες γραμμές, επιχειρείται μια επιγραμματική προσέγγιση κάποιων, όπως: ο ρώσικος κονστρουκτιβισμός, η πλαστικότητα και ο αιωρούμενος χαρακτήρας των δομικών στοιχείων του de stijl, αλλά και η δυναμική των μορφών του Τ. Ζενέτου, αποτελούν πάντα διαχρονικά σημεία αναφοράς.

2.2. Η επέκταση της αρχιτεκτονικής σε πολλούς και διαφορετικούς τομείς από τη φύση της, καθιστά τη διδασκαλία της ιδιαίτερα διαφορετική σε σχέση με άλλες επιστήμες, αδυνατώντας να καλύψει όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής. Αυτό που η αρχιτεκτονική εκπαίδευση πρέπει να παρέχει πρωτίστως -και που παρέχεται σε μεγάλο βαθμό στο Ε.Μ.Π.- είναι το ηθικό υπόβαθρο που θα βοηθήσει στην ασφαλέστερη μετάβαση του σπουδαστή σε μελλοντικό αρχιτέκτονα.

2.3. Οι εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών, αλλά και οι συνεχείς κίνδυνοι ανατροπής της οικολογικής ισορροπίας, έχουν άμεσο αντίκτυπο και στην αρχιτεκτονική. Θέσεις σε τέτοια ζητήματα με απασχολούν και αναζητούν σήμερα απαντήσεις από τους νέους αρχιτέκτονες.

2.4. Η Ολλανδία είναι μια χώρα στην οποία θα με ενδιέφερε να ασκήσω το επάγγελμα του αρχιτέκτονα. Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει πεδίο δράσης μιας γενιάς νέων Ολλανδών αρχιτεκτόνων που έχουν παρουσιάσει αρκετά ενδιαφέρον έργα.

ΜΕΛΕΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 7/1999-7/2000

ΦΟΡΕΑΣ: Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης

ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ: Απευθείας

Το έργο είναι κατασκευασμένο πάνω σε τρεις τετραγωνικούς καννάβους 3Χ3. Ο μεσαίος από αυτούς στεγάζεται με πτυχωτή κατασκευή που σημαίνει το μονοπάτι που οδηγεί στα Προπύλαια, ενώ στους άλλους δύο βρίσκονται τα φυλάκια ελέγχου των επισκεπτών.

Ο Δημήτρης Παύλου αποφοίτησε από την Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ το 1998. Εργάστηκε από το 1999 έως το 2000 στο Τεχνικό Γραφείο των Προπυλαίων. Μsc το 2001 από το Ε.Μ.Π. -Δ.Π.Μ.Σ./Σχεδιασμός του Χώρου. Από το 2000 διατηρεί γραφείο στην Αθήνα. Συμμετείχε σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.

Κατοικία στην Πάφο της Κύπρου

αρχ. Νικόλαος Σμυρλής

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Εργάζομαι μόνος, με κύριο αντικείμενο την εκπόνηση μελετών και επίβλεψη ανέγερσης κατοικιών.

1.2. Μείζονα επαγγελματικά προβλήματα είναι η μη επαρκής απασχόληση και η ιδιαίτερα δύσκολη σχέση με το δημόσιο. Όσον αφορά το επάγγελμα του αρχιτέκτονα, υπάρχει σήμερα μεγαλύτερη αισιοδοξία απ' ό,τι παλιότερα, μάλλον γιατί όλο και περισσότερο ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός θεωρείται απαραίτητος.

1.3. Υπάρχει έλλειψη πιστότητας κατά την εκτέλεση των μελετών που εκπονώ.

1.4. Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί αποτελούν ίσως τη μόνη δυνατότητα που μου δίνεται να μελετήσω κτίρια μεγαλύτερης κλίμακας από τις κατοικίες. Δυστυχώς χρειάζεται να διαθέσει κανείς πολύ χρόνο για ένα αποτέλεσμα αβέβαιο: ακόμα και στην περίπτωση επιτυχίας είναι αμφίβολη η πραγματοποίηση της μελέτης. Εξάλλου, υπάρχουν πολλές φορές ερωτηματικά όσον αφορά τον τρόπο αξιολόγησης των μελετών.

1. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Όσον αφορά τη λειτουργική θεώρηση του κτιρίου, την επιλογή και τον τρόπο χρήσης των υλικών, είμαι επηρεασμένος από τις αρχές του μοντέρνου κινήματος. Ο όγκος και οι αναλογίες που χρησιμοποιώ αντλούνται συχνά από ιστορικοκλαστικά δεδομένα. Η τάση κυβιστικής ανάλυσης των όγκων είναι εμπνευσμένη από την ελληνική λαϊκή αρχιτεκτονική. Τέλος, επιδιώκω πάντα να εξασφαλίζω τη χρήση τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών χώρων, σε αρμονία με τις μεσογειακές κλιματολογικές συνθήκες.

2.2. Η αδυναμία σχεδιασμού κατασκευάσιμων μελετών, κυρίως όσον αφορά τις λεπτομέρειες, ήταν σαφής στις πρώτες εφαρμογές σχεδίων. Εξάλλου, διαπίστωσα ότι η θεωρητική βάση που μας είχε δοθεί ήταν αρκετά περιορισμένη.

2.3. Είναι σαφές ότι, σήμερα περισσότερο παρά ποτέ, ερχόμαστε σε επαφή με τις διεθνείς εξελίξεις και μάλιστα σχεδόν άμεσα. Εάν υπάρχει διεθνής τάση στην αρχιτεκτονική, σίγουρα έχει επηρεάσει την παραγωγή μου. Έστω και αν αυτή είναι η μη ύπαρξη τάσης.

2.4. Μία πόλη με υψηλότερη πολιτιστική δραστηριότητα, όπου να υπάρχει μεγαλύτερη πιστότητα στην εφαρμογή του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού.

ΘΕΣΗ: Άγιος Νεόφυτος, Πάφου
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: 1995
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: 1996-97
ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης, απευθείας ανάθεση

Λόγω της έντονης κλίσης του οικοπέδου το διώροφο κτίριο τοποθετήθηκε χαμηλότερα από το δρόμο. Η είσοδος γίνεται από το επίπεδο του δώματος. Η άνοψη είναι η κύρια όψη του κτιρίου. Κάθε χώρος-λειτουργία της κατοικίας διακρίνεται σαν ξεχωριστός όγκος. Μια σχάρα διαδρόμων, με μικρότερο ύψος, συνδέει τους χώρους και περικλείει το σύνολο του κτιρίου.

Ο Νικόλαος Σμυρλής αποφοίτησε από την Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ το 1987. Από το 1987-88 απασχολήθηκε στο αρχιτεκτονικό γραφείο Γ. Μαυρομάτη, Λεμεσός. 1988-1990: Université de Paris VIII (Bellville); διαλέξεις DEAA, Architecture Urbaine. Université de Paris (Sorbonne); διαλέξεις DEAA, Arts Plastiques. Το 1990 απασχολήθηκε στο αρχιτεκτονικό γραφείο Kenzo Tange, Paris. Από το 1992 έως σήμερα εργάζεται στην Αθήνα.

Τριώροφη κατοικία στο Μαρούσι

αρχ. Ιγκόρ Στογιαννίδης

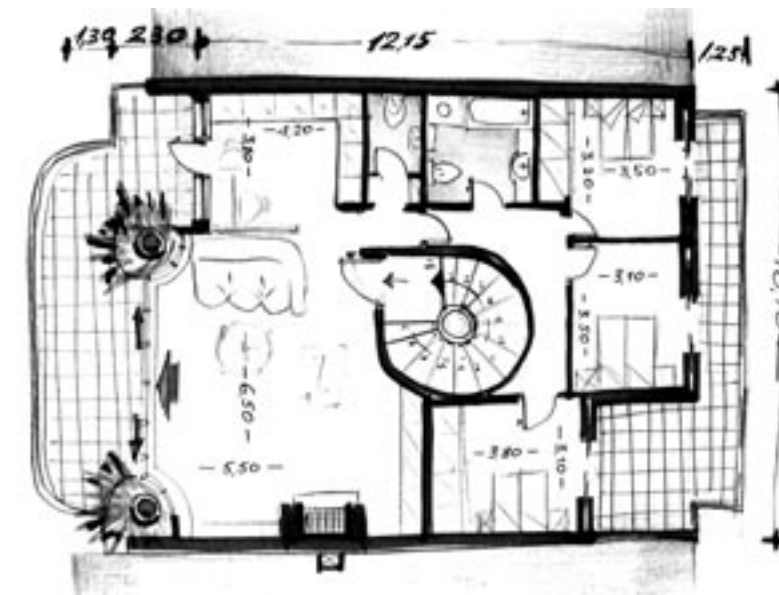

1. Επαγγελματικά θέματα

- 1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας, μόνος, μελέτες-κατασκευές, ιδιωτικά κτίρια, ζωγραφική.
- 1.2. Σχέση με δημόσιο. Για το επάγγελμα υπάρχουν προϋποθέσεις.
- 1.3. Ως προς το αποδιδόμενο έργο - ναι, ως προς την αμοιβή - όχι.
- 1.4. Όχι, απαιτούν πολύ χρόνο.

1. Αρχιτεκτονικά θέματα

- 2.1. Πραγματοποιώ προοπτικά σκίτσα, προσέχω το δομημένο περιβάλλον και την προσαρμογή του έργου μου σ' αυτό.
- 2.2. Η πρακτική εξάσκηση απέχει πολύ από την αρχική εκπαίδευση. Απαιτείται πείρα.
- 2.3. Παραδοσιακή εκσυγχρονισμένη.
- 2.4. Δεν γνωρίζω τις προϋποθέσεις σε άλλη χώρα.

ΘΕΣΗ: οδός Σερβιανών, Μαρούσι
ΜΕΛΕΤΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ: 1996-97

Επεδίωξα να προσδώσω προσωπικότητα στο μικρό αυτό σπίτι με κύρια όψη 9,60 μ, ώστε να ξεχωρίζει ανάμεσα στα διπλανά του ίδιου μεγέθους, που δείχνουν μάλλον απρόσωπα ή τυποποιημένα.

Το κτίσμα εφάπτεται δεξιά-αριστερά, έμμενη μόνο μια όψη, στην οποία τοποθέτησα αρχιτεκτονικά στοιχεία σε μοντέρνα αίσθηση για να τονίσω την προσωπικότητά του...

Ανακατασκευή διαμερίσματος στη Ρόδο

αρχ. Ανδρέας Χατζής

1. Επαγγελματικά θέματα

1.1. Ελεύθερος επαγγελματίας, συνεργαζόμενος με άλλους μηχανικούς – σε σταθερή αλλά όχι περιοδική βάση. Έχει ολοκληρώσει μελέτες κατοικιών, κτιρίων γραφείων και καταστημάτων, λειτουργεί συμβουλευτικά με κατασκευαστές σε Αθήνα και Ρόδο και συνεργάζεται με βιομηχανίες κατασκευής επίπλων γραφείου.

1.2. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζω ως αρχιτέκτων είναι η επικοινωνία με τον εκάστοτε πελάτη ιδιαίτερα στην περίπτωση της κατοικίας. Υπάρχει έλλειψη επικοινωνίας. Το χάσμα είναι τόσο μεγάλο που ακόμα και συμβιβαστικά να λειτουργήσει κανείς, πάλι η αποδοχή του σχεδιασμού είναι ζητούμενο.

Ο αρχιτέκτων θα επαναπροσδιορίσει το ρόλο του αρκετά κοντά στη δομή που είχε όταν ξεκίνησε. Θα ενισχυθεί η σχέση αρχιτέκτων-ύλη.

1.3. Ο μέσος νέο-Έλληνας δεν είναι διατεθειμένος να πληρώσει τον έγκυρο σχεδιασμό. Αυτό αποτελεί ανατρεπτικό παράγοντα στις επιθυμίες και τα όνειρα, ιδιαίτερα ενός νέου. Η τεχνολογική εξέλιξη πάντως, ιδιαίτερα στην τεχνολογία της αναπαράστασης, μας πολλαπλασίασε τις δυνατότητες κυρίως ως μέσο επικοινωνίας με το αντικείμενο πελάτη.

1.4. Πίστεια και πιστεύω ότι οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί είναι ένα μέσο να προωθηθεί ο έγκυρος σχεδιασμός και να διατυπωθεί νεωτερισμός.

Προσωπικά συμμετέχω σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς μόνο όταν θεωρώ ότι αυτοί είναι αδιάβλητοι και έχω ενδιαφέρον για το προς σχεδίαση αντικείμενο.

1. Αρχιτεκτονικά θέματα

2.1. Λέξεις κλειδιά –τεχνολογική αρτιότητα, βιομηχανία, σύμμεικτες κατασκευές, εναλλαξιμότητα, ανταποκρισιμότητα, εφελκυσμός, κίνηση.

2.2. Θα έλεγα ότι η δομή της εκπαίδευσής μου ιδιαίτερα τα τελευταία εξάμηνα κοντά στον Γ. Χαϊδόπουλο, μου έδωσαν τη δυνατότητα να αντιλαμβάνομαι τα κοινωνικά φαινόμενα που παράγουν αρχιτεκτονική σε όλες τις εκφράσεις της και αντίστροφα. Αυτό σαν διαδικασία χωρίς να μειώνει ιδιαίτερα την ορμή, επιτρέπει το συμβιβασμό με μικρότερο ψυχικό κόστος.

2.3. Γενικά λειτουργώ χρησιμοποιώντας προωθημένη τεχνολογία με minimal αισθητική.

2.4. Το πρώτο ζητούμενο είναι η επιθυμία των φορέων (πελάτη) που επηρεάζουν το σχεδιασμό να είναι σε θέση να τον κατανοήσουν. Αυτό προϋποθέτει παιδεία. Το δεύτερο είναι να είναι η τεχνολογία της πόλης-χώρας σε θέση να παράγει με εγκυρότητα το σχεδιασμένο αντικείμενο – Φιλανδία, Ολλανδία, Ιαπωνία.

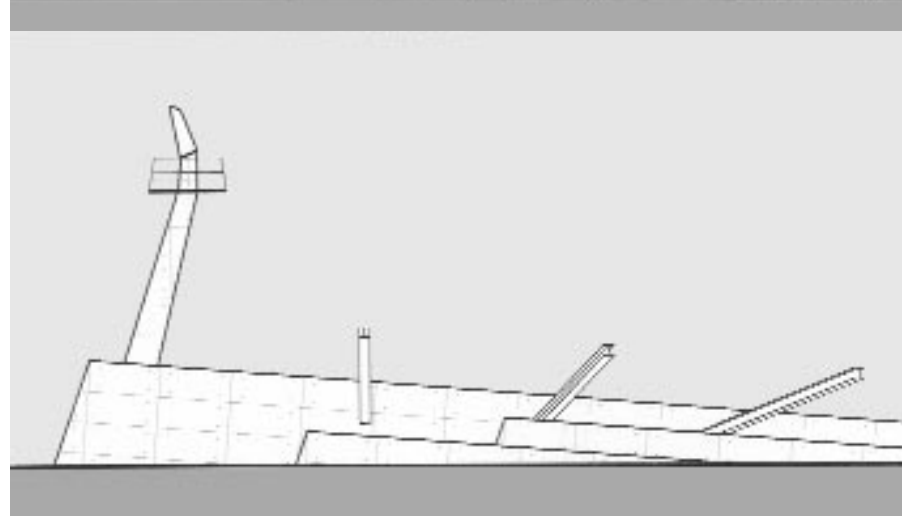
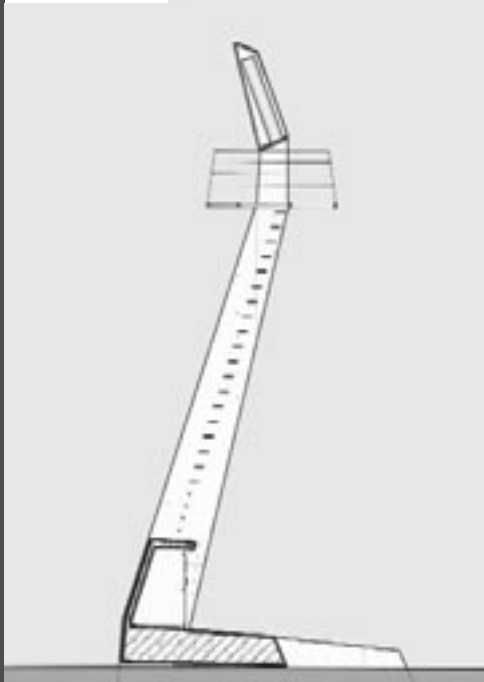
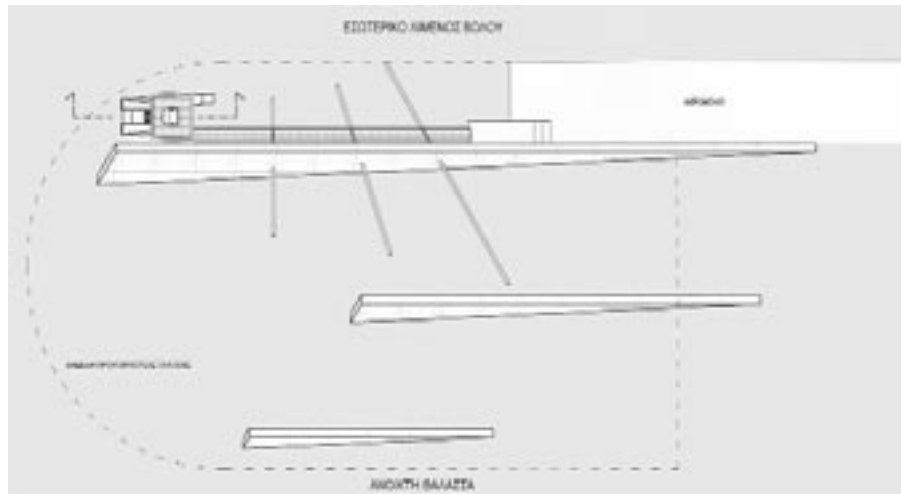
ΘΕΣΗ: Φαληράκι, Ρόδος
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: Φεβρουάριος 2001
ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: Φεβρουάριος-Ιούνιος 2001
ΦΟΡΕΑΣ: Ιδιώτης, απευθείας ανάθεση

Πρόκειται για ανακατασκευή διαμερίσματος για δύο παιδιά (13 και 15 ετών). Η υπαίθρια ζωή στη Ρόδο, ιδιαίτερα το καλοκαίρι είναι ιδιαίτερος ευχάριστος. Τα παιδικά δωμάτια μπορούν κινούμενα σε ράδες να βρίσκονται στον κλειστό ή υπαίθριο χώρο. Η μορφή τους επιτρέπει να λειτουργούν σε διάφορες διατάξεις.

Ο Ανδρέας Χατζής είναι διπλωματούχος αρχιτέκτων μηχανικός. Έχει διακριθεί σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς καθώς και σε διαγωνισμούς βιομηχανικού σχεδιασμού. Μελέτες του έχουν δημοσιευτεί από το Kinetic Design Group του Μ.Ι.Τ. καθώς και από το Ι.Ι.Τ. όπου διατηρεί διακριτική συνεργασία σε θέματα κινητικής αρχιτεκτονικής. Η ιστοσελίδα του σημειώθηκε από το Robotics educational program της Ν.Α.Σ.Α.

Η κεντρική ιδέα της σύνθεσης ήταν η «Αργώ», το αρχαίο πλοίο του Ιάσονα, με το οποίο πραγματοποίησε την αργοναυτική εκστρατεία. Η δυναμική μορφή, η λιτή εμφάνιση και η χρήση σύγχρονων υλικών, έτσι ώστε το αποτέλεσμα να είναι προϊόν τεχνολογίας αιχμής, ήταν βασικοί στόχοι.

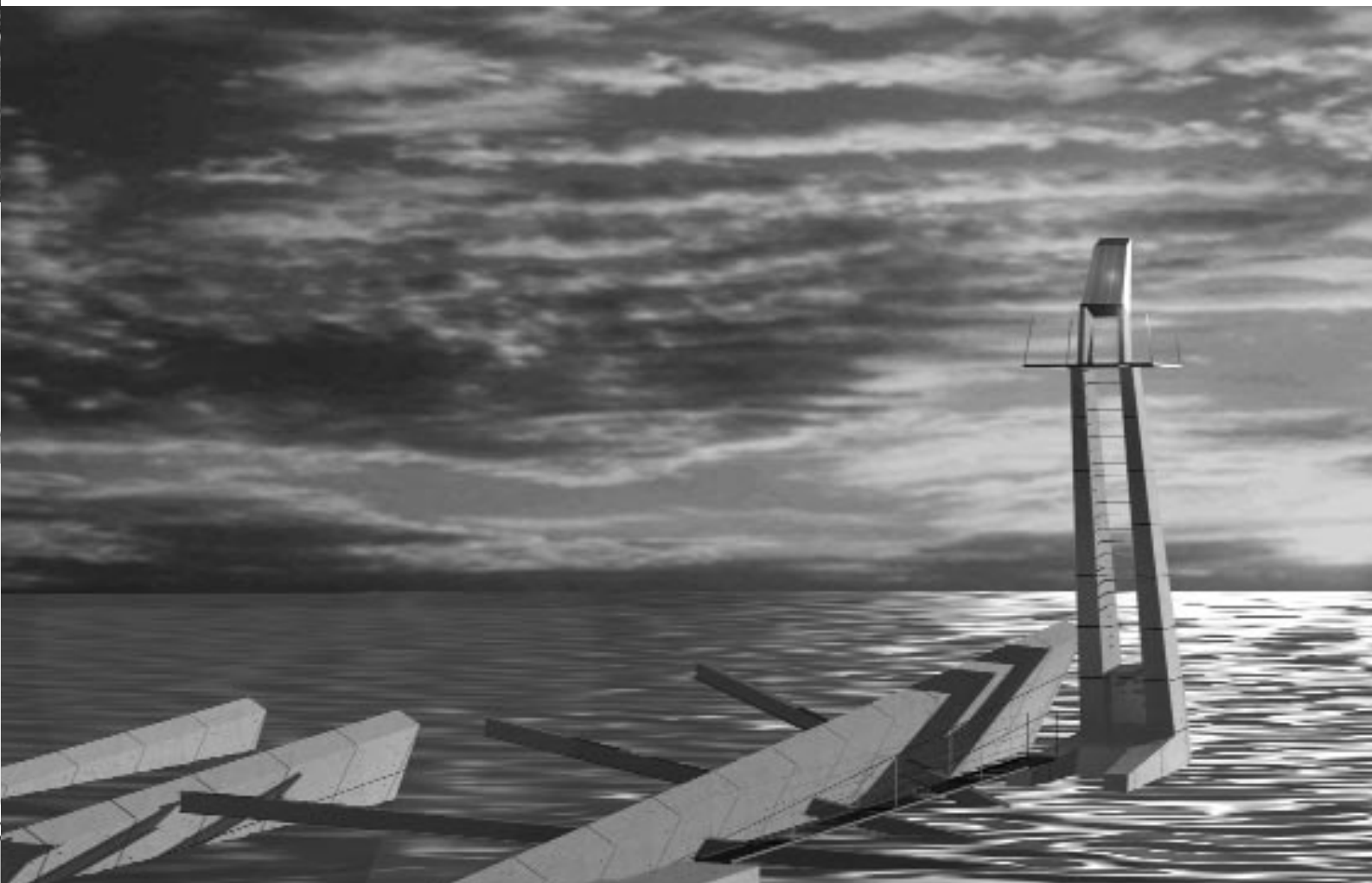
Ο νέος φάρος βρίσκεται ολόκληρος μέσα στη θάλασσα και στηρίζεται σε μπετονένια υποστυλώματα, τα οποία λίγα κατεβαίνουν μέχρι να συναντήσουν τη βάση θεμελίωσης τους, υποβρύχια. την παλιά πλατεία, η οποία φαίνεται με διακεκομμένη γραμμή στην κάτοψη. Αυτή, αποξηλώνεται και ο φάρος βρίσκεται περιτριγυρισμένος από νερό.

Φθάνοντας, λοιπόν, στο τέλος της προβλήτας, περνάμε από το ακρομόλιο στο φάρο με μια μεταλλική κινούμενη γεφυρούλα, η οποία στηρίζεται σε τρία μεταλλικά δοκάρια. Διασχίζοντάς την, στο αριστερό μας χέρι έχουμε την ανοιχτή θάλασσα και το μεγάλο πλάγιο μπετονένιο τοίχο-κυματοθραύστη με δύο μικρότερους πιο μακριά. Στο τέλος της γέφυρας, βρίσκουμε τη βάση του φάρου και το ηλεκτρικό κυτίο, το οποίο τροφοδοτεί τη φωτιστική μονάδα, στην κορυφή της κατασκευ-

ής. Σωλήνες που ασφαλίζουν μέσα στα μπετονένια υποστυλώματα, αποσπώνται και δημιουργούν μερικά σκαλιά, τα οποία οδηγούν στην κεντρική κλίμακα ανάβασης, πάνω από το ηλεκτρικό κυτίο, ανάμεσα στα δύο «πόδια» της κατασκευής. Στην κορυφή της, ανοίγει καταπακτή, η οποία επιτρέπει την πρόσβαση στον περιμετρικό εξώστη, αναγκαία για τη συντήρηση της φωτιστικής μονάδας.

Η επιλογή του Φάρου του Βόλου πρέπει και μπορεί να είναι ένα τοπόσημο, σημείο αναφοράς στην ιστορία, αλλά και το μέλλον αυτής της πόλης. Δίνοντας ως παράδειγμα μια άλλη ελληνική πόλη, επίσης παραθαλάσσια, τη Θεσσαλονίκη, βλέπουμε πώς ο Λευκός Πύργος, είναι το τοπόσημο της πόλης και γενικότερα της Μακεδονίας και τη σημασία που έχει προσλάβει, εκφράζοντας την ιστορία της, αλλά και το κύρος της στην περιοχή. Ο Βόλος μπορεί να αποκτήσει ένα μνημείο με τη διττή λειτουργία της έμφασης του ιστορικού παρελθόντος του, αλλά συγχρόνως και της σαφής δήλωσης της έντονης παρουσίας του ως προϊόν τεχνολογίας αιχμής, στο σήμερα και τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Αρχιτέκτων:
Νίκος Γιόγιας

Αρχιτέκτονες:

Αλέξανδρος Βαζάκας
Κωνσταντίνος Δασκαλάκης

Πολιτικός Μηχανικός:

Μάνος Κυριαζής

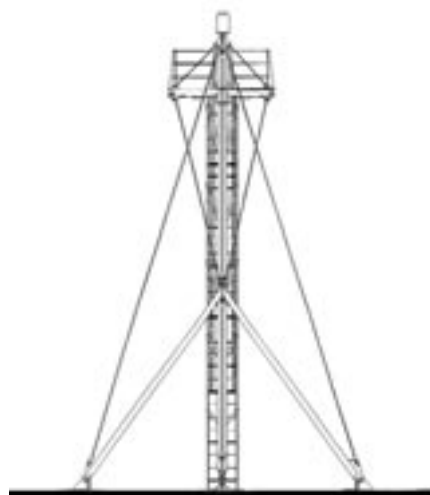
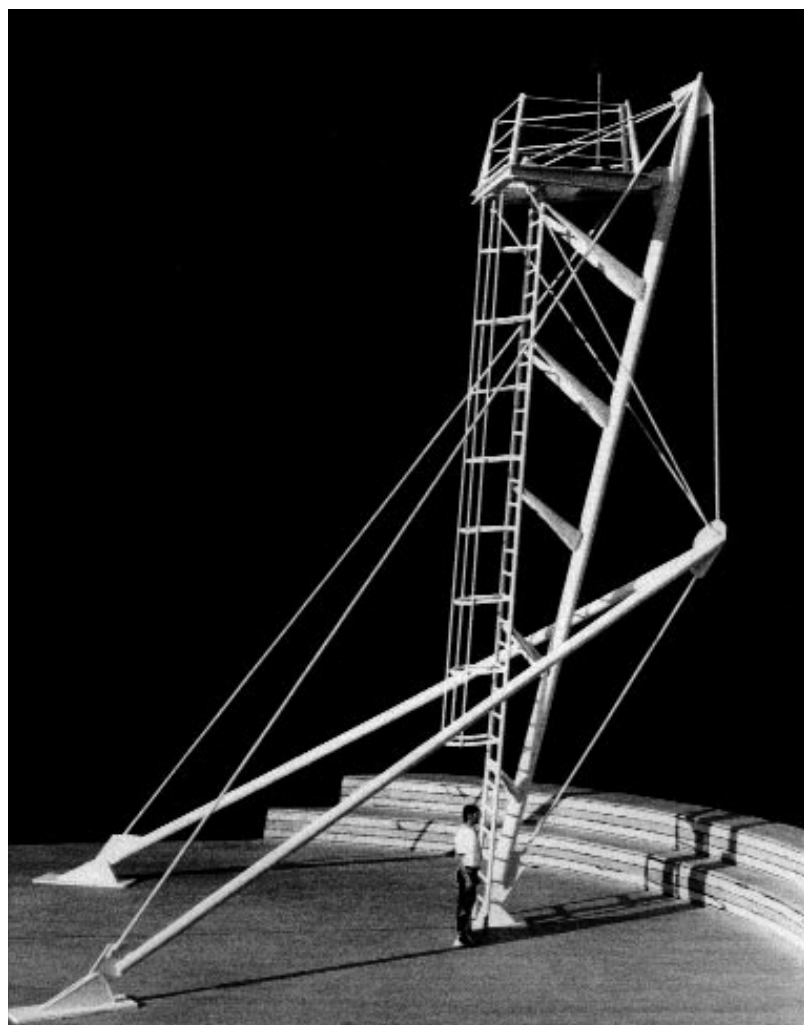
Συνεργάτης αρχιτέκτων:

Μαρίνα Στασινοπούλου

Ο φάρος αποτελεί μια κατασκευή «οριακή». Όντας ένα «κτίσμα» ορθώνεται στο όριο μεταξύ θάλασσας και ξηράς στέλνοντας σήμα στο ναυτικό. Ο ιδιαίτερός του χαρακτήρας προέρχεται από το γεγονός ότι αποτελεί ένα σήμα τόσο χρηστικό όσο και συμβολικό, που αποκωδικοποιείται με ποικίλους τρόπους.

Ο τόπος στον οποίο καλείται να ανεγερθεί ο συγκεκριμένος φάρος, ο νοτιοανατολικός κυματοθραύστης του λιμένα του Βόλου, αποτελεί μία πολύ έντονη και καθοριστική ευθεία στη μορφολογία του τοπίου του λιμανιού, το οποίο προσδιορίζεται τόσο από το μέτωπο της βιομηχανικής πόλης, όσο και από το φυσικό τοπίο στα νότια του κόλπου. Πολύ κοντά στο επίπεδο της θάλασσας, (περίπου στα +0,40μ.), αυτή η ευθεία συνδέεται με την πόλη με τη διαμεσολάβηση μιας μεταλλικής γέφυρας που επιτρέπει στις βάρκες να προσεγγίσουν τη μαρίνα και καταλήγει στο πλάτωμα που σηματοδοτείται από το φάρο. Ο τελευταίος αποτελεί τόσο το πρώτο «σήμα» της πόλης στην από θάλασσα προσέγγιση, όσο και το τελευταίο στον παραθαλάσσιο περίπατο πάνω στον κυματοθραύστη. Κατ' αναλογία με το βιομηχανικό το-

πίο του λιμανιού που κυριαρχείται από τεράστιους κινητούς γεραμούς, από τους ιστούς των πλοίων και από ναυτικές κατασκευές, προτείνουμε μια «ελαφριά» μεταλλική κατασκευή σε ένταση. Η δυναμικότητα μιας τέτοιας κατασκευής προσιδιάζει στη χρήση του φάρου σαν «απόληξη» του μακρύ κυματοθραύστη και από συμβολικής πλευράς εκφράζει τη δυναμική μιας καθ' όλα σύγχρονης και αναπτυσσόμενης πόλης όπως ο Βόλος. Τόσο το τοπίο (τεχνητό και φυσικό), όσο και η μορφολογία του κυματοθραύστη και του πλατώματος στο άκρο του, επέβαλαν στο φάρο μια μορφή παρόμοια με ιστού αράχνης. Αφ' ενός η διαφάνειά του επιτρέπει στο τοπίο να διεισδύει μέσα από τα στοιχεία της κατασκευής και αφ' ετέρου ολόκληρη αυτή η κατασκευή «απλώνεται» στο πλάτωμα δημιουργώντας χωρικό ενδιαφέρον για τον πεζό που περπατά γύρω της. Για να παραμείνει δε το πλάτωμα όσο το δυνατόν ελεύθερο από εμπόδια, οι στηρίξεις του φάρου είναι μόνο τρεις (ο ελάχιστος αριθμός σημείων στήριξης μιας αυτοτελούς αρθρωτής κατασκευής).

Για να κατανοήσει κανείς την κεντρική ιδέα της πρότασης πρέπει να τοποθετήσει τον εαυτό του στην άκρη του λιμενοβραχίονα, που σε αντίθεση με τον «εσωτερικό» χώρο της πόλης του Βόλου διέπεται από μια κατάσταση αιθρίας και ανοικτού χώρου: το φως (φυσικό το πρωί-τεχνητό το βράδυ), ο αέρας, η υγρασία, ο ήχος των κυμάτων της θάλασσας δημιουργούν μια διάθεση συμμετοχής στη φυσική ενέργεια του χώρου.

Η πρόταση επιχειρεί να παραλάβει αυτή την ενέργεια του χώρου και να τη μετατρέψει σε κίνηση περιστροφική, τοποθετώντας κάθε φορά το ανεμούριο του φάρου στη θέση που καταδεικνύει η φορά του ανέμου. Το μέγεθος του προτεινόμενου ανεμουρίου είναι τέτοιο που το καθιστά ορατό και από την παραλιακή ζώνη της πόλης. Οι διαφορετικές θέσεις του ανεμουρίου, μεταφέρουν στους πολίτες, στην παραλία, την αίσθηση της ενέργειας και του καιρού που επικρατεί στην άκρη του μόλου, μέσα στη θάλασσα. Έτσι, το τεχνητό πράσινο φως του φάρου φωτίζει την πορεία των καραβιών σηματοδοτώντας τη θέση της στεριάς ως προς τη θάλασσα, ενώ το

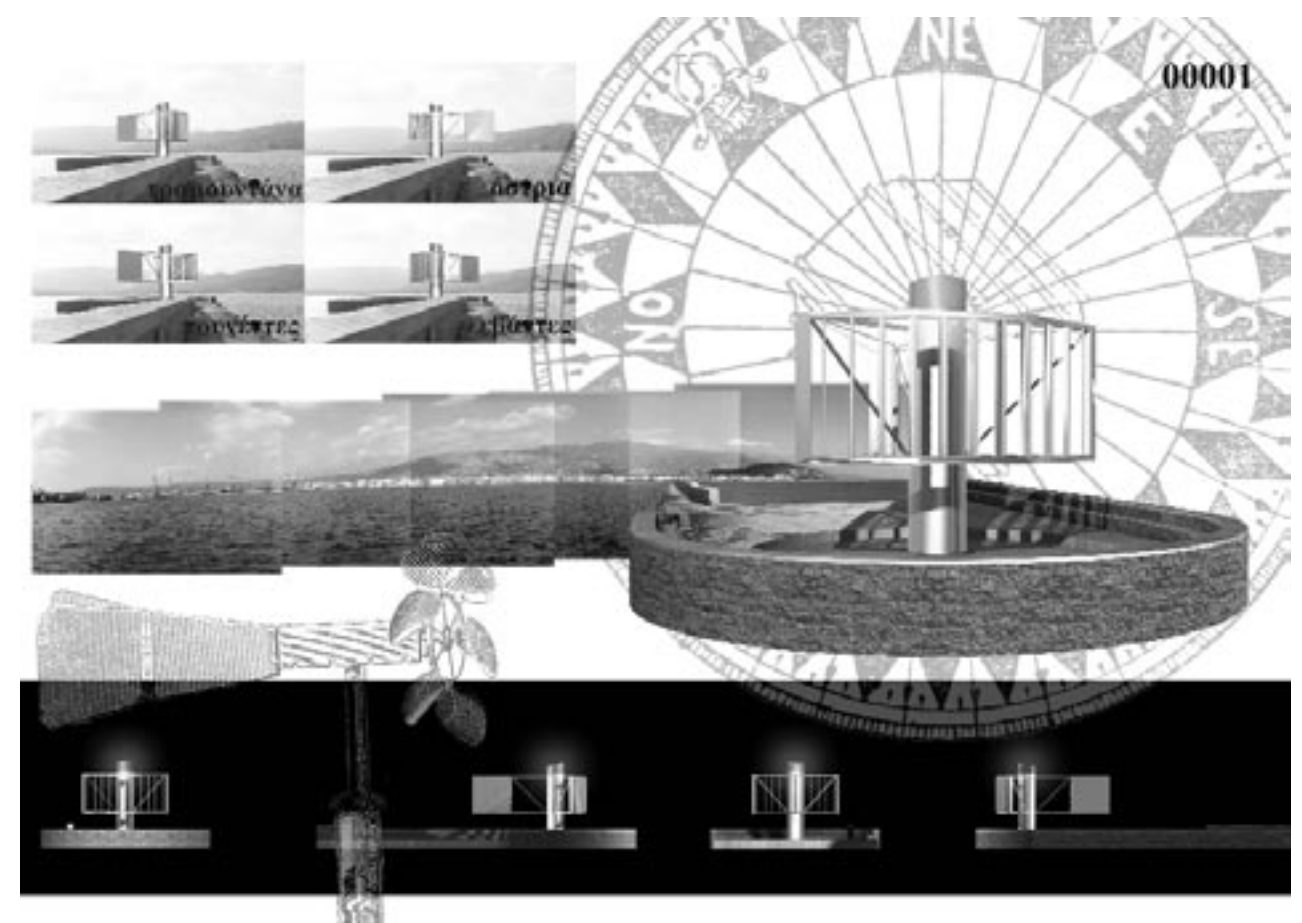
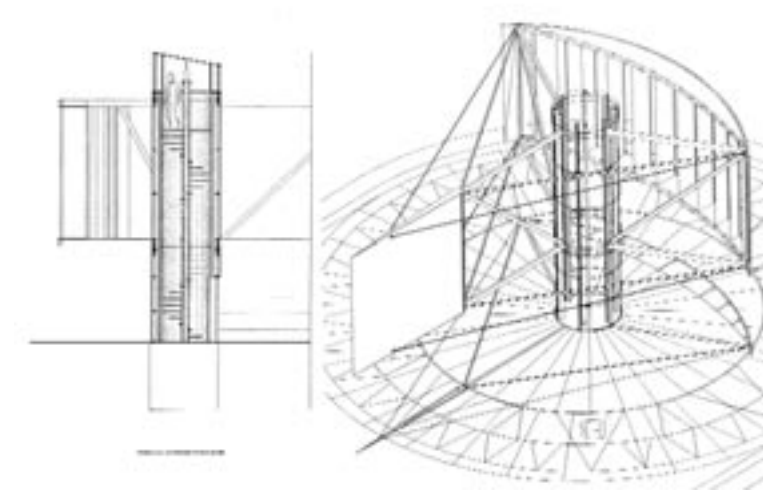
φυσικό φως που ανακλά η στιλπνή «μηχανή» του ανεμουρίου προς την πόλη, σηματοδοτεί αντίστροφα την κατάσταση του καιρού και της θάλασσας προς τους «στεγνούς» περιπατητές της στεριάς. Η κύρια ιδέα και μέριμνα της παρούσας πρότασης συνίσταται στη διεύρυνση και επέκταση της πρωτοτυπικής λειτουργίας του φάρου από απλή μηχανή που εκπέμπει φως και σε μηχανή που «εκπέμπει» και την κατάσταση του καιρού.

Αρχιτέκτονες:

Ζήσης Κοτιώνης
Σπύρος Παπαδόπουλος

Μηχανολόγοι Μηχανικοί:

Γιάννης Μποζίκης
Παναγιώτης Τσίγκανος

ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

αστικό εκσυγχρονισμό της Ελλάδας σε άμεση και οριστική πλέον σχέση με τις δυνάμεις της Αντάντ, μετά από τις πάνω από 80 χρόνια ταλαντεύσεων και παλινδρομήσεων της ελληνικής εξάρτησης ανάμεσα στη Ρωσία, τη Γερμανία και τους αγγλογάλλους. Ο Εμπράρ, πέρα από τα εκπαιδευτικά του ταξίδια στις αρχές του αιώνα στη χώρα μας, (στην Ιταλία και Ελλάδα ήταν απαραίτητο να ταξιδέψει κάθε ανερχόμενος αρχιτέκτο-

νας) επανήλθε με τα στρατεύματα της Α-νταντ το 1916 στη Θεσσαλονίκη.

Τα ευρωπαϊκά εκστρατευτικά σώματα είχαν παράδοση μαζί με την αποικιοκρατική κατοχή, να προσφέρουν και ολίγη επιστήμη, κυρίως στον αρχαιολογικό τομέα, και μια και το έδαφος ήταν παρθένο, τα αποτελέσματα συνήθως ήταν εντυπωσιακά, η ανάγνωση της στήλης της Ροζέττας και το σπάσιμο του κώδικα των ιερογλυφικών με την κατοχή της Αιγύπτου από τα στρατεύματα του Ναπολέοντα, συναγωνιζόταν με τα ευρήματα των βρετανικών στρατιωτικών-αρχαιολογικών αποστολών στη Μεσοποταμία. Πέρα όμως από την Αρχαιολογία, τα στρατεύματα κατοχής ή «απελευθέρωσης» ή απλά «συμμαχικά» (για όσο καιρό μας χρειαζόταν ως συμμαχούς, μην ξεχνάμε ότι την συμμαχική γενναιοδωρία ακολούθησε η Μικρασιατική Καταστροφή), μελετούσαν και έδιναν λύσεις και στα τρέχοντα τεχνικά προβλήματα. Η Γαλλική Αποστολή στο Μωριά στην Επανάσταση του '21, χαρτογράφησε την χώρα, (όπως έκαναν όλες οι αποστολές, φανερά ή κρυφά και έτσι έχουμε χάρτες της Ελλάδας από το αυστριακό, το γερμανικό, το γαλλικό και το βρετανικό επιτελείο ήδη από τον 19ο αιώνα), αλλά και εκπόνησε σχέδια πόλεων, οδικού δικτύου και άλλων τεχνικών έργων.

Συνεχίζοντας την παράδοση, ο Εμπράρ στα πλαίσια των στρατιωτικών του καθηκόντων, διενήργησε ανασκαφές στη Θεσσαλονίκη χωρίς ιδιαίτερα συνταρακτικά ευρήματα, όμως η εκεί παραμονή του συνέπεσε με την εκσυγχρονιστική πολιτική του Βενιζέλου, η οποία ήταν σε συνέχεια της τόσο άδοξα διακοπείσης του Τρικούπη, αλλά ταυτόχρονα στραμ-

μένη περισσότερο στη γαλλική πλευρά. Έτσι, και με αφορμή την πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης, του ανατέθηκε από τον Βενιζέλο και τον Παπαναστασίου η σύνταξη του νέου σχεδίου πόλης στην καμμένη περιοχή (και όχι μόνο), μαζί με μια ομάδα η οποία μάλλον δεν είχε το γνωσιολογικό και αρχιτεκτονικό υπόβαθρο του Εμπράρ. Ο έλληνας αντίποδας στην ομάδα, ο Κωνσταντίνος Κιτσιόκης, (σε αντίθεση με τον αδελφό του Νίκο Κιτσιόκη) ήταν περισσότερο ένας δοπνίνερ της καλής κοινωνίας παρά ένας σοβαρός πολεοδόμος και ο Αριστοτέλης Ζάχος περισσότερο αρχιτέκτονας, όσο για τον βρετανό Μώσσον, ήταν μάλλον «φυτευτός» για λόγους ισορροπιών. Έτσι, ο Εμπράρ, έχει ηγετικό ρόλο από την αρχή ως το τέλος, έχοντας και τη στήριξη του στρατηγού Σαραίν.

Η ανάμειξη του στο εκσυγχρονιστικό έργο του Βενιζέλου ήταν χρονικά παράλληλη με την ισχύ των βενιζελικών κυβερνήσεων και αναπτύσσεται σε ευρύ πεδίο. Σχέδια πόλεων Αθήνας και Θεσσαλονίκης, καθηγητής στην ιδρυθείσα το 1917 Σχολή Αρχιτεκτόνων του Μετσοβίου, αρχιτέκτονας της Πανεπιστημιούπολης Θεσσαλονίκης, μέλος του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων και του Ανώτατου Τεχνικού Συμβουλίου, διευθύνει την κολοσσιαία προσπάθεια ανέγερσης των 3000 σχολικών κτιρίων του '30, αποτρέπει την οικοδόμηση ενός τερατώδους Δικαστικού Μεγάρου στο οικόπεδο Μακρυγιάννη, όπου σήμερα σχεδιάζεται άλλο τέρας, το Μουσείο Ακρόπολης.

Η Έκθεση στην Θεσσαλονίκη, ανέδειξε και μια άλλη πλευρά αυτής της πληθωρικής προσωπικότηας, την ενασχόλησή του με τη φωτογραφία, η οποία με διεισδυτικό μάτι αποτυπώνει κτίρια και σκηνές της ζωής των πόλεων, άλλοτε με ευσυνειδησία αρχιτέκτονα, άλλοτε με ερευνητική διάθεση κοινωνιολόγου, και άλλοτε με την πρόθεση του αρχαιολόγου.

Το σημαντικό αυτού του βιβλίου, δεν είναι μόνο οι χρήσιμες σε ιστορικούς σπάνιες και εύγλωττες φωτογραφίες, αλλά και τα ιδιαίτερα επιμελημένα άρθρα των τριών συγγραφέων, οι οποίοι δίνουν ένα ακόμη πλήθος στοιχείων τόσο για τον Εμπράρ και τη δράση του, όσο και για την εποχή του και την ένταξη της δραστηριότητάς του στο ευρύτερο πλαίσιο της εποχής της αρχής της παρακμής της αποικιοκρατίας, αλλά και των προσπαθειών των εγχωρίων κυβερνήσεων να «εξευρωπαϊστούν», αυτό όμως είναι ένα άλλο μεγάλο θέμα, το έχει ήδη αναλύσει η εκ των τριών συγγραφέων κ. Γερόλυμπος σε πολλές εργασίες της, τις οποίες συμπληρώνει το άρθρο της μαζί με τα άρθρα των άλλων δύο συνεργατών στο βιβλίο αυτό.

Γιώργος Μ. Σαρηγιάννης
αρχιτέκτων, καθηγητής ΕΜΠ

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1997, επιμέλεια: Λόης Παπαδόπουλος, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2001

Στις 900 πυκνοτυπωμένες σελίδες αυτού του τόμου παρουσιάζεται με κείμενα, σχέδια και φωτογραφίες η πολιτική χώρου, δηλαδή οι αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές επεμβάσεις που σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν στη Θεσσαλονίκη με την ευκαιρία της ανακήρυξης της πόλης σε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997. Οι επεμβάσεις αφορούν σε περισσότερα από διακόσια μικρά και μεγαλύτερα διακεκριμένα έργα ή ομάδες έργων, που συμπλήρωσαν την πολιτιστική υποδομή της πόλης, προστάτευσαν και ανέδειξαν το μνημειακό της πλούτο, αποκατέστησαν κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, αναδιοργάνωσαν το αστικό τοπίο και, εν τέλει, την ίδια τη γεωγραφία του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης.

Το διάβημα της Πολιτιστικής δεν περιορίστηκε στην επείγουσα, για τις επικαιρικές ανάγκες του απαιτητικού Καλλιτεχνικού Προγράμματος του 1997, ανάγκη εμπλουτισμού και αναβάθμισης της κτιριακής πολιτιστικής υποδομής της Θεσσαλονίκης, αλλά επεκτάθηκε και προς ένα ευρύτατο πρόγραμμα αστικών αναπλάσεων, με ευδιάκριτη προτεραιότητα των ανασχεδιασμό του δημόσιου χώρου, (πεζοδρομήσεις, πλατείες, ανασυγκρότηση των σημαντικών πολεοδομικών αξόνων και των ιεραρχιών του αστικού ιστού, ανασχεδιασμός υποβαθμισμένων ή βεβαρημένων περιοχών του κέντρου, συνάντηση της σύγχρονης πόλης με το μνημειακό παρελθόν της, εκσυγχρονισμός των πρόωρα γηρασμένων πολυκατοικιών του 50' και του 60', ζητήματα αναστηλωτικής ηθικής ανάδειξης και διαχείρισης εκτεταμένων, εντός πόλεως, επισκέψιμων αρχαιολογικών τόπων, υποτιμημένα μνημεία ή υπολείμματα ανωνύμων κτισμάτων που έχουν εγκλωβιστεί στο σύγχρονο ιστό).

Πρόκειται για ένα συνεκτικό μεγάλης κλίμακας εφαρμοσμένο διάβημα συνολικής αναβάθμισης του αστικού χώρου και σπάνιο, αν όχι μοναδικό για τη χώρα,

και πάντως ευθέως συγκρίσιμο με τις πρόσφατες γνωστές μεγάλες επεμβάσεις μετασχηματισμού πολλών ευρωπαϊκών πόλεων.

Παρά το γενικά τεχνικό του χαρακτήρα, ο τόμος δεν απευθύνεται μόνο προς αρχιτέκτονες, προς μηχανικούς, προς προγραμματιστές ή προς τοπικούς άρχοντες και πολιτικούς, αλλά και, αν όχι κυρίως, προς τον ολοένα μεγαλύτερο αριθμό πολιτών που ευαισθητοποιούνται σε θέματα εκδημοκρατισμού, διαχείρισης και αισθητικής του αστικού τοπίου και του δημόσιου χώρου. Πράγματι, όπως φαίνεται και από την ύλη αυτού του βιβλίου, τη σύγχρονη και συνολικά αναβαθμισμένη συνθήκη εντός της οποίας εδώ και πέντε χρόνια λειτουργεί η πόλη της Θεσσαλονίκης, την οφείλει κυρίως στους σχεδιασμούς της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, γεγονός που καθιστά το πολεοδομικό πείραμα μαζί με τα αποτελέσματά του ένα πολύτιμο συλλογικό κεκτημένο, μια συλλογική εμπειρία του αστικού χώρου. Ίσως μάλιστα η νεοαποκτηθείσα ευαισθησία για τα προβλήματα του δημόσιου χώρου, όπως εύκολα διαπιστώνεται στη διευρυνόμενη συζήτηση για τα αποτελέσματα που τα ολυμπιακά έργα θα έχουν στην αναδιοργάνωση του αττικού τοπίου, συσχετίζεται με τη δημιουργική αφομοίωση του μαθήματος της Πολιτιστικής του 1997.

Τρεις είναι οι μείζονες άξονες στους οποίους εδράζεται το ογκώδες και πολύπλοκο εφαρμοσμένο παράδειγμα που τεκμηριώνεται στον τόμο:
1. Οι ισορροπίες στη σύνθεση του προγράμματος.
2. Η αποκατάσταση της συνέχειας και η αποκεντρωμένη ανάπτυξη του μητροπολιτικού χώρου.
3. Η διεύθυνση του Προγράμματος: τεχνική διαχείριση και πολιτικές συναινέσεις.

Τα κριτικά κείμενα που σχολιάζουν τις διαφορετικές ενότητες του αρχιτεκτονικού προγράμματος, άλλα θετικά και άλλα αυστηρά ή ευθέως επικριτικά, έχουν γραφτεί, ειδικά για τον τόμο, από επιστήμονες, ελεύθερους μελετητές ή πανεπιστημιακούς δασκάλους και ερευνητές, με αρμοδιότητα στα αντίστοιχα πεδία. Η επιστημονική επιμέλεια του τόμου ανήκει στον αρχιτέκτονα Λόη Παπαδόπουλο, ο οποίος διδάσκει στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και είναι σύμβουλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας για ζητήματα αρχιτεκτονικού Προγράμματος κατά την περίοδο 1995-1997.